

3.

Stockholms kommunalstyrelse

och i samband därmed stående institutioner.

Sf.

Stockholms stadsfullmäktige

och i närmaste samband därmed stående institutioner.

Ursprungligen utövades huvudstadens kommunalstyrelse omedelbart av regeringen och dess representanter. Den egentliga självstyrelsen tilldelades efter hand magistraten, det vill säga borgmästare och råd. Såsom stadens och borgerskapets förman förde överståthållaren alltifrån år 1634, då hans ämbete tillkom, ordet inom detta råd. Vid sidan av borgmästare och råd fortgick från äldre tider borgerskapets inflytande på stadens styrelse dels genom ärendens omedelbara handläggning, dels och huvudsakligen genom de under medeltiden tillkomna borgerskapets äldste, vilka till en början voro 48 och sedermera 50 till antalet, varav benämningen borgerskapets femtio äldste. De tillkommo endast såsom en rådgivande församling och innehade även denna ställning enligt 1672 års förordning angående Stockholms stads styrelse; först år 1772 erhöilo de under egna ordförande (tvenne alternerande) beslutanderätt jämte magistratens ledamöter. Det var dock endast vad man sedermera benämnt drätselärenden i in-skränkt mening, som voro föremål för nu om-förämda självstyrelse i vilken den år 1813 in-rättade drätselkommissionen (se nedan) seder-mera fick del.

Fördelningen på de skattskyldiga invånarna av de prestationer och avgifter, de hade att ut-göra, gav från slutet av 1600-talet upphov till den ena kommunala institutionen efter den andra.

År 1688 tillkommo deputerade för inkvarteringsverket, sedermera benämnda inkvarteringskommissionen, ursprungligen bestående av magistratspersoner och borgare samt, sedan även andra husägare blivit skyldiga att deltaga i inkvarteringen, jämväl av represen-tanter från dem. Denna myndighet hade att uppbära samt redogöra för inkvarteringstolagen samt ombesörja inkvarteringen in natura.

För taxering av den borgerliga inkvarterings-avgiften inrättades år 1710 borgerskapets bemedlingskommission, och 1720 fick denna kommission befattningen med andra borgerliga utskylder. Den valdes av de femtio äldste och äger fortfarande bestånd för förvaltning av bor-gerskapets enskilda fonder.

Brandvaktskassadministrationen, sammansatt, under överståthållaren såsom ord-förande, av två magistratspersoner och tio hus-ägare, tillkommen år 1788, hade att bestrida och bekosta nattbevakningen till år 1850, då detta bestyr övertogs av polisen.

Under år 1767 synas borsbyggnadsdepu-terade hava börjat sin verksamhet. I deras ställe trädde år 1781 kommitterade över bors- och brobyggnader. Efter underhand-lingar med den år 1813 inrättade drätselkommis-sioneningo de år 1815 området för sin verksamhet utvidgat och erhöilo då benämningen kom-mitterade över bors-, bro- och hamn-byggnader. De bestodo av överståthållaren såsom ordförande, två av honom utsedda magi-stratspersoner samt bemedlingskommissionens ledamöter. Kommitterades bestyr övertogs år 1846 av drätselkommissionen.

Det första steget till magistratens och borger-skapets äldstes befrående från bestyret med kom-munens förvaltning togs år 1813, då den förut omnämnda drätselkommissionen inrättades. Såsom ordförande i detta nya verk insattes överståthållaren; bisittare blevo fyra magistrats-personer, utsedda av magistraten, och sex borgare av olika kategorier, valda av borgerskapets äldste. Drätselkommissionen hade att i första hand för-valta stadens fastigheter och övriga tillhörigheter samt omhändervärd de inkomster, som voro enligt stat anslagna till utgifter för rådhusrätten, kronouppbördsverket m. fl. administrativa eller kommunala inrättningar. Kommissionen var dock icke den högsta myndigheten, utan vissa ärenden skulle hänvisas till magistraten och de femtio äldste.

För debitering, uppbörd och redovisning av båtsmansvakansavgiften inrättades på grund av 1839 års fördelning av städernas båtsmanshåll och kungl. resolutionen den 14 november 1842 båtsmanshållskommissionen med sju per-soner, valda av borgare och fastighetsägare såsom båtsmanshållsskyldiga.

Från att hava varit bestyr, utförda av hus-och tomtägarna, övergingo gatuläggningen och gatubelysningen, till en början var för sig, till att bliva på sockenstämmogrunder byggda, för hela staden gemensamma angelägenheter. År 1845 inrättades för gatuläggningen och år 1850 för gatubelysningen särskilda förvaltningar, vilka med år 1861 sammanslogos till gatu-lägnings- och lyshållningsstyrelsen, bestående av nio ledamöter, av vilka en utsågs av överintendentsämbetet och de övriga av socken-stämmonämnden.

För den år 1856 beslutade vattenlednin-gen inrättades en överstyrelse med över-ståthållaren såsom ordförande och 24 av de territoriella församlingarna valda ledamöter.

Den centrala delen av sjukvårds- och fattigvårdsförvaltningen utövades av en magistrats avdelning till år 1807, då den för kortare tid överflyttades till en av representanter för varjehanda stats- och kommunalinstitutioner sammansatt talrik direktion med en serafimerriddare såsom ordförande och överståthållaren såsom vice ordförande. Ändring i direktionens sammansättning skedde genom kungl. brevet den 3 juli 1811, varjämte genom kungl. brevet den 18 mars 1812 denna överstyrelses omedelbara befattning med dithörande ärenden överflyttades till församlingestyrelser. En återgång i huvudsakliga delar till ärendenas koncentration hos 1811 års direktion påbjöds åter genom kungl. brevet den 8 november 1813.

I stället för omförmälda direktion trädde enligt kungl. stadgan angående fattigvården i Stockholms stad stadsnämnden den 1 april 1843 såsom centralstyrelse för hälso- och fattigvårdsärenden. I denna var överståthållaren ordförande, pastor primarius, polismästaren och förste stadsläkaren ständiga ledamöter samt 21 valda ledamöter, som utsågos, en av och inom konsistorium, en av och inom magistraten, två från var och en av de åtta församlingssammansättningarna, en av allmänna barnhusets, en av Danviks hospitals och en av prins Carls inrättnings direktion.

Med hänsyn till kolerafarsotens första uppträdande i Europa inrättades för denna del av hälsovården den allmänna sundhetskommittén, som verkade åren 1831—1840. Av enahanda anledning och för samma ändamål bildades år 1847 allmänna sundhetsnämnden, som huvudsakligen nominellt kvarstod till tiden för stadsfullmäktiges tillkomst. Den bestod av ledamöter, utsedda vid sockenstämmorna. Ordet fördes av överståthållaren eller den han förordnade i sitt ställe.

En verksam del i styrelsen av åtskilliga huvudstadens angelägenheter (byggnadsväsendet, strandregleringar, allmänna säkerheten, torg-handeln, mångleriväsendet, religions-, sjuk- och fattigvård samt brandförsäkringsväsendet) tog den år 1724 av kungl. maj:t förordnade kungl. polittie- och brandkommissionen. Denna ett stycke mot slutet av 1700-talet fungerande myndighet bestod av tolv, de flesta höga, stats-ämbetsmän (tre riksråd, justitiekansleren, en generalmajor, ett kansliråd, en vicepresident, fyra kollegieråd, en assessor) och två rådmän.

Med år 1862 gjordes enligt kungl. resolutionen den 27 september 1861 huvudstadens folkskoleväsende till en stadens gemensamma angelägenhet, som, intill dess stadsfullmäktige övertogo detsamma, lydde under överstyrelsen för stadens folkskolor, sammansatt av en ordförande och elva ledamöter, valda, en av stadens konsistorium, en av fattigvårdsnämnden, en av varje församlings skollråd och en av överstyrelsen, företrädesvis bland huvudstadens läkare. Överstyrelsen valde själv sin

ordförande. Om detta val föll på någon förutvarande ledamot, utsågs annan i samma ordning, som denne förut blivit invald.

Genom kungl. förordningen den 16 mars 1847 infördes sockenstämmomånaden för behandling i vissa fall av hela staden rörande kyrkliga eller kommunala ärenden.

Förslaget till 1862 års kungl. förordning om kommunalstyrelse i stad var uppgjort att gälla även för huvudstaden. Detta förslag hänsköts till yttrande av överståthållarämbetet och från ämbetet till magistraten och borgerskapets äldste, som för frågans utredning nedsatte en kommitté. Såväl kommittén som överståthållarämbetet avstyrkte på det bestämdaste, att den allmänna stadsförfattningen skulle tillämpas på Stockholm, och påyrkade, att huvudstaden skulle få sin särskilda kommunalförordning, vartill och förslag uppgjordes. I huvudsaklig överensstämmelse med detta förslag utfärdades kungl. förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862.

Med upphävande av 1847 års sockenstämmoförordning och vad i andra författningar kunde finnas strida mot de nya bestämmelserna förklarades i 1862 års förordning om kommunalstyrelse i Stockholm staden med därunder lydande område utgöra för sig en särskild kommun, vars medlemmar ägde att själva effekta de givna närmare bestämmelserna värda sina gemensamma angelägenheter, såvitt icke enligt gällande författningar det tillkomme offentlig ämbetsmyndighet att handhava dem. I avseende å behandling av kyrkliga angelägenheter samt ärenden rörande folkskolan hänvisades till vad särskilt fanns stadgat. Undantaget i avseende å kyrkliga angelägenheter blev, vad angår anordnandet av begravningsplatser, år 1886 i sammanhang med nedan omtalade kyrkogårdsnämndens införande genom legaliserande av då redan rådande förhållande för stadens gemensamma begravningsplatser modifierat i kyrkostämmoförordningen för Stockholm. Folkskoleväsendet åter blev med år 1904 genom lagen den 15 maj 1903 angående folkskoleväsendet i Stockholm en väsentligen under den borgerliga kommunen lagd, stadens gemensamma angelägenhet.

Författningar. Kungl. förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862. Kommunalförordningen har undergått följande ändringar. Kungl. kungörelsen den 22 juni 1883 medförde huvudsakligen nedsatt maximum av röstetalen vid stadsfullmäktigtal och överflyttning till nämndernas instruktioner av en del bestämmelser om dem. Enligt kungl. förordningen den 8 mars 1889 är den medlem av kommunen, som därstädes äger fast egendom i st. f. som fört den, som är för fast egendom till allmän bevilning uppförd. Genom kungl. förordningen den 22 mars 1889 blev kvinna valbar till fattigvårdsnämnden. Lagen den 2 april 1898

Sf.

Sf. gjorde villkoren för rösträtt och valbarhet till stadsfullmäktige i allo lika med motsvarande bestämmelser för de andra städerna och föreskrev förfarandet, då ordinarie val och fyllnadsval till stadsfullmäktige skola ske samtidigt. Lagen den 15 april 1904 lämnade föreskrifter om revisorsval. Lagen den 29 april 1904 tilldelade stadsfullmäktige rätt att årligen själva utse sin ordförande. Genom lagen den 7 juli 1905 blev kvinna valbar i styrelsen för arbetsförmedlingen. Lagen den 17 maj 1907 införde nya bestämmelser angående stadsfullmäktiges sammanträden (se nedan). Genom lagen den 12 juli 1907 upphävdes § 47 och ändrades § 45 (varigenom nya bestämmelser infördes rörande ersättning för utskölningskostnader). Lagen den 26 maj 1909 gjorde kvinna valbar till stadsfullmäktig och införde proportionella valmetoden vid val av stadsfullmäktige, stadgade två tredjedels majoritet för en del beslut samt berättigade stadsfullmäktige att bestämma valkretsindelningen, som förut bestämts av magistraten. Lag den 4 mars 1910 gjorde vissa förtydliganden i valbestämmelserna. Genom lagen den 10 juni 1910 meddelades ändrade bestämmelser ang. underställning av beslut om låns upptagande, innefattande en inskränkning av kommunens lånerätt (denna bestämmelse trädde emellertid i kraft först fr. o. m. år 1913). Genom lagen den 9 juni 1911 har perioden för stadsfullmäktigmandat utsträckt från två till fyra år. Lagen den 13 juni 1913 stadgade vissa bestämmelser för valhemlighetens skyddande vid stadsfullmäktigval (valkuvert, valskärmar etc.), ändrade föreskrifter rörande valsefels röstvärde vid ny sammanräkning efter avgången fullmäktig samt föreskrift ang. proportionellt val i vissa fall till utskott eller kommitté. Lagen den 25 aug. 1914 meddelade vissa föreskrifter rörande rösträtt för arrendator av jordbruksfastighet i stad. Lagen den 29 juni 1917 ändrade föreskrifterna om kungörande av tid för valförrättning för stadsfullmäktigval och om valbarhet till stadsfullmäktig.

Valordning för Stockholms stad, gällande vid val av stadsfullmäktige samt för upprättande av förslag till borgmästar-, rådmans- eller magistratssekreterarsyssla, fastställd av kungl. maj:t den 11 februari 1910 (med ändring den 24 jan. 1914), reglerar de kommunala valen, kompletterad av »särskilda föreskrifter utöver vad regeringsformen, kommunalförordningen och valordningen innehålla om val inom Stockholms stad av stadsfullmäktige och för upprättande av förslag till borgmästar-, rådmans- eller magistratssekreterarsyssla», utfärdade av magistraten den 18 februari 1910 med ändring den 9 februari 1912, varigenom tiden för valförrättning för stadsfullmäktigval utsträcktes.

För ändring av huvudstadens kommunalförordning liksom för övriga förordningar av samma slag har från år 1866 fordrats riksdagens medverkan.

Stadsfullmäktige.

Börshuset, St.; rt. 46 60; st. 10 99; sessionstider: ett ordinarie sammanträde, vanligen tredje måndagen, i varje månad (utom juli och aug.), f. ö. när omständigheterna påfordra. Ang. stadsfullmäktiges expedition se sid. 42.

Kommunens beslutanderätt utövas genom 100 stadsfullmäktige. Stadsfullmäktige bestämma efter förslag av magistraten indelningen i valkretsar jämte antalet fullmäktige för varje valkrets. Enligt stadsfullmäktiges beslut den 20 jan. 1913 var staden fr. o. m. 1913 års val indelad i fem kretsar, av vilka de tre första valde 18, den fjärde 21 och den femte 25 fullmäktige (se nedan). Efter inkorporeringen av Bromma beslöt stadsfullmäktige den 8 jan. 1917 en ny valkretsindelning fr. o. m. 1917 års val. Valkretsarnas antal är även nu fem, av vilka den första väljer 19, den andra 18, den tredje 23 och de återstående 20 vardera (se vidare nedan). Valen förrättades till år 1912 för två år i sänder, år 1912 för tre år och fr. o. m. år 1913 ske de för fyra år och stadsfullmäktigval äga således rum vart annat år, varvid halva antalet stadsfullmäktige omväljas. Dessa val ske från och med 1910 efter proportionell valmetod och begränsad (40-gradig) röstskala.

Enligt 1862 års förordning fördes ordet hos stadsfullmäktige av överståthållaren med rätt för honom att deltaga i överläggningarna men ej i besluten. För varje år ägde stadsfullmäktige välja en vice ordförande. Överståthållarens ordförandeskap upphörde den 1 juni 1904, då stadsfullmäktige första gången inträdde i sin genom lagen den 29 april 1904 dem tilldelade rätt att själva årligen utse sin ordförande. Överståthållaren behöll sin rätt att deltaga i överläggningarna. Samma rätt tillades uttryckligen överståthållaren vid förfall för överståthållaren.

»Stadsfullmäktiges förhandlingar skola vara offentliga. Dock kunna fullmäktige för någon särskild fråga besluta, att överläggningen skall hållas inom lyckta dörrar» (§ 21 i kommunalförordningen). »Stadsfullmäktige må icke företaga ärende eller däri besluta, om icke minst hälften av dem är tillstädes» (ur § 22 i kommunalförordningen).

»Till stadsfullmäktiges åligganden och befogenhet hör: att avgiva utlåtanden i alla frågor, som för sådant ändamål av kungl. maj:t till fullmäktige remitteras, eller av överståthållarämbetet, magistraten eller andra vederbörande till dem hänskjutas; att meddela beslut i angelägenheter, som av de för verkställighet och förvaltning tillsatta nämnder eller personer likmätigt de för vardera av dem gällande instruktioner fullmäktiges prövning underställas; att efter granskning av de utav vederbörande förvaltningsnämnder upprättade utgifts- och inkomstförslag bevilja medel till stadsutgifternas bestridande samt förordna om uttaxering av de skattebidrag, vilka utöver befintliga tillgångar kunna

till stadens allmänna gagn eller särskilda dess behov erfordras, ävensom i fråga om utgifter för nya ändamål bestämma de grunder, efter vilka uttaxering därav skall äga rum; samt att årligen genom revisorer, vilka stadsfullmäktige utse, granska dem underlydande nämnders räkenskaper och förvaltning under nästförlutgående året* (ur § 26 i kommunalförordningen).

För giltigheten av en del av stadsfullmäktiges beslut fordras fastställelse av kungl. maj:t. Övriga beslut skola i vidsträckt omfattning underställas överståthållarämbetet (jfr nedan).

Stadsfullmäktige avgöra själva, utan annan myndighets hörande, följande frågor: underdåniga framställningar till kungl. maj:t, beslut i fråga om beviljande av skattebidrag till stadens allmänna gagn eller särskilda dess behov, dock med vissa undantag, beslut i anledning av de på fullmäktiges prövning beroende revisionsanmärkningar samt överenskommelser och beslut rörande ordningen och arbetssättet m. m. hos fullmäktige. Däremot erfordras kungl. maj:ts prövning och stadfästelse för att stadsfullmäktiges beslut skola vinna gällande kraft, då de angå: försäljning, pantförskrivning eller utbyte av sådan staden tillhörig fastighet, som har bestämts till bestridande av något bland stadens allmänna behov, så ock överenskommelse, som medför förändring i de rättigheter staden äger till sådan fastighet, upptagande av lån — med vissa i författningen närmare bestämda undantag — nya eller förhöjda avgifter å allmänna rörelsen för begagnande av de platser, som blivit anvisade åt densamma, eller de inrättningar, som äro gjorda till dess betjänande, förändring i de av kungl. maj:t för förvaltningsnämnderna fastställda instruktioner samt förändring i vissa gällande bestämmelser och åtaganden rörande kommunalutskyllerna (§ 30 kommunalförordningen). I alla övriga ämnen erfordras överståthållarämbetets stadfästelse för att giva gällande kraft åt stadsfullmäktiges beslut. Vagrar överståthållarämbetet sökt fastställelse, skall skäl därtill uppgiva och äga stadsfullmäktige i sådant fall att avgöra, huruvida frågan skall underställas kungl. maj:ts prövning.

Stadsfullmäktige, vilka icke med verkställighetsåtgärder av något slag eller med förvaltning av penningar eller andra tillgångar för kommunens räkning samfällt och omedelbart må befatta sig, skola inom sig eller av andra stadens invånare, som äro till stadsfullmäktige valbara, bilda avdelningar eller nämnder, vilka var inom sitt område äro för omförälda göromål ansvariga (§ 5 kommunalförordningen).

Angående förberedandet m. m. av frågor hos stadsfullmäktige, se sid. 40 rörande beredningsutskottet.

Den 20 april 1863 hade stadsfullmäktige sitt första sammanträde.

Reglementen m. m. Se under Stockholms stads kommunalstyrelse sid. 37.

Stat år 1918. Stockholms stads stat för

år 1918 har av stadsfullmäktige bestämts sålunda: Utgifter: 140,775,408: 56 kr.; inkomster: 68,303,826: 86 kr. Bristen är avsedd att fyllas dels genom lånemedel 29,982,781: 70 kr., dels genom kommunalskatt 42,488,800 kr.

Ordförande.

Östberg, J., jur. d.r., f. d. kammarrättsråd (se nedan).

Vice ordförande.

Cederborg, A., rådmän (se nedan).

Stadsfullmäktige, valda efter äldre valkretsindelning för tiden till den 1 april 1919.

Ledamöter.

För första valkretsen

(äldre indelningen, omfattande Nikolai och Katarina förs.).

Romare, P. B., direktör. (Allm. v.)
Ström, O. F., redaktör. (Arb.)
Axelson, H. A., direktör. (Allm. v.)
Sandberg, H. K. A., bankkassör. (Arb.)
Hallgren, L. G., järnkramhandlare. (Allm. v.)
Forsberg, E. V., kamrerare. (Fris.)
Andrén, J. C., specerihandlare. (Allm. v.)
Lindbergh, N. E., verkmästare. (Arb.)
Zetterlund, C. R., kontorscheff. (Allm. v.)

För andra valkretsen

(äldre indelningen, omfattande Maria och Brännkyrka förs.).

Hultman, G. H., civilingenjör. (Allm. v.)
Nordgren, F. L., förtroendemän. (Arb.)
Wassén, C., disponent. (Allm. v.)
Andersson, P., folkskollärare. (Arb.)
Thelander, C. Th. F., ingenjör. (Fris.)
Norén, A. J. N., byggnadsingenjör. (Allm. v.)
Simonson, S. A., ekonomiechef. (Arb.)
Söderberg, N. E., handelsträdgårdsmästare. (Allm. v.)
Karlmark, A., föreståndare. (Arb.)

För tredje valkretsen

(äldre indelningen, omfattande Kungsholms, Klara och Jakobs förs.).

Borgström, A. G. S., justitieråd. (Allm. v.)
Magnusson, A. E., byggnadsmästare. (Allm. v.)
Lindqvist, F. L., snickare. (Arb.)
Folcker, J. F., löjtnant, ombudsman. (Allm. v.)
Bratt, I., med. lic., direktör. (Fris.)
Tigersköld, H. E., kansliråd. (Allm. v.)
Örne, A. E., redaktör. (Arb.)
Falk, H. A., handlande. (Allm. v.)
Liljensköld, J., poliskonstapel. (Allm. v.)

1) Beteckningen »Allm. v.» anger, att vederbörande är invald på »Allm. valmansförbundets» lista, beteckningen »Fris.» på »De frisiunades» lista och beteckningen »Arb.» på »Arbetspartiets» lista.

Sf.

För fjärde valkretsen

(äldre indelningen, omfattande Adolf Fredriks, Matteus och Gustav Vasa förs.).

Almström, O. H., disponent. (Allm. v.)
 Stockman, G., bankdirektör. (Allm. v.)
 Magnusson, G. G., bankdirektör. (Arb.)
 Wellin, Bertha, sjuksköterska. (Allm. v.)
 Ljunggren, Aug., direktör. (Fris.)
 Lundström, C. J., ingenjör. (Allm. v.)
 Wahl, G. A., montör. (Arb.)
 Malm, C. G., sekreterare. (Allm. v.)
 Rosenius, P., handlande. (Allm. v.)
 Löfgren, A., sekreterare. (Arb.)

För femte valkretsen

(äldre indelningen, omfattande Engelbrekts, Hedvig Eleonora, Oscars och Johannes förs.).

Welin, K. G. A., trafikdirektör. (Allm. v.)
 Mårtensson, M., fanjunkare. (Allm. v.)
 Stendahl, S., grosshandlare. (Allm. v.)
 Ringholm, K. E., direktör. (Allm. v.)
 Lindhagen, C. A., borgmästare. (Arb.)
 Quint, Stina, redaktör. (Allm. v.)
 Lamm, H. F., grosshandlare. (Fris.)
 Wallenberg, J. O., kapten, direktör. (Allm. v.)
 Bagge, G. A., fil. dr, docent. (Allm. v.)
 Lind, G. H., trädgårdsdirektör. (Allm. v.)
 Bergman, A. R., arkitekt. (Allm. v.)
 Larsson, O. E., folkskollärare. (Arb.)
 Hjort, C. A., kontorschef. (Allm. v.)

Stadsfullmäktige, valda efter nu gällande valkretsindelning för tiden till den 1 april 1921.

För första valkretsen

(nya indelningen, omfattande Nikolai, Klara, Kungsholms och Bromma förs.).

Lund, C. J., skrädderiidkare. (Allm. v.)
 Tengdahl, K. A., ledamot av försäkringsrådet. (Arb.)
 Lilja, S. A. J., hovintendent. (Allm. v.)
 Bergstedt, P., ingenjör. (Allm. v.)
 Warburg, K. J., f. d. professor. (Fris.)
 Wickman, C. G. T., partikassör. (Arb.)
 Sjöholm, G. E., grosshandlare. (Allm. v.)
 Berglund, J. E., kassör. (Arb.)
 Nylander, O. E., direktör. (Allm. v.)

För andra valkretsen

(nya indelningen, omfattande Jakobs, Johannes, Engelbrekts förs. samt 10:e roten av Hedvig Eleonora förs.).

Lindmark, C. A., skomakarmästare. (Allm. v.)
 Juhlin-Dannfelt, C. G., vice auditör. (Allm. v.)
 Johnson, A. Ax:son, generalkonsul. (Allm. v.)
 Lindhagen, Anna J. J., barnavårdsinspektör. (Arb.)
 Netzel, Laura, fröken. (Allm. v.)
 Vinberg, S. W., överingenjör. (Allm. v.)

von Koch, G. H., redaktör. (Fris.)
 Carlson, C. M., direktör. (Allm. v.)
 Bernström, P. R., f. d. löjtnant. (Allm. v.)

För tredje valkretsen

(nya indelningen, omfattande Maria och Katarina förs.).

Östberg, J., jur. dr, f. d. kammarrättsråd, ordf. (se ovan). (Allm. v.)
 Karlsson, W. E., assistent. (Arb.)
 Isakson, C. J. A., skeppsbyggeriinspektör. (Allm. v.)
 Cederborg, A., rådman, vice ordf. (se ovan). (Fris.)
 Skålander, O. A., bryggeriarbetare. (Arb.)
 Dahlberg, A. E., rådman. (Allm. v.)
 Johansson, Anna S., kassörska. (Arb.)
 Nilsson, F. O. V., bageriidkare. (Allm. v.)
 Jonsson, J. A., andre folkskolinspektör. (Fris.)
 Linde, N., förtroendeman. (Arb.)
 Hagelquist, K. F. P., sjökapt. (Allm. v.)
 Elméus, C. K. J., arkitekt. (Allm. v.)

För fjärde valkretsen

(nya indelningen, omfattande Adolf Fredriks, Gustav Vasa och Matteus förs.).

d'Ailly, G. A. H., byråchef. (Allm. v.)
 Schultz, L. H., direktör. (Allm. v.)
 En vakant. (Arb.)
 Bendixson, I. O., professor, rektor. (Fris.)
 Liander, M. E., grosshandlare. (Allm. v.)
 Kinmanson, H. S., byrådirektör. (Allm. v.)
 Lange, E., kassör. (Arb.)
 Törnell, f. Weber, Gertrud, fru. (Allm. v.)
 Broomé, f. Lothigius, Emilia A. K., fru. (Fris.)
 Cedertöf, P. A., köpman. (Allm. v.)

För femte valkretsen

(nya indelningen, omfattande Sofia, Brännkyrka och Oscars förs. samt 11:e roten av Hedvig Eleonora förs.).

Nyström, J. F., lektor. (Allm. v.)
 Eklund, J. L., fabrikör. (Allm. v.)
 Klefbeck, E. A., kyrkoherde. (Arb.)
 Roberg, Th., konsul. (Allm. v.)
 Åkerlindh, J. G., direktör. (Allm. v.)
 Lidman, C., överlärare. (Fris.)
 Lagerbjelke, J. G., greve, byråchef. (Allm. v.)
 Björling, J., folkskollärare. (Arb.)
 Herlitz, K. G., vice häradshövding, direktör. (Allm. v.)
 Lovén, S. A., löjtnant, direktör. (Allm. v.)

Sekreterare m. m. Se stadsfullmäktiges och beredningsutskottets expedition, sid. 42.

Stadsfullmäktiges beredningsutskott.

Börshuset, St.; rt. 6568; st. 2829; sessionstid: i allmänhet torsdagar (utom sommarmånaderna).

Beredningsutskottet består utom ordföranden och vice ordföranden hos stadsfullmäktige av tio ledamöter och tio suppleanter, utsedda bland

stadsfullmäktige. Val av samtliga ledamöter och suppleanter i beredningsutskottet skola företagas å första sammanträdet i april månad de år, val av stadsfullmäktige ägt rum. Valet måste ske proportionellt, därest sådant äskas av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Utskottet har att med uppmärksamhet följa förvaltningen av stadens angelägenheter i alla riktningar, till stadsfullmäktige göra framställningar och förslag, som i ett eller annat hänseende härav kunna föranledas, till föredragning bereda alla de ärenden för övrigt, i vilka stadsfullmäktige skola meddela utlåtanden eller beslut, samt å stadsfullmäktiges vägnar företrädesvis övervaka verkställigheten av stadsfullmäktiges beslut. Beredningsutskottet äger att ifrån de under stadsfullmäktige lydande nämnder, avdelningar eller tjänstemän infordra de yttranden och upplysningar, som för ärendenas utredande äro av nöden, ävensom att hos överståthållarämbetet omedelbart göra framställning om upplysningars infordrande från ämbetsmyndigheter. Varje beredningsutskottets utlåtande skall jämte därifrån skiljaktiga, skriftligen afgivna meningar befordras till trycket i fortlöpande nummerordning för året (Stockholms stadsfullmäktiges beredningsutskotts utlåtanden och memorial) samt ett exemplar därav överlämnas till envar av stadsfullmäktige. Utskottet äger därjämte att såsom bilagor låta trycka sådana till ärendena hörande handlingar, som utskottet anser vara av den vikt, att innehållet av desamma bör i dess helhet komma till stadsfullmäktiges kännedom (bihang till Stockholms stadsfullmäktiges beredningsutskotts utlåtanden och memorial). Stadsfullmäktiges beslut i anledning av beredningsutskottets utlåtanden sammanfattas i en kort »uppgift», som särskilt befordras till trycket och vidfogas årets utlåtanden, samt återfinnas för övrigt i fullmäktiges sedan november 1899 även tryckta protokoll (jfr vidare statistiska avd.). Den hos stadsfullmäktige anställda sekreteraren ävensom registratören tjänstgöra i enahanda egenskaper hos beredningsutskottet.

Den 13 sept. 1906 beslöt beredningsutskottet provisoriskt att för ärendenas snabbare utredande fördela sig på två avdelningar, av vilka den ena skulle behandla frågor av huvudsakligen ekonomisk art, den andra övriga ärenden. Någon beslutanderätt tillkommer icke dessa avdelningar, utan skola ärendena prövas och avgöras av utskottet i dess helhet.

Stadsfullmäktiges två senaste val ägde rum den 1 april 1915 och 2 april 1917 med användande av proportionell valmetod; kompletteringsval förrättades den 18 okt. 1915 och 10 jan. 1916.

Reglementen m. m. K. förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862 §§ 33, 34 och 35 (sådana dessa lyda, § 33

enligt lag den 29 april 1904 och §§ 34 och 35 enligt lag den 13 juni 1913). Stadga ang. proportionellt valsätt vid vissa val inom landsting och stadsfullmäktige, den 13 juni 1913. Arbetsordning för Stockholms stadsfullmäktige och deras beredningsutskott den 1 juni 1904 med ändringar den 16 sept. 1907, 21 nov. 1910 och 29 juni 1914. **Sf.**

Ordförande.

Stadsfullmäktiges ordf.

Vice ordförande.

Stadsfullmäktiges vice ordf.

Ledamöter och suppleanter.

Se nedan.

Avdelningen A.

(för frågor av huvudsakligen ekonomisk art).

Ordförande.

Cederborg, A. (se ovan).

Vice ordförande.

Stendahl, S., grosshandlare.

Ledamöter.

Schultz, L. H., direktör.

Norén, A. J. N., byggnadsingenjör.

Juhlin-Dannfelt, C. G., vice auditör.

En vakant.

Suppleanter.

Folcker, J. F., löjtnant, ombudsman.

Hultman, G. H., civilingenjör.

Karlsson, W. E., assistent.

Nordgren, F. L., förtroendeman.

Lind, G. H., trädgårdsdirektör.

Avdelningen B.

(för övriga frågor).

Ordförande.

Östberg, J. (se ovan).

Vice ordförande.

Stockman, G., bankdirektör.

Ledamöter.

Thelander, C. Th. F., ingenjör.

Bagge, G. A., fil. dr., docent.

Magnusson, G. G., bankdirektör.

En vakant.

Suppleanter.

Lagerbjelke, J. G., greve, byråchef.

Lund, C. J., skräddarmästare.

von Koch, G. H., redaktör.

Herlitz, K. G., vice häradshövding, direktör.

Larsson, O. E., folkskollärare.

Sekreterare m. m.

Se nedan stadsfullmäktiges och beredningsutskottets expedition.

Sf. Stadsfullmäktiges valkommitté.

I anledning av väckta motioner beslöt stadsfullmäktige den 21 november 1910 att vid varje tjänstgöringsårs första sammanträde utse inom sig en kommitté av nio ledamöter, benämnd valkommitté. Efter ändring den 29 juni 1914 av stadsfullmäktiges arbetsordning (§ 28) åligger det valkommittén, till vilken lika många suppleanter som ledamöter skola väljas, att upprätta och till fullmäktige ingiva förslag till de under det löpande tjänstgöringsåret ävensom vid första sammanträdet det nästföljande tjänstgöringsåret förekommande val med undantag av dels val, som av stadsfullmäktige förrättas vid det sammanträde, då beslut fattats om det uppdrag, valet avser, dels ock val av ordförande och vice ordförande hos fullmäktige samt val till riksdagens första kammare. Valkommittén väljer inom sig en ordförande och en vice ordförande.

Då val, som tillhör kommitténs behandling, skall hos fullmäktige företagas, bör beredningsutskottet i god tid förut härom underrätta kommittén. Valkommitténs förslag jämte skiljaktiga yrkanden, där sådana förekommit, överlämnas till utskottet i form av tryckta valsedlar och må ej åtföljas av annan motivering än redogörelse för inkomna avsägelser. Valsedlarna och dylik redogörelse utdelas till fullmäktige i slutna konvolut, såvitt ske kan samtidigt med utskottets valmemorial.

Senaste val skedde den 2 april 1918.

Ordförande.

Wickman, C. G. T., partikassör.

Vice ordförande.

Nilsson, F. O. V., bageriäldkare.

Övriga ledamöter.

Folcker, J. F., löjtnant, ombudsman.

Wellin, K. G. A., trafikdirektör.

Tengdahl, K. A., ledamot av försäkringsrådet.

Cederborg, A., rådman.

Wellin, Bertha, sjuksköterska.

Hallgren, L. G., järnkramhandlare.

Löven, S. A., direktör.

Suppleanter.

Ringholm, K. E., direktör.

Löfgren, A., sekreterare.

Quint, Stina, redaktör.

Kinmanson, H. S. byrådirektör.

Sandberg, H. K. A., bankkassör.

Bratt, I., direktör.

Vinberg, S. W., överingenjör.

Cederlöf, P. A., köpman.

Nylander, O. E., direktör.

Av kommittén antagen sekreterare.

Gyllensvärd, G. V., registrator hos stadsfullmäktige.

Stadsfullmäktiges kommitté för utskänkningsärenden.

Stadsfullmäktiges exp., Börshuset, St.

Denna kommittés tillsättande föranledes närmast av en motion, vari hemställdes, att stadsfullmäktige skulle ingå till k. maj:t med begäran om sådan ändring i k. förordningen angående försäljning av vin och öl den 9 juni 1905, att beträffande Stockholm den stadsfullmäktige åliggande skyldigheten att avgiva utlåtande över ansökningar om tillstånd att utskänka vin eller öl kunde överlåtas på en av stadsfullmäktige tillsatt delegation eller på annat sätt ordnas utan att syftet med den nuvarande bestämmelsen i ämnet åsidosattes. Stadsfullmäktige, som ej biföllo motionen i dess ursprungliga form, beslöt den 25 mars 1907 att utse en kommitté av sju personer med uppdrag att granska och till stadsfullmäktige ingiva yttranden över de under året inkommande ansökningar om tillstånd att härstädes utskänka vin eller öl samt om ombyte av lokal för sådan utskänkning. För sin verksamhet hava kommittéledamöterna sinsemellan uppdelat staden så, att var och en av dem har sitt särskilda distrikt. Stadsfullmäktige uppdrogo den 7 mars 1910 åt kommittén att likaledes efter granskning avgiva yttrande över till fullmäktige under året remitterade ansökningar av klubbar eller andra föreningar om tillstånd att utskänka brännvin. Vissa principer för dessa utskänkningsrättigheters meddelande hava fastställts av stadsfullmäktige den 4 mars 1912. — Kommittén, som tillsattes för ett år i sänder, är sålunda egentligen att betrakta som en kommission för vissa löpande ärendens beredning.

Stadsfullmäktige utsågo den 4 jan. 1918, utan användande av proportionellt valsystem, för året nio ledamöter i kommittén.

Ledamöter.

Bratt, I., direktör, stadsfullm.; Falk, H. A., handlande, stadsfullm.; Forsell, J. A. S:son, expeditiönsföreståndare; Hallgren, L. G., järnkramhandlare, stadsfullm.; Lund, C. J., skräderiäldkare, stadsfullm. ordf.; Löfgren, A., sekreterare, stadsfullm.; Rosenius, P., handlande, stadsfullm.; Vester, A., sjukkasstjänsteman; Zetterlund, C. R., kontorschef, stadsfullm.

Av kommittén antagen sekreterare.

Schlytern, C. H., e. o. tjänsteman i stadsfullm:s expedition.

Stadsfullmäktiges och beredningsutskottets expedition.

Börshuset, St.; rt. 65 68; st. 28 29; expeditionstid: 11—2.

Expeditionens chef är sekreteraren. Honom åligger att föra protokollen vid fullmäktiges och

beredningsutskottets sammanträden, uppsätta och expediera utlåtanden och beslut, ombesörja brev-
växlingen, upprätta och efter varje kvartals slut
till drätselnämnden avlämna böteslängd¹⁾, bestyrka
riktigheten av protokollsavskrifter, tillhandagå
ordföranden vid föredragningslistans uppsättande,
sörja för att de upptecknade yttrandena bliva
kopierade och talarna tillställda, ombesörja tryck-
ning och korrekturläsning av stadsfullmäktiges
protokoll jämte därtill hörande yttranden även-
som av beredningsutskottets utlåtanden jämte
därtill hörande bilagor, hava inseeende över det
sätt, varpå diariet och övriga föreskrivna an-
teckningar föras samt arkivet värdas, och i övrigt
lämna det tjänstebiträde, därom ordföranden eller
utskottet honom anmodar.

Registratorn åligger enligt arbetsordningen
att föra diarium och andra anteckningar, vilka
av fullmäktige eller beredningsutskottet anses
erforderliga, värda arkivet, besörja utskrifter
av expeditioner, biträda vid kollationering och
korrekturläsning samt i övrigt lämna det tjänste-
biträde, därom ordföranden, utskottet eller sekre-
teraren honom anmodar.

Instruktion. Arbetsordning för Stockholms
stadsfullmäktige och deras beredningsutskott den
1 juni 1904 med ändringar den 16 sept. 1907,
21 nov. 1910 och 29 juni 1914.

Stat år 1918. Utgifter: 148,150 kr.

Sekreterare (0).

Barthelson, C. G.; rt. 65 68; st. 29 30; mot-
tagningstid: 11—12.

Registrator (12).

Gyllensvärd, G. V.; rt. 40 92; st. 11 14.

Stenografer.

(Anslag 12,000 kr.)

Cronvall, P. A. (förste stenograf); Widegren, P. G.;
Schött, C. F. L.; Junker, S. G.; Lindström, E. G.

E. o. tjänstemän.

(Anslag 6,000 kr.)

Schlytern, C. H.; Hildebrand, E. (sekreterare hos
beredningsutskottets avd. B.).

Skrivbiträde (4).

Jacobsson, Elsa.

Förste vaktmästare (6).

Sandahl, F. G. W.

Vaktmästare (4).

Johansson, J. V. tjl., t.jf. Ylander, K. R.; Olsson,
E. V.

¹⁾ För stadsfullmäktigs förfallolösa bortovaro
från fullmäktiges sammanträden (2 kr. varje
gång, eventuellt 4 kr., om sammanträdet på grund
av fåtaligt besök måst inställas eller upplösas).

Sammanslutningar bland stadsfullmäk- Sf. tigit.

Stadsfullmäktiges diskussions- klubb.

(S. D. K.)

Denna klubb, churu icke en officiell institu-
tion, har dock ansetts böra här omnämnas med
några ord. Klubben, vars stadgar antogs den
28 mars 1891, har till ändamål att sammanföra
ledamöter av stadsfullmäktige till ömsesidigt tanke-
utbyte samt att medels diskussioner rörande kom-
munala frågor utreda och skärskåda dessa från
olika synpunkter, särskilt till gagn och ledning
för de stadsfullmäktige, vilka icke äro leda-
möter av utskott eller nämnder. Klubbens
angelägenheter handhavas av tre förtroendemän:
ordförande, vice ordförande och sekreterare (till-
lika skattmästare).

Ordförande.

Vakant.

Vice ordförande.

Romare, P. B., direktör.

Sekreterare.

Vakant.

Stadsfullmäktiges moderata grupp.

Gruppens medlemsantal är 62.

Styrelse.

d'Ailly, G. A. H., byråchef, sekr.; Nyström,
J. F., lektor, ordf.; Romare, P. B., direktör,
kassaförv.; Stendahl, S., grosshandlare; We-
lin, K. G. A., trafikdirektör, vice ordf.

Medlemmar.

d'Ailly, G. A. H., byråchef (seovan); Almström, O. H.,
disponent; Andrén, J. C., specierhandlare; Axel-
son, H. A., direktör; Bagge, G. A., docent; Berg-
man, A. R., arkitekt; Bergstedt, P., ingenjör;
Bernström, P. R., f. d. löjtnant; Borgström,
A. G. S., justitieråd; Carlson, C. M., direktör;
Cederlöf, P. A., köpman; Dahlberg, A. E.,
rådman; Eklund, J. L., fabrikör; Elméus, C.
K. J., arkitekt; Falk, H. A., handlande; Folcker,
J. F., löjtnant, ombudsman; Hagelquist, K. F. P.,
sjökaptent; Hallgren, L. G., järnkramhandlare;
Herlitz, K. G., vice häradshövding, direktör;
Hjort, C. A., kontorsef; Hultman, G. H.,
civilingenjör; Isakson, C. J. A., skeppsbyggeri-
inspektör; Johnson, A. Axson, generalkonsul;
Juhlin-Dannfelt, C. G., vice auditör; Kinnanson,
H. S., byrådirektör; Lagerbjelke, J. G., greve,
byråchef; Liander, M. E., grosshandlare; Lilja,
S. A. J., hovintendent; Liljensköld, J., polis-
konstapel; Lind, G. H., trädgårdsdirektör; Lind-

Sf.

mark, C. A., skomakarmästare; Lovén, S. A., löjtnant, direktör; Lund, C. J., skrädderiidkare; Lundström, C. J., ingenjör; Magnusson, A. E., byggnästare; Malm, C. G., sekreterare; Mårtensson, M., fanjunkare; Netzel, Laura, fröken; Nilsson, F. O. V., bageriidkare; Norén, A. J. N., byggnadsingenjör; Nylander, O. E., direktör; Nyström, J. F., lektor (se ovan); Quint, Stina, redaktör; Ringholm, K. E., direktör; Roberg, Th., konsul; Romare, P. B., direktör (se ovan); Rosenius, P., handlande; Schultz, L. H., direktör; Sjöholm, G. E., grosshandlare; Stendahl, S., grosshandlare (se ovan); Stockman, G., bankdirektör; Söderberg, N. E., handels-trädgårdsmästare; Tigerschiöld, H. E., kansli-råd; Törnell, f. Weber, Gertrud, fru; Wallenberg, J. O., kapten, direktör; Wassén, O., disponent; Welin, K. G. A., trafikdirektör (se ovan); Wellin, Bertha, sjuksköterska; Vinberg, S. W., överingenjör; Zetterlund, C. R., kontorschef; Åkerlindh, J. G., direktör; Östberg, J., f. d. kammarrättsråd.

Stadsfullmäktiges frisinnade grupp.

Gruppens medlemsantal är 12.

Styrelse.

(Nytt val sker i maj.)

Bendixson, I. O., professor, vice ordf.; Broomé, f. Lothigius, Emilia A. K., fru; Cederborg, A., rådmän, ordf.; Forssberg, E. V., kamrerare, sekr. och kassaförv.; Thelander, C. Th. F., ingenjör.

Medlemmar.

Bendixson, I. O., professor (se ovan); Bratt, I., direktör; Broomé, f. Lothigius, Emilia, A. K., fru (se ovan); Cederborg, A., rådmän (se ovan); Forssberg, E. V., kamrerare (se ovan); Jonsson, J. A., andre folkskolinspektör; von Koch, G. H., redaktör; Lamm, H. F., gross-handlare; Lidman, C., överlärare; Ljunggren, Aug., direktör; Thelander, C. Th. F., ingenjör (se ovan); Warburg, K. J., f. d. professor.

Arbetarepartiets stadsfullmäktige-grupp.

Gruppens medlemsantal är 20.

Styrelse.

Karlsson, W. E., assistent, sekr.; Larsson, O. O., folkskollärare, vice sekr.; Magnusson, G. G., bankdirektör, ordf.; Nordgren, F. L., förtroendeman, kassör; Tengdahl, K. A., ledamot av försäkringsrådet, vice ordf.

Medlemmar.

Andersson, P., folkskollärare; Berglund, J. E., kassör; Johansson, Anna S., kassörska; Karlmark, A., föreståndare; Karlsson, W. E., assis-tent (se ovan); Klefbeck, E. A., kyrkoherde; Lange, E., kassör; Larsson, O. E., folkskollä-rare (se ovan); Linde, N., förtroendeman; Lind-hagen, Anna J. J., barnavårdsinspektör; Lind-qvist, F. L., snickare; Löfgren, A., sekreterare; Magnusson, G. G., bankdirektör (se ovan); Nord-gren, F. L., förtroendeman (se ovan); Sandberg, H. K. A., bankkassör; Skälander, O. A., bryg-geriarbetare; Tengdahl, K. A., ledamot av för-säkringsrådet (se ovan); Wahl, G. A., montör; Wickman, C. G. T., partikassör; Örne, A. E., redaktör.

Socialdemokratiska vänster-gruppen.

Gruppens medlemsantal är 5.

Medlemmar.

Björling, J., folkskollärare, sekr.; Lindbergh, N. E., verkästare, kassör; Lindhagen, C. A., borgmästare, ordf.; Simonson, S. A., ekono-michef; Ström, O. F., redaktör.

Stadsfullmäktiges nykterhets-grupp.

Gruppens medlemsantal är 20.

Styrelse.

(Nytt val sker i maj.)

von Koch, G. H., redaktör, ordf.; Lindqvist, F. L., snickare; Norén, A. J. N., byggnadsingen-jör, kassaförv.; en vakant, sekr.

Medlemmar.

Berglund, J. E., kassör; Björling, J., folkskollärare; Bratt, I., direktör; Broomé, f. Lothigius, Emilia A. K., fru; Forssberg, E. V., kamrerare; Jons-son, J. A., andre folkskolinspektör; Karlsson, W. E., assistent; Klefbeck, E. A., kyrkoherde; von Koch, G. H., redaktör (se ovan); Lidman, C., överlärare; Lindhagen, C. A., borgmästare; Lindqvist, F. L., snickare (se ovan); Ljung-gren, A., direktör; Nordgren, F. L., förtro-endeman; Norén, A. J. N., byggnadsingenjör (se ovan); Stockman, G., bankdirektör; Ström, O. F., redaktör; Tengdahl, K. A., ledamot av försäkringsrådet; Warburg, K. J., f. d. pro-fessor; Örne, A. E., redaktör.

Stockholms stads drättselnämnd

och i samband därmed stående institutioner.

Drättselnämnden.

Stora Nygatan 2 B, St.; rt. 16474; st. 2900. Första avdelningen sammanträder vanligen varje (sommaren: varannan) tisdag; andra avdelningen vanligen varje (sommaren: varannan) onsdag.

Då Stockholm erhöll sin nya kommunalförordning år 1862 sammanfördes stadens egentliga drättselväsende under drättselnämnden, som ursprungligen, oavsett pleniären, arbetade på tre avdelningar, av vilka den första handlade det egentliga drättselväsendet, eller alla de bestyr, vilka icke uppdragits åt de övriga avdelningarna, den andra frågor rörande inkvartering, brandvaks- och bätsmänshåll samt militärkompaniet och den tredje ärenden, som rörde gatuläggning, lyshållning och vattenledning. Ordet skulle föras av överståthållaren, då han var tillstädes. Alla framställningar från avdelningarna till stadsfullmäktige eller annan myndighet måste gå genom nämnden in pleno. Nämnden sammanträdde första gången den 1 april 1864. Sedan ett av stadsfullmäktige godkänt förslag att sammanföra all stadens kommunalförvaltning under en enda, på avdelningar arbetande nämnd, ogillats av kungl. maj:t, erhöll nämnden i stället den 14 december 1883 ny instruktion. Enligt denna inskränktes avdelningarna till två, valda omedelbart av stadsfullmäktige för två kalenderår. Med bibehållande av överståthållarens rätt att föra ordet, då han var tillstädes, fingo nämnden och avdelningarna rätt att utse sina ordförande i stället för vice ordförande. Genom k. kungörelsen den 12 oktober 1894 gjordes i nämndens instruktion den ändring, att ärenden rörande stadens renhållning överflyttades från första till andra avdelningen.

Drättselnämnden vårdar och förvaltar all egen- dom, som tillhör staden samfällt och icke är ställd under annan stadsmyndighets förvaltning. Nämnden uppbar, förvaltar och redovisar i föreskriven ordning de inkomster, vilka inflyta av allmänna rörelsen eller inkomstgivande rättigheter eller beredas genom uttaxering eller annorledes; tillser, att stadens rätt i dessa avseenden behörigen iakttages, samt bestrider de utgifter, vilka erfordras för stadens allmänna behov i här nedan uppgivna avseenden och blivit bestämda i den ordning, som föreskrives i k. förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm. Nämnden utövar med de i § 4 i instruktionen omförmälda undantag sin verksamhet på

två avdelningar. Vardera avdelningen består av tio ledamöter med fem suppleanter.

Första avdelningen handhaver stadens penningförvaltning samt handlägger alla andra ärenden, som icke, enligt vad här nedan sägs, tillkomma andra avdelningen.

Andra avdelningen handlägger frågor om hus- och brobyggnader, gatuläggning, trumbyggnad, avträdes- och gaturenthållning, gatubelysning, plantering, avloppstrummors rengöring samt vattenledning, utom vad angår vattenavgifternas debitering och uppbörd, som sker genom kammarkontoret.

Nämnden äger att samfällt besvara remiss eller behandla annat ärende, som uttryckligen blivit hänskjutet till hela nämnden, vare sig av överståthållarämbetet, stadsfullmäktige, beredningsutskottet eller någon nämndens avdelning; att avgöra mellan avdelningarna uppkommen fråga, till vilkenderas behandling ett ärende rätteligen hör, samt att förordna till tjänster, som äro för hela nämnden gemensamma. I övrigt förordnar varje avdelning sina underlydande tjänstemän. Genom val utse nämnden och dess avdelningar inom sig ordförande för varje tjänstgöringsår, vilket börjar den 1 januari. Avdelningarna äga att, på sätt dem synes lämpligast, mellan sina ledamöter fördela den närmare tillsyn och kontroll å förvaltningen i alla dess delar, avdelningarna åligga. (Se nedan angående vissa delegerade.)

Stadsfullmäktiges prövning underställas de beslut, som angå: försäljning, pantförskrivning eller utbyte av staden tillhörig fastighet så ock överenskommelse, som medför förändring i de rättigheter, staden äger till sådan fastighet; friköp av ofria eller stadens tomter, för såvitt det icke gäller mindre gaturätning; inköp av fastighet; verkställande av större byggnadsarbeten och andra företag för stadens räkning, då kostnaden därför icke kan bestridas med de till sådana ändamål för året bestämda anslag; nya eller förhöjda avgifter å allmänna rörelsen för begagnande av de platser, som blivit åt densamma anvisade eller av sådana inrättningar, som äro gjorda för dess betjäande; upptagande av lån på längre återbetalningstid eller större belopp än att det kan betäckas med de för året påräknade inkomster; avskrivning ur räkenskaperna av någon stadens fordran, sedan vederbörande revisorer yttrat sig däröver.

Revision av nämndens räkenskaper och förvaltning sker genom fem av stadsfullmäktige utsedda revisorer.

Dn. *Instruktioner m. m.* K. instruktionerna för Stockholms stads drätselnämnd den 14 dec. 1883, med ändringar genom k. kungörelserna den 10 maj 1889, den 3 mars 1893, den 12 okt. 1894, den 16 okt. 1896 och den 12 maj 1908.

Stat år 1918. Nämnden in pleno: utgifter 603,025: 53 kr., inkomster 125,725: 53 kr. Första avdelningen: utgifter 48,058,100 kr., inkomster 23,659,100 kr., varav avdelningens överskott 18,943: 78 kr. Andra avdelningen: utgifter 10,641,581: 70 kr., inkomster 4,428,600 kr., varav avdelningens överskott 170,758: 55 kr. *Ann.* Å första avdelningens stat upptages en mängd kommunala institutioner, vilka ej sortera under nämnden.

Drätselnämndens ledamöter.

Ordförande.

Borgström, A. G. S., justitieråd, stadsfullm.
(se nedan).

Övriga ledamöter

(se nedan under de båda avdelningarna).

Drätselnämndens första avdelning.

Ordförande.

Lamm, H. F., grosshandlare, stadsfullm.

Övriga ledamöter.

- ***Axelsson, H. A.,** direktör, stadsfullm.
- Berglund, J. E.,** kassör, stadsfullm.
- ***Borgström, A. G. S.** (se ovan).
- Lidman, C.,** överlärare, stadsfullm.
- Lindmark, C. A.,** skomakarmästare, stadsfullm.
- Romare, P. B.,** direktör, stadsfullm.
- ***Welin, K. G. A.,** trafikdirektör, stadsfullm.
- ***Wickman, C. G. T.,** partikassör, stadsfullm.
- ***Österlöf, O.,** byggmästare.

Suppleanter.

- ***Jonsson, J. A.,** andre folkskollinspektör, stadsfullm.
- ***Magnusson, G. G.,** bankdirektör, stadsfullm.
- Norén, A. J. N.,** byggnadsingenjör, stadsfullm.
- ***Schultz, L. H.,** direktör, stadsfullm.
- Stockman, G.,** bankdirektör, stadsfullm.

Drätselnämndens andra avdelning.

Ordförande.

Dahlberg, A. E., rådman, stadsfullm.

Övriga ledamöter.

- Hallgren, L. G.,** järnkramhandlare, stadsfullm.
- ***Hjortzberg, E. G.,** kapten, direktör.
- Hultman, G. H.,** civilingenjör, stadsfullm.
- ***Karlsson, W. E.,** assistent, stadsfullm.
- Kinmansson, H. S.,** byrådirektör, stadsfullm.

Lagerholm, O. W., fil. lic., f. d. fabriksidkare.

Lange, E., kassör, stadsfullm.

***Lindqvist, E. V.,** ingenjör.

***Magnusson, A. E.,** byggmästare, stadsfullm.

Suppleanter.

***Forssberg, E. V.,** kamrerare, stadsfullm.

Lind, G. H., trädgårdsdirektör, stadsfullm.

Weidenhain, P. A., banktjänsteman.

Nilsson, F. O. W., bageriidkare, stadsfullm.

***Liander, M. E.,** grosshandlare, stadsfullm.

Drätselnämndens revisorer.

(Utsedda av stadsfullmäktige för granskning av 1917 års förvaltning.)

d'Ailly, G. A. H., byråchef, stadsfullm.

Bjursström, D., grosshandlare.

Lovén, S. A., direktör, stadsfullm.

Sillén, O. K. G., professor.

Örne, A. E., redaktör, stadsfullm.

Drätselnämndens delegerade.

Drätselnämnden äger, såsom ovan nämnts, på sätt nämnden lämpligast synes, mellan sina ledamöter fördela den närmare tillsyn och kontroll å förvaltningen i alla dess delar, som åligger nämnden. De här för valda delegerade utses dels av nämnden in pleno, dels av de skilda avdelningarna.

Delegerade för stadens arkiv.

(Utsedda av drätselnämnden in pleno.)

Borgström, A. G. S. justitieråd, stadsfullm.;

Lagerholm, O. W., fil. lic., f. d. fabriksidkare.

Kassainspektörer.

(Utsedda av drätselnämndens första avd.)

Berglund, J. E., kassör, stadsfullm.; **Lindmark, C. A.,** skomakarmästare, stadsfullm.

Utgiftsgranskare.

(Utsedda av drätselnämndens andra avd.)

Lindqvist, E. V., ingenjör; **Lange, E.,** kassör, stadsfullm.

Inspektörer över stadsingenjörskontoret.

(Utsedda av drätselnämndens första avd.; byggnadsnämnden utser även en delegerad, se sid. 129).

Romare, P. B., direktör, stadsfullm.; **Österlöf, O.,** byggmästare.

Hyresdelegerade.

(Utsedda av drätselnämndens första avd.)

Lidman, C., överlärare, stadsfullm.; **Österlöf, O.,** byggmästare.

Renhållningsdelegerade.

(Utsedda av drättselnämndens *andra* avd.)

Lagerholm, O. W., fil. lic., f. d. fabriksidkare;
Kinnanson, H. S., byrådirektör, stadsfullm.

Belysningsdelegerade.

(Utsedda av drättselnämndens *andra* avd.)

Hjortzberg, E. G., direktör; Nilsson, F. O. W.,
bageriidkare, stadsfullm.

Delegerade för byggnadskontorets olika avdelningar.

(Utsedda av drättselnämndens *andra* avd.)

Arkitekturavdelningen.

Magnusson, A. E., byggmästare, stadsfullm.;
Lindqvist, E. V., ingenjör (suppl.).

Gatuavdelningen.

Lindqvist, E. V., ingenjör; Kinnanson, H. S., byrå-
direktör, stadsfullm. (suppl.).

Vattenledningsverket.

Lange, E., kassör, stadsfullm.; Hultman, G. H.,
civilingenjör, stadsfullm. (suppl.).

Parkavdelningen.

Lagerholm, O. W., fil. lic., f. d. fabriksidkare;
Lindqvist, E. V., ingenjör (suppl.).

Förrådsavdelningen.

Hjortzberg, E. G., direktör; Hallgren, L. G., järn-
kramhandlare, stadsfullm. (suppl.).

Delegerade för granskning av ansök- ningar om understöd.

(Utsedda av drättselnämndens *andra* avd.)

Lagerholm, O. W., fil. lic., f. d. fabriksidkare;
Lindqvist, E. V., ingenjör.

Inspektör över folkbiblioteken.

(Utsedd av drättselnämndens *första* avd.)

Lagerqvist, H. E.

Drättselnämndens kansli och expedition.

*Stora Nygatan 2 B, 1 tr., St.; rt. 164 74;
st. 29 00; expeditionstid: 10—3.*

De olika avdelningarna av drättselnämnden hade till en början sina särskilda kanslier; fr. o. m. år 1877 fingo avdelningarna emellertid ett gemensamt kansli. Kansliet förestås av sekreteraren. Honom åligger bl. a.: att till föredrättning bereda samt föredraga de till drättselnämndens handläggning hörande ärenden, evad de skola behandlas i plenum eller på avdelningar; att föra protokoll så väl vid samfällna nämndens som avdelningarnas sammanträden; att uppsätta be-

slutade skrivelser och utlåtanden m. m. Notarien åligger: att biträda sekreteraren samt att, då sekreteraren är av förfall hindrad, fullgöra sekreterarens åligganden m. m. Registratören, som därjämte är kanslist, åligger: att föra diariet och andra anteckningar, vilka av drättselnämnden anses erforderliga, vårda arkivet, besörja utskrifter och expeditioner m. m.

Instruktion. Drättselnämndens instruktion för Stockholms stads drättselnämnds kansli den 29 nov. 1876, med ändringar den 7 aug. 1889 och den 30 maj 1895.

Sekreterare (17).

Folin, C. A.; st. 20 20; mottagningstid: 1—2.

Notarie

(3,000 kr. jämte 2 ålderstillägg å 500 kr.,
å äldre övergångsstat).

Söderling, A. G. M.

Registrator

(3,500 kr. jämte 2 ålderstillägg å 500 kr.).

Östberg, H.

Vaktmästare (4).

Ekström, J. V. T.

Drättselnämndens (stadens) ombuds- mans expedition.

*Stora Nygatan 2 B, 2 tr., St.; rt. 79 22;
st. 11 89; expeditionstid: 1,30—3.*

Ombudsmannen åligger bl. a.: att bevaka och föra drättselnämndens (stadens) talan inför domstolar, exekutionssäten samt andra myndigheter; att uppsätta förslag till kontrakt; att besörja förnyande av de inteckningar, som tillhöra de under nämndens vård stående kassor och fonder, samt indrivande av deras förfallna kapital- och räntefordringar; att deltaga i anbefallda inventeringar; samt att jämväl i övrigt iakttaga allt, vad för bevarande av drättselnämndens rätt erfordras.

Instruktion. Drättselnämndens instruktion för Stockholms stads drättselnämnds kansli den 29 nov. 1876.

Stadens ombudsman (0).

Johansson, J. E. (förordn. t. $\frac{1}{2}$ 1927); träffas
säkra 1,80—3.

Amanuens

(3,000 kr.; ej å stat).

Körner, G. A.

Expeditionsbiträde

(3,000 kr.; ej å stat).

Vakant; *tj.f.* von Krusenstjerna, C. G. A. (se revisionskontoret).

Vaktmästare (4).

Wisborg, S. G. (se nedan kammarkontoret).

Dn.

Dn. Drätselnämndens kammarkontor.

*Stora Nygatan 2 A och B, n. b., 1 och 2 tr.,
St.; rt. 164 74; st. 2900; expeditionstid:
10—2,30.*

De olika avdelningarna av drätselnämnden hade till en början sina särskilda räkenskapskontor (kammarkontor) och särskilda kassor. Fr. o. m. år 1880 sammanslogos dessa till ett enda, drätselnämndens kammarkontor.

Stadskamreraren är chef för kammarkontoret. Honom åligger huvudsakligen: att i behörig ordning och säkert förvar hålla drätselnämndens räkenskaper och övriga handlingar, som med räkenskaperna hava sammanhang; att jämte de av drätselnämnden utsedda kassainspektörer emottaga och i kassavalv förvara de värdepapper och säkerhetshandlingar, som äro under drätselnämndens vård och förvaltning; att vaka över att drätselnämndens inkomster i rätt tid inflyta; att till stadskassören avlämna uppbördslängder för hyror, tomtören och hundskatt, vattenavgifter och designationslösen med tillhörande, på förhand utskrivna kvittenser; att utlämna övriga uppbördslängder; att föra bok över beräknade inkomster och utgifter under närmast kommande månader; att vid drätselnämndens avdelningars sammanträden afgiva kassarapport och föreslå till utbetalning de belopp, vilka böra av stadens medel utgå; att, sedan redogörelser och räkningar för året från stadens uppbörds-män och andra redovisningsskyldiga tjänstemän inkommit och av stadsrevisorn granskats, låta upprätta och avsluta drätselnämndens räkenskaper, vilka senast den 30 april varje år böra till nämnden ingivas; att närvara vid drätselnämndens och dess avdelningars sammanträden. Dessutom åligger honom att verkställa utredningar och afgiva utlåtanden över till kammarkontoret remitterade ärenden. För fullgörande av de skyldigheter, som genom denna instruktion åligger stadskamreraren, äger han att påkalla biträde av kamreraren, stadskassören, stadsbokhållaren och hyreskontrollanten ävensom av samtliga här nedan under kammarkontoret upptagna tjänstemän och biträden.

Kamreraren förestår expeditionen och har tillsyn över kontorets personal; stadskassören förestår den avdelning, som vanligen benämnas stadens kassakontor; stadsbokhållaren har att föra drätselnämndens räkenskaper; angående hyreskontrollanten se nedan under »förvaltningen av stadens fastigheter» (hyreskontoret, sid. 58).

Instruktion. Drätselnämndens instruktion för Stockholms stads drätselnämnds kammarkontor den 3 nov. 1880.

Stadskamrerare (0).

Malm, P. L.; rt. 164 75; st. 10 35; mottagnings-tid: 1—3.

Stadskamrerarens särskilda biträde.

(Arvode för år 1918: 9,000 kr.)

Nordwall, B. I. S., kamrerare vid renhållnings-verket; rt. 208 39; st. 27 44.

Stadskamrerarens sekreterare.

Malmros, N., bokhållare (12); rt. 164 72; st. 25 95.

Registrator.

Pyk, Inez, kontorsbiträde (5); rt. 164 75; st. 10 35.

Bokhållare (12).

Brodin, N. A., för statistik m. m.

Övriga tjänstemän.

Gustafson, J. A. T., kontorsskrivare (9), tj. (se livsmedelsnämnden); Kamph, Inez, kontorsbiträde (5); Strandberg, Paula H., skrivbiträde (4), tf. kontorsbiträde (5); Karlson, E. A., extra tjänsteman (1,620 kr.).

Kammarkontorets expedition.

Kamrerare (15).

Holmberg, K. E.; rt. 78 13; st. 26 17.

Avd. för utanordnings- och avlöningsärenden, fondförvaltning m. m. (direkt under kamreraren).

Bokhållare (12).

Svensson, S. A., för fondbokföringen; rt. 78 13; st. 26 17; Bohman, G. A., för avlöningsärenden och taxeringsuppgifter m. m.; rt. 164 72; st. 25 95.

Övriga tjänstemän.

Lind, A. E., kontorsskrivare (9), för brandförsäkrings- och utskyldsärenden; rt. 78 13; st. 26 17; Öqvist, M. V. (exspektanslön 2,500), för inventarieanskaffning och upphandlingar; rt. 78 13; st. 26 17; Lindqvist, F. P., kontorsskrivare (9); Anderberg, G. H. A., kontorsbiträde (7), tf. kontorsskrivare (9); Rignér, A. E. M. (Greta), kontorsbiträde (7); en vakant kontorsbiträde (5); Ericson, Irma A. J., skrivbiträde (4), tf. kontorsbiträde (5).

Kupongavdelningen.

Bokhållare, tillika aktuarie (12).

Palm, G. E.; rt. 126 34; st. 26 60.

Övriga tjänstemän.

Arvidson, H. A., kontorsskrivare (9); en vakant kontorsbiträde (7); Högberg, Karin, Lindahl, Hulda A., kontorsbiträden (5); Lindberg, C. S., extra biträde (1,200 kr.).

Dessutom tillfälliga biträden.

Avd. för debitering av vatten- och renhållningsavgifter.

Bokhållare och föreståndare (13).

Ekebon, N. K. K.; rt. 68 99; st. 47 23.

Bokhållare (12).

Erikson, T. K. I., för debitering av mått vatten; rt. 68 99; st. 25 11.

Övriga tjänstemän.

Wallenberg, K. A., kontorsskrivare (9), för debitering av gaturenhållningsavgifter; rt. 68 99; st. 25 11; Öberg, S. A., kontorsskrivare (9); Hallberg, Dagnar A., kontorsbiträde (7); Westerberg, Olga M. E., kontorsbiträde (5); Ericson, G. E. H., kontorsbiträde (7); Wahlberg, Greta, skrivbiträde (4).

Stadens kassakontor.

Stadskassör (15).

Huss, J. A.; rt. 163 09; st. 48 72.

Kassörer.

Vimmerstedt, K. A. R., bokhållare och biträdande kassör (12); af Donner, G. A. J., kontorsskrivare och biträdande kassör (9).

Kassakontrollanter.

Georgii, N. H., bokhållare (12); Smedin, C. A., kontorsbiträde (7), tf. kontorsskrivare (9); Piehl, H. Mia, kontorsbiträde (7).

Övriga tjänstemän.

Brobeck, E. U., kontorsskrivare (9); Hagström, E. J. H., kontorsbiträde (7); Gilljam, K. G., extra biträde (1,200 kr.).

Kammarkontorets räkenskapsavdelning.

Stadsbokhållare (14).

Billing, J. M. A.; rt. 164 73; st. 27 44; mottagnings- tid: 10—12.

Bokhållare (12).

Ruus,, R. A.

Övriga tjänstemän.

Runnqvist, Hj. F., Johnson, A. W., kontorsskrivare (9); Oterdahl, Hilma O., kontorsbiträde (7); Ericsson, f. Sjöberg, Hildur K. Ch., Larsson, Astrid, kontorsbiträden (5).

Hyreskontoret.

(Se även sid. 53.)

Hyreskontrollant (14).

Starck P. O.; rt. 50 66; st. 10 60; mottagnings- tid: 1—3.

Bokhållare (12).

Lind, J. T.

Övriga tjänstemän.

Marcks von Württemberg, C. A. H., frih., kontorsskrivare (9); Sundmark, N. V. A., kontorsbiträde (7), tj. (se Stockholms stads sockerbyrå); Jacobsson, Märta, kontorsbiträde (7); Jakobsson, Greta A. M., kontorsbiträde (5); Westerlund, Ebba M. Z., extra biträde, tj.

Stenografer och skrivbiträden

å drätselnämndens kansli samt kammarkontorets och ombudsmannens expeditioner.

Tunell, Signe, kontorsbiträde (5); Rignér, Valborg M., skrivbiträde (4), tf. kontorsbiträde (5); Bergström, E. Ulrika, Westermark, D. E. (Lisa), Olbers, Karin, extra biträden, tf. skrivbiträden (4).

Förste vaktmästare

(6; nuv. innehavaren kvarstår å övergångsstat).

Winberg, K. A.

Vaktmästare (4).

Petterson, A. R.; Öberg, C. N.; Kjellmodin, B. O.; Wisborg, S. G. (tillika å ombudsmans-expeditionen); Söderkvist, T. V. A.

Dessutom fyra vaktmästarebiträden samt två port- och nattvakter.

Stockholms stads revisionskontor.

Stora Nygatan 2 B, 3 tr., St.; rt. 218 20; st. 11 99, 12 99; expeditionstid: 10—2,30.

Redan i mitten av 1700-talet fanns å Stockholms stads stat anställd en stadens revisor, vilket framgår av bland annat k. brev från åren 1743 och 1754 angående avlöningsförmåner för denne tjänsteman. Honom ålåg att granska stadens auktionsverks räkenskaper och därav uppgöra årligt bokslut och att revidera stadens övriga uppbördsmäns och för emottagna medel redovisningsskyldiga tjänstemäns räkningar, ävensom dem, vilka inkommo över stadens rekvirerade och upphandlade behov av alla slag. Med ökningen i göromålen erhöi denne revisor sedermera till sitt biträde en kontorsskrivare. Dessa tvenne tjänstemän utgjorde stadens reviderande organ vid tiden för den nya kommunalrepresentationens början. Göromålen voro fortfarande i huvudsak inskränkta till att omfatta räkenskaperna för den förvaltning, som vid förenämnda tid handhades av drätselnämndens I:a avdelning. Häri skedde dock en ändring genom stadsfullmäktiges beslut den 14 februari 1865, att samtliga nämnders och dem underlydande

Dn.

Dn. inrättningars räkenskaper skulle å stadens revisionskontor undergå siffergranskning, innan de överlämnades till utsedda revisorer. Med uttalande av att stadsrevisorn härnäst skulle verkställa granskning av samtliga nämnders räkenskaper samt utöva kontroll å kommunalförvaltningen i alla dess delar, varigenom hans verksamhetsområde bleve i väsentlig mån utvidgat, hemställde drätselnämnden år 1869 i skrivelse till stadsfullmäktige om fastställande av en instruktion för stadsrevisorn. En sådan blev ock genom drätselnämndens försorg utarbetad och antogs av stadsfullmäktige den 1 augusti 1870. I dess första paragraf hette det: »Stadsrevisorn, vilken tillsättes av stadsfullmäktige efter drätselnämndens hörande, åligger att granska räkenskaperna, som röra kommunalförvaltningen i Stockholm, samt tillse, att, evad därav beror, stadens rätt och bästa behöri gen iakttages.» Sedan emellertid revisionen av stadens räkenskaper vunnit den omfattning, att det icke längre var möjligt för en enda person att följa och ansvara för varje detalj av granskningsarbetet, blev detta arbete uppdraget åt revisionskontoret i dess helhet genom den nya instruktion för Stockholms stads revisionskontor, som av stadsfullmäktige antogs den 16 maj 1893 och av överståthållarämmbetet fastställdes den 1 juni s. å. Enligt denna instruktion, som alltjämt gäller, skall revisionskontoret verkställa granskning av samtliga räkenskaper rörande kommunalförvaltningen i Stockholm, i avseende å vilka ej annorledes är förordnat, och skall vid granskningen tillse, att, i vad därav beror, stadens rätt och bästa behöri gen iakttages. Stadsrevisorn äger att från vederbörande myndigheter infordra de handlingar och uppgifter, som för arbetets verkställande finnas nödiga. Granskningen skall vara icke blott en siffergranskning utan ock en princip- och författningsgranskning: förutom kontrollering av uträkningarna skall tillse, att räkenskaperna äro fullständigt verifierade, samt att bestämmelserna i gällande författningar, taxor, upprättade kontrakt, av vederbörande myndigheter fattade beslut eller i övrigt givna föreskrifter äro iakttagna.

Allt efter som arbetena å revisionskontoret vuxit, hava ock antalet tjänstemän ökat; från och med år 1918 skola å kontoret finnas anställda: en stadsrevisor, som är chef för kontoret, en förste revisor, som skall vara förståndare för den första revisionslotten, och i vars åliggande därjämte ingår att vara stadsrevisorns vikarie och vid behov ställföreträdare, en revisor, som skall vara förståndare för den andra revisionslotten, fem revisorer, därav fyra förståndare för var sin revisionslott, sex kontorskrivare, sex kontorsbiträden samt erforderligt antal extra kontorsbiträden. Stadsrevisorn, förste revisorn, revisorerna, kontorskrivarna och kontorsbiträdena tillsätts och entledigas av drätselnämnden, som jämväl på stadsrevisorns förslag antager och avskedar övriga biträden å revisionskontoret.

Den uppdelning av revisionskontorets arbeten å avdelningar eller lotter, varom ovan nämnts, tog sin början redan år 1910, men har först från och med år 1918 vunnit stadga. Från och med sistnämnda år är arbetet uppdelat i sex revisionslotter, vilkas omfattning synes här nedan.

Instruktion. Stadsfullmäktiges instruktion för Stockholms stads revisionskontor den 16 maj 1893.

Avlöning. Utom de ordinarie avlöningsförmånerna (se nedan) åtnjuta stadsrevisor anmärkningsarvode av 15 eller 25 % samt förste revisor, revisor, kontorskrivare och kontorsbiträde anmärkningsarvode av 10 %.

Stadsrevisor (16).

Hesselgren, A. V.; personligen, st. 11 99; mottagningstid: 10—12.

Kontorsbiträde (7).

Backlund, G. E., tjf. (se nedan), tjf. Sellman, B. E. R. (se nedan).

1:a revisionslotten.

(Granskningen av drätselnämndens och dess första avdelnings räkenskaper med Stockholms stads och drätselnämndens bokslut.)

Förste revisor (14).

Barkman, E. V.; personligen, st. 11 99.

Revisor (12).

Anderzon, A. O. V.

Kontorskrivare (9).

Haglund, I. E.

Kontorsbiträde (7).

Stjerna, E., tjf. (se nedan), tjf. Ljungdahl, Tyra G. I. (se nedan).

Förutv. tjänsteinnehavare i Bromma
(exspektanslön 3,000 kr.).

Larsson, L. H., f. d. kommunalkamrerare.

2:a revisionslotten.

(Granskningen av gas- och elektricitetsverkens räkenskaper med bokslut.)

Revisor (13).

Mathsson, M. K. R. G.; personligen, st. 14 40 och 90 03.

Kontorskrivare (9).

Person, M. B.

Kontorsbiträde (7).

Vakant; tjf. Folkesson, G. (se nedan).

3:e revisionslotten.

(Granskningen av drätselnämndens andra avdelnings, hamnstyrelsens, lantegendomsnämndens, livsmedelsnämndens, slakthus- och saluhallsstyrelsens samt stadshusnämndens räkenskaper och bokslut.)

Revisor (12).

Sylvan, C. O.; personligen, st. 12 99

Kontorsskrivare (9).

Andersson, E. V.

Kontorsbiträde (7).

Ljungdahl, Tyra G. I., tjl. (se ovan), *tjf.* Svinhufvud, f. Schauman, Elsa M. (se nedan).

4:e revisionslotten.

(Granskningen av hälsovårdsnämndens, folkskoledirektionens med barnavårdsnämndens samt yrkesskolenämndens räkenskaper och bokslut.)

Revisor (12).

Hedenstierna, C. A. O. H.; personligen, st. 12 99.

Kontorsskrivare (9).

von Krusenstierna, C. G. A., tjl. (se ombudsmansexpeditionen), *tjf.* Backlund, G. E. (se ovan).

Kontorsbiträde (5).

Vakant; *tjf.* Karlström, Olga M. (se nedan).

5:e revisionslotten.

(Granskningen av arbetsförmedlingens, fattigvårdsnämndens, kyrkogårdsnämndens och nykterhetsnämndens räkenskaper och bokslut.)

Revisor (12).

Erdman, F. D.; personligen, st. 12 99.

Kontorsskrivare (9).

Lilliehöök, H. A.

Kontorsbiträde (5).

Svinhufvud, f. Schauman, Elsa M. tjl. (se ovan), *tjf.* Bergström, Wilma, J. E. (se nedan).

6:e revisionslotten.

(Granskningen av »anordningen» eller förgranskningen av drätselnämndens, drätselnämndens 1:a och 2:a avdelningars, hamnstyrelsens, lantegendomsnämndens, lönenämndens, nykterhetsnämndens och stadshusnämndens utgiftsverifikationer.)

Revisor (12).

Lindberg, A. E.; personligen, st. 11 99.

Kontorsskrivare (9).

Ekwall, N. A., tjl. (se statistiska kontoret), *tjf.* Stjerna, E. (se ovan).

E. o. kontorsbiträden

(1,200 kr.—1,800 kr.; ej å stat).

Folkesson, G. (se ovan); Sellman, B. E. R. (se ovan); Thornell, G. B.; Bergström, Wilma J. E. (se ovan); Karlström, Olga M. (se ovan); Ericsson, Inez E.; Ljunggren, Astrid M.

Vaktmästare (4).

Hofberg, K. L. E.

Dessutom ett vaktmästarebiträde.

Stadsingenjörskontoret.

Stora Nygatan 2 A, 2 tr., St.; rt. 164 70; st. 25 60; expeditionstid: 10—2.

Å magistratsens stat fanns tidigare uppförd en stadsingenjör, som efter byggnadsstadgans tillkomst år 1874 överfördes på drätselnämndens första avdelnings stat. Denne övervakade såsom en statens ämbetsman enskildas tomt- och byggnadsärenden, men var på samma gång drätsel förvaltningens tjänsteman. I sin förra egenskap uppbär han ersättning enligt taxa. År 1898 uppfördes emellertid kontoret på stadens stat mot det att dessa sportler indrogos till stadskassan.

Stadsingenjörskontoret åligger att i enlighet med fastställd instruktion verkställa uppmätning av tomter och utfärda tomtkartor, att utarbета styckningar och sammanläggningar av tomter, att verkställa utstakning och kontrollutstakning av nybyggnader samt behövliga gatuutstakningar, att å en i lämplig skala upprättad översiktskarta över Stockholm införa alla de förändringar, som äga rum i avseende å stadsplanen, tomters styckning samt tomt- och adressnumrering, att lämna kopior av i kontoret befintliga kartor samt avskrifter av därstädes förvarade handlingar, att till drätselnämnden, dess avdelningar och stadsfullmäktiges beredningsutskott avgiva infordrade yttranden i frågor om ändring av eller tillägg till stadsplanen, friköp och lösen av ofria tomter, köp och försäljning av mark för stadens räkning samt av byggnadsnämnden meddelade beslut om tomters styckning och sammanläggning, att tillhandagå beredningsutskottet, drätselnämnden och dess avdelningar ävensom stadskamreraren, stadens byggnadschef och stadens ombudsman med utfärdande av kopior av kartor, meddelande av upplysningar med mera dylikt, att jämväl i övrigt till byggnadsnämnden samt drätselnämnden och dess avdelningar göra framställningar och avgiva infordrade yttranden i de till kontorets tjänsteområde hörande ärenden, att till överståthållar-

Dn.

Dn. ämbetet avgiva yttranden i till kontoret hån-
skjutna frågor angående adressnummer vid gator
och övriga ärenden, som till kontorets arbetsom-
råde höra, samt att meddela rotemännens uppgift å
de förändringar, som inträffat i avseende å tomters
areal, nummer, styckning eller utläggning till
torg, gata eller annan allmän platseller farväg m. m.
Kontoret har vidare att genom fyra av sina
tjänstemän utföra de arbeten, som enligt stad-
ganden i 2:a och 5:e kapitlet av lagen om fas-
tighetsbildning i stad ankommer på mätungs-
man i stad.

Stadsingenjören, vice stadsingenjören och
arkivarien tillsätts och entledigas av en val-
nämnd, så sammansatt som i byggnadsordnin-
gen för Stockholms stad föreskrives (byg-
gnadsnämndens fem ledamöter samt lika många
ledamöter från drätselnämnden; ordföranden
har utslagsröst). Stadsplaningenjören tillsät-
tes och entledigas av drätselnämnden, kon-
trollingenjörerna, utstakningsingenjören, mät-
ningsingenjören, planmättningsingenjörerna och
kanslisten av byggnadsnämnden. Med anledning
av Brännkyrka sockens inkorporering har inom
kontoret inrättats en särskild avdelning för be-
handling av ärenden från Brännkyrka församling.
Personalen å denna avdelning är auställd å extra
stat. Extra ingenjörer antagas på stadsingenjör-
ens förslag av byggnadsnämnden eller av drät-
selnämnden, allteftersom de i främsta rummet
behövas för den ena eller andra nämnden, samt
entledigas i samma ordning. Stadsingenjören,
vice stadsingenjören, de sju ingenjörerna och ar-
kivarien skola hava avlagt antingen lantmåteri-
examen eller fullständig avgångsexamen från Tek-
niska högskolans fackskola för väg- och vat-
tenbyggnadskonst samt dessutom äga tillfredsstäl-
lans vittnesord om praktisk skicklighet i geodetisk
mätning.

Instruktion m. m. Stadsfullmäktiges in-
struktion för stadsingenjörskontoret den 1 dec.
1898 med däri den 14 febr. 1903 gjorda tillägg.
Byggnadsordningen för Stockholms stad den 13
dec. 1890 med senare ändringar (se under byg-
gnadsnämnden).

Stat år 1918. Utgifter: 241,730 kr.; in-
komster: 20,000 kr.

Stadsingenjör (0).

Påhlman, A. E.; (förordnad t. o. m. 1918);
rt. 164 70; st. 84 16; mottagningstid: 10—12.

Vice stadsingenjör (16).

Myrberg, O.

Stadsplaningenjör (15)

(nuvarande innehavaren åtnjuter dessutom per-
sonligt lönetillägg å 1,200 kr.).

Eggert, G. E.; rt. 164 71; st. 25 85.

Utsakningsingenjör (14).

Kinnman, C. E. T., tjl. (se nedan), *tj. Löfgren*,
A. (avlönning som mättningsingenjör — se nedan
— samt dessutom 200 kr.).

Kontrollingenjörer (13).

Söderborg, B. E.; **Dahlöf, K. A.**

Mättningsingenjör (13).

Löfgren, A. (se ovan).

Planmättningsingenjörer (12).

Ruckman, G. E. A.; **Hanzon, N.**

Arkivarie (12).

Ljungström, O.

Kanslist (11)

(nuv. innehavaren åtnjuter dessutom personligt
lönetillägg å 1,000 kr.).

Wissler, A. F.

E. o. tjänstemän

(3,000—7,000 kr.).

Bergström, S. H. E.; **Enberg, J. C.** (för kom-
plettering och fortsättning av det av triang-
mättningsnämnden utförda mättningsarbetet);
Carlquist, A. Th.; **Ekeley, A. Th.**; **Mattson,**
I. E.; **Brysell, O. H.**; **Virgin, C. Å. A.**;
Sellberg, M.

Kontorsbiträde (5).

Holmstedt, I. W. (Mimi).

Ritbiträden (5).

Österberg, Ebba C. O.; **Andersson, Hulda M.**;
Widberg, Gerda H. E.; **Ljungström, f. Draken-**
berg, Sigrid E.; **Lindqvist, Ester H. S. K.**;
Lindahl, Signe I.; **Elfvig, f. Nylén, Ingrid G.**;
Noréus, Ebba K.; **Sellberg, f. Fahlerantz, Signe**
M. W.; **Anmark, f. Lundborg, Hildur M.**;
Malmqvist, Dagmar M.

Vaktmästare (4).

Borg, Ph. L.; **Ericsson, C.**

Dessutom *tillfälliga biträden och hant-*
langare.

Avdelningskontor för Brännkyrka.

Storkyrkobrinken 16, St.; rt. 128 99; st. 5178.

Föreståndare

(avlönning som utstakningsingenjör samt tilläggs-
arvode 600 kr.).

Kinnman, C. E. T. (se ovan).

Biträdande ingenjör

(4,000 kr.; ej å stat).

Rosenbaum, L., tf.

Expeditionsbiträde

(1,500 kr., dessutom t. v. 600 kr. för förande
av diariet; ej å stat).

Westerlund, K. G.

Ritbiträden (5).

Barkman, Anna Ch.; **Berlin, Elna.**

Dessutom *tillfälliga biträden och hant-*
langare.

Förrättningsman för fastighetsregistret.

Lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad föreskriver i 7 kap., att för varje stad skall finnas ett fastighetsregister. Registerförare förordnas av konungens befallningshavande efter förslag av staden. Fastighetsregistret skall uppläggas med ledning av registerkarta med tillhörande handlingar. Till upprättande av denna karta förordnar konungens befallningshavande person, behörig att innehåva befattning som mättningsman i stad. Arbetet skall planläggas sålunda, att registerkartan föreligger inom tre år från det lagen trätt i kraft, d. v. s. från 1918 års ingång.

Förrättningsman för kartan.

Pålman, A. E., stadsingenjör.

Registerförare.

Ljungström, O., arkivarie.

Stadsplanekommisionen.

Bollhusgränd 1, St.; rt 140 45; st. 141 45; expeditionstid: sakkunniga ledamöterna träffas tisdagar, torsdagar och lördagar 10—12.

I anledning av därom väckt motion beslöt stadsfullmäktige vid sammanträde den 29 mars 1909 uppdraga åt drätselnämndens första avdelning och byggnadsnämnden att efter utredning genom en kommitté, bestående av två ledamöter av vardera av nämnda myndigheter, stadens byggnadschef, stadsingenjören, stadsarkitekten och en av kommittén med sig adjungerad, i stadsplanefrågor särskilt sakkunnig person, förstärkt med tre av stadsfullmäktige utsedda personer, gemensamt uppgöra och till stadsfullmäktige inkomma med förslag dels till revision av stadsplanerna för det nuvarande stadsområdet, särskilt i syfte att befrämja utnyttjandet av stadens gatur regleringsfastigheter, och dels till användning av dessa senare på lämpligt sätt för olika ändamål.

År 1912 uppdrogo stadsfullmäktige åt stadsplanekommisionen att uppgöra och inkomma med förslag till stadsplaner för tät bebyggda samhällen inom Brännkyrka socken, ävensom plan till huvudtrafikleder från stadens dåvarande gräns och förbindelseleder mellan tät bebyggda områden inom samma socken. Samtidigt förstärktes kommissionen med ett ombud för lantegendomsnämnden, som från den 4 dec. 1916 deltagit i alla ärendens behandling.

Stat år 1918. Utgifter: 60,520 kr.

Årlöningar m. m. Ordförande: arvode 2,000 kr. Till särskild sakkunnig ledamot: 15,000 kr. (under villkor att enskild arkitektverksamhet ej får av honom idkas inom Stockholm samt utan kommissionens medgivande ej heller utom staden). Sekreterarbeträde: 1,200 kr. Biträden: 34,600 kr., varav utgå

arvoden med växlande belopp: till arkitekter och ingenjörer 4,200—5,100 kr., till övriga biträden 2,000—2,100 kr. Till vaktmästargörsmål: 420 kr.

Ledamöter.

Borgström, A. G. S., justitieråd, stadsfullm., ordf., **Lamm, H. F.**, grosshandlare, stadsfullm. (valda av drätselnämndens första avdeln.); **Tengdahl, K. A.**, ledamot av försäkringsrådet, stadsfullm., **Lallerstedt, E. J.**, arkitekt, professor, vice ordf. (valda av byggnadsnämnden); **Meurling, C. H. F.**, direktör (vald av lantegendomsnämnden); **Kinberg, A. G. H.**, byggnadschef; **Pålman, A. E.**, stadsingenjör; **Westholm, J. S.**, stadsarkitekt; **Gellerstedt, N. O.**, civilingenjör, **Olsson, J. E.**, civilingenjör, **Tengbom, I. J.**, arkitekt, professor (valda av stadsfullmäktige).

Sekreterare

(ej å stat).

Seth, J. K. J.

Sakkunnig ledamot

(ej å stat).

Hallman, P. O.

Biträdande arkitekter

(ej å stat).

Berven, H. G. M.; **Holmberg, O. F. W.**; **Sehlistedt, O.**

Biträdande ingenjörer

(ej å stat).

Nordgård, K.; **Carlstedt, R. B.**

Övriga biträden

(ej å stat).

Alland, H. Swea A.; **Arnander, Ingeborg**; **Prawitz, J. Maria E.**

Vaktmästare

(ej å stat).

Kelén, N. J. V.

Förvaltningen av stadens fastigheter.

(Hyreskontoret.)

Stora Nygatan 2 A, 1 tr., St.; rt. 50 66; st. 10 60; expeditionstid: 10—3.

Närmaste värden om stadens fastigheter är sedan 1892 anförtrodd åt hyreskontrollanten, som förestår en avdelning av kammarkontoret, vanligen benämnd hyreskontoret. Förvaltningen av stadens saluhallar har övertagits av slakthus- och saluhallsstyrelsen. Hyreskontrollanten åligger huvudsakligen att upprätta och till stads-kamreraren avlämna förslag å hyresgäster och förslag till hyreskontrakt samt till honom av-giva skriftliga yttranden över hyresansökningar, framställningar om höjning eller ned-sättning av hyror m. m. dylikt; att hava när-maste värden över de av drätselnämndens första

Dn.

On.

avdelning ingångna hyreskontrakt; att, sedan hyresuppbörden kvartalsvis försiggått i stadens kassa, fjorton dagar efter varje kvartals ingång själv eller genom tillsyningsmännen (vice värdarna) skyndsamt verkställa indrivning av resterande hyresbelopp; samt att utöva förmanskapet över tillsyningsmännen. Hyreskontoret åligger att jämte byggnadskontoret för varje år verkställa besiktning av stadens fastigheter.

Tillsyningsmännen (vice värdarna) åligger att minst en gång i veckan till kontrollanten avlämna redovisning över uppburna hyresmedel.

Om bristfälligheter uppstå, vilka kräva så skyndsamt åtgärd, att byggnadskontorets biträde ej hinner för deras avhjälpande anlitas, äga tillsyningsmännen att direkt påkalla de av byggnadskontoret antagna entreprenörer, hantverkare eller arbetare för skadans botande.

Instruktion. Drätselnämndens första avdelnings föreskrifter angående stadens hyresangelägenheter den 14 juni 1892.

Avlöningar m. m. Sjutton tillsyningsmän: 150—1,200 kr., dessutom $\frac{1}{2}$ % prov. å influtna hyror; en: arvede 200 kr., prov. å influtna hyror, dessutom fri bostad; en: $1\frac{1}{2}$ å 3 % prov. å influtna hyror, dessutom fri bostad; en: 1 % prov. å influtna hyror, dessutom fri bostad; en: $\frac{1}{2}$ % prov. å influtna hyror, dessutom fri bostad; tillsyningsmannen i börshuset åtnjuter i egenskap av börsvaktmästare å stat lön 1,000 kr. jämte 2 ålderstillägg å 100 kr. samt fri bostad; tillsyningsmannen för bostadshuset nr 35 Dalagatan åtnjuter arvede 2,000 kr. samt fri bostad; tillsyningsmannen för bostadshuset Västeråsgatan 3 arvede 2,000 kr. samt fri bostad; tillsyningsmannen för bostadshuset Bondegatan 74 arvede 1,200 kr. samt fri bostad; tillsyningsmannen för bostadshuset Klippgatan 24 arvede 1,380 kr. samt fri bostad; tillsyningsmannen för provisoriska bostadshusen i Bromma arvede 300 jämte $\frac{1}{2}$ % å influtna hyror.

Hyreskontrollant (14).

Starck, P. O.; rt. 50 66; st. 10 60; träffas säkra 1—3. Se f. ö. kammarkontoret, sid. 49.

Tillsyningsmän och vice värdar.

Storkyrkoförsamlingen.

Elmqvist, H. S. O.; mottagning: Övre Munkbron 1 A (ingång från Riddarhustorget) n. b., St., tisdagar, torsdagar, lördagar 8,30—9 f. m.; st. Söder 245.

Klara församling.

Jäderlund, E. R. G.; mottagning: G:la Brogatan 53, C., tisdagar och fredagar 8—8,30 f. m.; rt. Vasa 9 73; st. 205 99.

Kungsholms församling.

Berg, L. H.; mottagning: G:la Brogatan 53, 1 tr., C., måndagar, onsdagar och lördagar 7,45—8,30 f. m.; rt. 152 57.

Adolf Fredriks församling.

Halén, S. O.; Vallingatan 36, 2 tr., C.; mottag-

ningstid: tisdagar och lördagar 10—11 f. m.; st. Brunkeb. 38 78.

Gustav Vasa och Matteus församlingar. Mathson, M. K. R. G.; mottagning: Övre Observatorieplan 1, n. b., Va., tisdagar, torsdagar och lördagar 8,15—8,45 f. m.; st. Vasa 54 63.

Egendomen Dalagatan 35, bostadshus för yngre, arbetande kvinnor.

Peterson, Emmy M., fröken, Dalagatan 35, 1 tr., ingång D., Va.; mottagningstid: vardagar 10—11 f. m.; st. 210 56.

Egendomen Dalagatan 86.

Wessberg, A. W.; St. Eriksgatan 28, 2 tr. ö. g. till den 1 okt.; därefter Dalagatan 86 E, 2 tr., mottagningstid: tisdagar och fredagar 6—7 e. m.

Egendomen Västeråsgatan 3, bostadshus för yngre, arbetande kvinnor.

Ljungfelt, Ida S., fröken, Västeråsgatan 3, Va.; mottagningstid: vardagar 10—11 f. m.; st. 164 22.

Jakobs och Johannes församlingar.

Jansson, E. V.; mottagning: David bagares gata 15 n. b. p. g., C.; tisdagar, torsdagar och lördagar 8—8,30 f. m.; st. Österm. 24 40.

Engelbrekts, Hedvig Eleonora och Oscars församlingar.

Westerlund, D.; mottagning: Linnégatan 58 n. b., ing. fr. hörnet. Ö., tisdagar, torsdagar och lördagar 8—8,30 f. m.; st. Österm. 40 86.

Hjorthagen.

Brobeck, E. U.; mottagning i Sjunde gatan 3 A, tisdagar, torsdagar och lördagar kl. 7,30—8 f. m.; st. Värtan 80.

Djurgården.

Georgii, N. H.; mottagning: Bergsgränd 6, Ö.Dj., tisdagar och fredagar 8—8,30 f. m.; st. 211 93.

Katarina församling, området väster om Götgatan.

Svensson, S. A.; mottagning: Blekingegatan 32, Sö., tisdagar, torsdagar och lördagar 8—8,30 f. m.; st. Söder 29 85.

Katarina och Sofia församlingar, området mellan Götgatan i väster samt Södermannagatan, Katarina kyrkobacke och Stadsgråden i öster.

Arvidson, H. A.; mottagning: Mosebacke trappor 1 B, Sö., måndagar, tisdagar, torsdagar och fredagar 8—8,30 f. m.; rt. Söder 4 15.

Katarina församling, området mellan Södermannagatan, Katarina kyrkobacke i väster samt Renstjärnasgatan och Bondegatan i öster.

Billing, J. M. A.; mottagning: Högbergsgatan 10, n. b. t. h., Sö., tisdagar, torsdagar och lördagar 8,15—8,45 f. m.; rt. 213 40; st. Söder 6 19.

Sofia församling, området öster om Renstjärnasgatan och norr om Bondegatan.

Palm, G. E.; mottagning: Folkungagatan 26, n. b., Sö., tisdagar, torsdagar och lördagar 8—8,30 f. m.; st. Söder 28 75.

Egendomarna Erstagatan 11 A, B & C, Åsögatan 135 A & B, 137 A & B, Sägaregatan 6, 8 & 10.

Andersson, A. O.; Åsögatan 137 B, 2 tr., Sö.; träffas vardagar efter kl. 6 e. m.; st. Söder 17 67.

Egendomarna Skånegatan 94, Nytorget 35, Värmdögatan 47, 51 A, 55, 59 & 61.

Andreasson, A.; Värmdögatan 55, Sö.; mottagningstid: söndagar 10—11 f. m. och onsdagar 6—7 e. m.; st. Söder 22 04.

Egendomarna Stora Glasbruksgatan 40, Lilla Glasbruksgatan 16, Katarina kyrkobacke 7.

Karlsson, O. A. F.; Lilla Glasbruksgatan 16, Sö.; mottagningstid: söndagar 10—11 f. m., onsdagar 6—7 e. m.; st. Söder 15 27.

Egendomen Skånegatan 3.

Lundén, K. Hj.; Skånegatan 3 (huset 3); mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 6—7 e. m.

Egendomen Bondegatan 74, bostadshus för arbetande kvinnor.

Löfgren, f. Swanberg, Anna, fru; Bondegatan 74; mottagningstid: måndagar 7—8 e. m., övriga vardagar 10—11 f. m.; st. 319 67.

Egendomarna Bondegatan 68, Klippgatan 24, Skånegatan 101.

Frykman, E. Signe Ch., fröken; mottagning: Klippgatan 24, Sö., vardagar 9,30—11 f. m.; st. 318 99.

Maria församling, sydöstra delen (området öster om Timmermansgatan och söder om Mariagatan — Ragvaldsgatan — Hornsgatan).

Anderson, A. O. W.; mottagning: Peder Myndes backe 6, n. b., Sö., tisdagar och lördagar 8—8,30 f. m.; st. Söder 23 76.

Maria församling, nordöstra delen (området öster om Timmermansgatan och norr om Mariagatan — Ragvaldsgatan — Hornsgatan).

Holmer, C. O.; mottagning: slusskontoret vid Karl Johans torg, Sö., tisdagar och lördagar 4—5 e. m.; st. Söder 18 09.

Maria församling, området mellan Timmermansgatan och Ringvägen.

Ekeholm, N. K. K.; mottagning: Prästgårdsgatan 39, Sö., tisdagar, torsdagar och lördagar 8—8,45 f. m.; st. Söder 15 79.

Maria församling, området väster om Ringvägen.

Lind, J. T.; mottagning: Brännkyrkagatan 102, Sö., tisdagar, torsdagar och lördagar 7,45—8,30 f. m.; st. 319 28.

Bromma församling, provisoriska bostadshusen.

Nilsson, K. M.; mottagning: Brommavägen 175, Appelvikens, tisdagar, torsdagar och lördagar 7,30—8,30 f. m.; st. Tranebergsgata 3 05.

Börshuset.

Wendborg, J., vaktmästare. Träffas i börshuset, St.; st. Brunkeb. 30 49.

Bad- och siminrättningen i Norrström. Dn.

Stadsfullmäktige beslöt den 13 december 1882, att en kallbad- och siminrättning skulle för stadens räknung anläggas i Norrström väster om Strömsborg. Inrättningen är f. n. utarrrenderad till Svenska livräddningssällskapet mot en årlig arrendesumma av 9,050 kr. Staden bekostar allt underhåll. Sällskapet är skyldigt kostnadsfritt lämna bad och, där så kommer i fråga, simundervisning åt vissa kårer (polispersonalen, brandkårens manskap, vissa vaktmästare m. fl.) samt lärjungar vid skolor och uppfostringsanstalter; för övriga bad får sällskapet uppbära betalning enligt taxa, intagen i kontraktet med staden av den 8 januari 1907.

Föreståndare.

Hanson, P.

Stadens personhiss i Stadsgården.

Vid Söderbergs trappor; st. Söder 23 75; hissen trafikerar söckendagar 6—10, 12—3 och 5—7 e. m.

Hissen byggdes enligt stadsfullmäktiges beslut den 31 dec. 1905 och öppnades för trafik den 22 dec. 1907. Avgiften utgör enligt drätselnämndens första avdelnings beslut den 18 juni 1907 4 öre för uppfärd och 2 öre för nedfärd.

Reglemente är fastställt av överståthållarämbetet den 18 dec. 1907.

Stat år 1918. Utgifter: 7,000 kr.; inkomster: 1,000 kr.

Tillsyningsman

(600 kr.; ej å stat.)

Blom, P. J. B.

Tillsyn av stadens under drätselnämndens förvaltning stående jordegendomar.

Avlöningar m. m. Tillsyningsmän: 2,150 kr. och 1,000 kr. jämte reseersättning.

Tillsyningsmän.

Löthner, J. F.; Öhrström, C. A.

Stockholms stads byggnadskontor.

Övre Munkbron 1 A, St.; rt. 13 24, 69 65 86 28, 86 32, 102 00, 116 23, 130 55; st. »byggnadskontoret»; expeditionstid: 10—2,30, lördagar och helgdagsaftnar 10—2. (Se för övrigt nedan under de olika avdelningarna.)

Nödvändigheten av att på ett håll koncentrera handläggningen av byggnadsfrågor, tidigare splittrad på olika håll, medförde 1874 tillsättande av en byggnadschef och utarbetande av en plan för ett byggnadskontor.

Byggnadskontoret lyder under drätselnämndens andra avdelning, som tillsätter och avskedar

Dn.

dess ordinarie personal med undantag för byggnadschefen, som tillsättes och avskedas av nämnden in pleno och för vilken stadsfullmäktige utfärdade instruktion. Byggnadskontoret är uppdelat på sex avdelningar; för var och en av dessa, med undantag för hamnavdelningen, utser drätselnämndens andra avdelning en delegerad (jfr sid. 47). Byggnadschefen åligger att hava insende över alla de arbeten, som för stadens räkning utföras, såsom husbyggnad, vattenbyggnad, ordnande av trafikleder, vattenledning och stadens planteringar; att hos vederbörande nämnd eller avdelning göra framställningar och väcka förslag i ämnen, som ligga inom hans verksamhetsområde; att med biträde av honom underlydande verkställa alla förberedande åtgärder för ifrågakommande arbeten, såsom uppgörandet av ritningar, kostnadsförslag och profiler m. m.; att på lämpligaste sätt ordna arbetena och själv över dem ägna tillsyn, så att de bliva väl och billigt utförda; samt att hålla hand däröver, att vederbörande arbetschefer och andra honom underlydande var i sin befattning fullgöra sina åligganden och de särskilda föreskrifter, som dem av byggnadschefen meddelas. Byggnadschefen antager och avskedar de tillsyningsmän och arbetsbiträden, som icke av nämnden eller dess avdelningar antagas, samt bestämmer deras avlöning. Vid drätselnämndens och dess avdelningars sammanträden bör byggnadschefen vara tillstädes och därvid efter förut verkställd utredning föredraga alla de ärenden, som ligga inom området för hans verksamhet. I hamnstyrelsens samt slakthus- och saluhallsstyrelsens överläggningar i byggnadsfrågor äger byggnadschefen deltaga. Jämväl åligger det honom att vid påfordran tillhandagå kommunens övriga nämnder och styrelser i allt, vad till hans verksamhet hör. Över stadens samtliga arbeten åligger det byggnadschefen att för varje år uppgöra en fullständig berättelse. Byggnadschefen har att av stadens alla under kommunalstyrelsens lydande tjänstemän erhålla de upplysningar, varav han för fullgörande av sina åligganden kan vara i behov.

Instruktioner m. m. Instruktion för Stockholms stads byggnadschef den 15 dec. 1874. Instruktion för byggnadskontoret, fastställd av drätselnämndens andra avdelning den 7 april 1909. Bestämmelser ang. arbets- och löneförehållanden för byggnadskontorets arbetare äro utfärdade den 4 sept. 1909.

Byggnadschef (0).

Kinberg, A. G. H.; rt. se ovan; st. »byggnadskontoret»; mottagningstid: 1—2.

Byggnadskontorets expedition.

Övre Munkbron 1 A, St.; rt. se ovan; st. »byggnadskontoret»; expeditionstid: se ovan.

Registrator (12).

Olbers, G. E.

Byråingenjör, tillika sekreterare
(7,550 kr.; ej å stat).

Fröman, N. O.

Kontorsbiträden (5).

Fröman, Hedvig Ch.; Nordenstrahl, S. C. V. (Maj).

Skrivbiträden (4).

Piehl, f. Carlström, Hilma M. C. T.; Dahlberg, Vega E. B.

Förste vaktmästare (6).

Dahlberg, K. J.

Vaktmästare (4).

Svensson, J. S.; Johansson, G. T.

Räkenskapsbyrån.

Övre Munkbron 1 A, St.; rt. se ovan; st. »byggnadskontoret»; expeditionstid: se ovan.

Kamrerare (13).

Jäderlund, E. R. G.

Bokhållare (12).

Elmqvist, H. S. O.; Gellerstedt, E. H. A.

Kontorsskrivare (9).

Nilson, J. S. T.; Widinghoff, E. G.; Björkman, A. B.

Kontorsbiträden (7).

Schöldström, H. M. (Greta); en vakant, t.jf. Lundgren, E. A. (se nedan).

Kontorsbiträden (5).

Hallberg, Birgit M. H.; Hydbom, Ingrid J.

Extra kontorsbiträden

(1,200—1,800 kr.; ej å stat).

Lundgren, E. A., t.jl. (se ovan); Svensson, E. Märta A.

Vaktmästare (4).

Karlsson, A. K.

Arkitekturavdelningen.

Övre Munkbron 1 A, St.; rt. se ovan; st. »byggnadskontoret»; expeditionstid: se ovan.

Avdelningen uppgör förslag till husbyggnader, verkställer desamma uppförande, utför underhåll av hus och statyer samt lämnar arkitektbiträde vid bro-, gatu- och parkanläggningar, utredningar angående stadsplanen m. m.

Arkitekt och chef (0).

Améen, K. G. (förordnad t. o. m. 1920); rt. 104 50; st. »byggnadskontoret»; mottagningstid: 1—3.

Ingenjör (13).

Öhman, G. A., byråingenjör; rt. 13 24; st. »byggnadskontoret».

Ritbyrå.

Rt. 13 24, 102 00; st. »byggnadskontoret».

Föreståndare.

Chefen (se ovan).

Ingenjörer (13).

Wikert, E., konstruktör för byggnadskonstruktioner; **Mortensson, E. T.**, konstruktör för gas-, vatten-, och avloppsledningar.

Ingenjörer (12).

Juhlin, H., avdelningschefens assistent, tillika registrator; **Smith, A. O.**, konstruktör för elektriska installationer (gamla rådhuset).

Arkitekter, ingenjörer och ritare

(2,050—5,050 kr.; ej å stat).

Perno, K. F.; **Hjertén, P. G.**; **Nygren, W.**; **Johansson, W.**; **Swensson, F.**; **Sundström, K. V.**; **Andersson, F. O. G.**; **Hartwig, M.**; **Tholff, C. L.**; **Ericson, B. W.**; **Cronquist, K. F.**
Dessutom två ritbiträden.

Byggnadsbyrå.

Gamla rådhuset, Riddarhustorget 8, 2 tr., St.; rt. 86 32, 116 24; st. »byggnadskontoret».

Stadsbyggmästare (16).

Linders, A.; rt. 116 24; st. »byggnadskontoret»; mottagningstid: 1—3, lördagar och helgdagsaftnar 1—2.

Ingenjör (14).

Westerlund, D., byråingenjör; rt. 86 32; st. »byggnadskontoret».

Kontrollanter (12)

(för byggnadsarbeten).

Mottagningstid 2,30—3,30, lördagar och helgdagsaftnar 1—2.

Bandelin, S. O.; **Bobeck, P. E.**; **Scheja, J.**, kostnadsberäknare för tull- och varuhallsbyggnader; **Persson, J.** (Övre Munkbron 1 A).

Kontrollanter

(4,150 kr.; ej å stat)

(för byggnadsarbeten; mottagningstid som föregående).

Norgren, O.; **Lund, P. A.**

Kontrollanter (11).

Wessberg, A. W. (för rörledningsarbeten); **Börjesson, B. O.** (för målningsarbeten).

Kontrollant

(3,100 kr. ej å stat).

Johannsson, K. A. S. (för elektriska installationer).

Kontrollant (10).

Carlsson, C. L. (för plåtslageriarbeten).

Biträdande kontrollanter och mätare

(2,450—3,350 kr.; ej å stat).

Andreason, A.; **Bergström, E. J.**; **Westerlund, J.**; **Lundén, K. Hj.**; **Eriksson, F. O.**; **Lundvik, J. L.**; **Lindbom, K. A.**

Kontorsbiträde (5).

Nilsson, I. Kristina V.

Extra kontorsbiträden

(1,200—1,700 kr.; ej å stat).

Gustafsson, G. W.; **Sundell, Emmy J. L.**

Vaktmästare

(900 kr. ej å stat).

Lundström, A. A.

Dessutom två verkmästare (9), fem verkmästare (8), tre biträdande verkmästare och ett vaktmästarebiträde (ej å stat).

Hamnavdelningen.

Brännkyrkagatan 2 A, 1 o. 3 tr., Sö.; rt. 86 45, 85 44; st. 1802, 1813, 33 08, 39 36; expeditionstid: 10—4.

(Jfr under hamnstyrelsen sid. 179.)

Avdelningen uppgör förslag till stadens hamnar och sjöfartsleder med därtill hörande vattenbyggnader, broar m. fl. anläggningar samt verkställen byggnad och underhåll av desamma.

Överingenjör och chef (0).

Lundberg, K. A. (förrördnad t. o. m. 1920); mottagningstid: 1—4.

Arbetschefer

(7,500 kr.—10,000 kr.; ej å stat).

Berger, E. J.; mottagningstid: 2—4; **Åberg, E. M.** (för Hammarbyleden); mottagningstid: 2—4.

Distriktsingenjör

(4,500 kr. med två ålderstillägg å 500 kr.; ej å stat).

Peterson, G. A. E.; mottagningstid: 2—4.

Ingenjörer (14).

Nilsson, E. J.; **Semler, C.**

Maskiningenjör (14).

Vakant.

Ingenjörer (12).

Adler, B. F.; **Ekelöf, G. S.**; **Eriksson, E. E.**

Ingenjörer

(2,650—6,650 kr.; ej å stat).

Jansson, G. H.; **Anger, D. V. E.**; **Karlsson, A. A.**; **Björk, J.**; **Hedström, E. A.**; **Svensson, J. G.**; **Bartoli, E. J. C.**; **Björkman, C. T. T.**; **Molin, A. O.**; **Garberg, E. V.**; **Gustafson, G. J.**; **Ideström, S. A. M.**; **Erikson, S. V.**; **von Matern, N. A.**; **Karlsson, G. E.**

Dn.

Dn.

Varvsingenjör
(5,300 kr., bostad; ej å stat).
Bley, W. N.

Varvsbokhållare (10).
Stahre, G. A.

Kontorsbiträde (5).
Vakant.

Ritbiträde (5).
Hubedick, E. Gerda A.

Rit- och skrivbiträden
(1,150—1,700 kr.; ej å stat).
Spåre, Mary-Anne; Widén, A. Dagny M.

Hamnbyggmästare (10).
Tall, J. A.; Andersson, A. T.

Verkmästare.
Nicklasson, A. V. E., kranverkmästare (10); fyra
verkmästare (9); två verkmästare (8); en
maskinistförman (8); sex verkmästare,
en förrådsverkmästare (ej å stat).
Dessutom tre ångbåtsbefälhavare.

Gatuavdelningen.
Gamla rådhuset, Riddarhustorget 8, St.;
telefoner och expeditionstid: se sid. 55
(byggnadskontoret).
Avdelningen uppgör förslag till gator, vägar,
gatubroar och gatutrappor, avlopp m. m. samt
verkställen anläggning och underhåll av desamma.

Överingenjör och chef (0).
Gimberg, C. J. (förordnad t. o. m. 1920); rt.
se ovan; st. »byggnadskontoret»; mottagnings-
tid: 1—3.

Byråingenjör (14).
Bjurelius, W. E.

Biträdande byråingenjör
(4,150 kr.; ej å stat).
Larsson, E. I.

Konstruktörer
(3,350—3,850 kr.; ej å stat).
Ingwall, T.; Brolin, S. J. F.

Kontorsbiträde (5).
Josefsson, Ella C.

Gatubyrå.
Förste ingenjör och föreståndare
(16).
Hedström, E.; mottagningstid 2—3.

Distriktsingenjörer (14).
Lindahl, J. O. E.; Sjödin, J.; mottagnings-
tid: 2—3.

Ingenjörer (13).
Bergman, C. G.; Adler, K. K.

Biträdande ingenjörer
(3,850—4,150 kr., ej å stat).
Lundvik, K. Fr.; Andersson, C. J.

Ritare
(2,650—2,850 kr.; ej å stat).
Eriksson, C. E.; Stenberg, G. V.; Wallenberg,
G. O., tjf. (se gasverkets vedavd.).
Dessutom två verkmästare (9) och tio
verkmästare (8).

Avloppsbyrån.
Förste ingenjör och föreståndare
(16).

Hallberg, C. O.; mottagnings-
tid: 2—3.
Ingenjör (14).
av Klercker, K. A.; mottagnings-
tid: 2—3.

Ingenjörer (13).
Wibeck, N. G.; Pehrson, K. C. P.

Biträdande ingenjörer
(3,350—3,850 kr.; ej å stat).
Hellgren, S. A.; Lidvall, N. A. F.

Ritare
(2,250—2,650 kr.; ej å stat).
Stenhardt, J. O.; Norder, H. I. T.
Dessutom två verkmästare (9) och sex
verkmästare (8).

Kartbyrå.
Föreståndare (11).
Bergström, A. A.

Ritbiträden (5).
Hjorth, Elsa; Bjurelius, Nanny M.; Folin, Hilde-
gard S.; Lundqvist, Jenny Ch. M.; Myrberg,
Johanna Ch.

Parkavdelningen.
Kontor: Götgatan 92 & 94, Sö.; rt. 25 13;
st. 18 15; expeditionstid: se ovan. Växt-
hus och trädskolor: Götgatan 109 A.
Växthuset tillgängliga för allmänheten
vardagar 9—1, sön- och helldagar 11—4.

Avdelningen uppgör förslag till parker, plan-
teringar m. m. samt verkställen anläggning och
underhåll av desamma.

Stadsträdgårdsmästare (15).
Hammarberg, L. M. F.; rt. 25 13; st. 18 15;
mottagnings-
tid: 9—10.

Förste trädgårdsmästare (10).
Johansson, G. F.
Dessutom tre trädgårdsmästare (9), tre
trädgårdsmästare (8), tre trädgårdsför-
män och en eldare.

Förrådsavdelningen.

Gamla Brogatan 53, C.; rt. 14 36, 96 01; st. 14 39, 43 47, 64 92; expeditionstid: 9—4, lördagar och helgdagsaftnar 9—3. Materialförrådets utlämningsstid: 6,30 f. m.—6 e. m. Stenhuggerierna: Stockholm, Peder Myndes Backe 6; rt. 148 69; st. 18 39; Stenhamra: rt. Sänga 27; st. Tappström 1; Vätöberg: rt. Vätö 2.

Avdelningen handhar byggnadskontorets gemensamma upphandlingsväsende, förråd, verkstäder, transportmedel, stenhuggerier, grustag m. m., anskaffar och distribuerar kol, oljor och diverse materialier till stadens övriga verk och inrättningar samt underhåller och nytillverkar arbetsinventarier, möbler m. m.

Förrådsintendent och chef (16).

Låftman, K. J. T.; rt. 96 01; st. 14 39; mottagningstid: 2—4.

Avdelningens expedition.

Ingenjör

(3,850 kr.; ej å stat).

Sundberg, T. E. M.; mottagningstid: 1—3.

Bokhållare (12).

Gustafson, A. E., assistent för upphandlingsärenden; Arhén, N. G., huvudbokförare.

Förrådsskrivare

(1,850 kr.; ej å stat).

Levin, E. P. V.; Zetterlund, C. E.

Kontorsbiträde

(1,600 kr.; ej å stat).

Jonsson, Märta.

Förråden.

Materialförvaltare (13).

Warnecke, F. W. F.; mottagningstid: 1—3.

Förrådsbokhållare (10).

Seilitz, G. E.

Förrådsbokhållare

(2,250—2,850 kr.; ej å stat).

Hedman, T. E. (materialförrådet); Curth, K. E. E:son (virkes- och bränsleförrådet); Andersson, S. F. N. (inventarieförrådet).

Förrådsskrivare

(2,850 kr.; ej å stat).

Svensson, S.

Kontorsbiträde (5).

Anderberg, Emma Chr.

Skrivbiträden

(ett: grupp 4; ett: 1,200 kr., ej å stat).

Gustafson, Maja; Björling, Märta Ch.

Dessutom en förrådsmästare och fyra brädgårdsförmän.

Verkstäderna och landtransportväsendet.

Verkstadsbokhållare (10).

Johansson, A. E.

Verkmästare

(en: grupp 8; en: 2,850 kr., ej å stat).

Hansson, C. O. (smidesverkstaden, st. 64 92)

Carlsson, C. A. (snickarverkstaden, st. 64 92).

Dessutom en *förman* för transportererna.

Stenhuggerierna och sjötransportväsendet.

Peder Myndes Backe 6, Sö.; rt. 148 69 st. 18 39.

Ingenjör och föreståndare

(11, dessutom provision å tillverkad gatsten).

Ohlsson, J. E. B.; mottagningstid: 2—4; träffas i regel vid Stenhamra första och vid Vätöberg tredje veckan i varje månad.

Verkstadsbokhållare (10).

Hydbom, T. H.

Dessutom fem *verkmästare* (8) och en *förman* för transportererna.

Vattenledningsverket.

Huvudkontor: Torsgatan 30, Va.; rt. 11 10, 35 24; st. 7 37, 64 12, 69 89; expeditionstid: 9—3,30 (lördagar och helgdagsaftnar 9—2,30).

Avdelningskontor för rörnät och mätare: Torsgatan 30, Va.; rt. 11 10; st. 7 37, 69 89; expeditionstid: 9—3,30 (för telefonmeddelanden hela dygnet).

Pumpverken vid Skanstull: Götgatan 96, Sö.; rt. 20 17; st. 37 16.

Laboratoriet: Götgatan 96; rt. 89 46.

Pumpverken vid Norsborg: rt. Norsborg 4; st. Sturehov 10.

Den 6 december 1855 beslöt Stockholms sockenstämmönämnd anlägga en allmän ledning för filtrerat vatten. Denna anläggning, som togs i bruk år 1861, hämtade sitt vatten uteslutande ur Arstaviken. Åren 1882—84 utvidgades detta verk med ett nytt, beläget intill det gamla å den härför inköpta egendomen Eriksdal. Den 19 december 1899 och 7 maj 1900 beslöt stadsfullmäktige att vid Norsborg i Botkyrka socken, mellan Bornsjön och Mälaren, anlägga ett nytt vattenledningsverk med tillhörande rörlledning till staden och reservoar å ett berg söder om sjön Trekanten utanför Hornstull. Denna anläggning invigdes den 4 oktober 1904.

Vattenledningsverket, som till en början sorterade under en av sockenstämmönämnden utsedd >direktion för vattenledningens anläggande och förvaltning>, överflyttades 1864 till den detta år bildade drätselnämnden.

Dn.

Dn.

Vattenledningsverket uppgör förslag till vattenledningens rörrät, pumpstationer, vattenkastare, fontäner m. m., verkställer anläggning och underhåll av desamma samt uppehåller driften av vattenledningsverket. Vattenledningsavgifternas debitering sker genom kammarkontoret (jfr sid. 49).

Vattenledningschef

(0; nuv. innehavaren kvarstår å övergångsstat). Nordenstrahl, T. O. R.; rt. 35 24; st. 64 12; mottagningstid: 1—3 (lördagar och helgdagsaftnar 1—2).

Ingenjör (15).

Bergström, J. F.; mottagningstid: 1—3 (lördagar och helgdagsaftnar 1—2).

Ingenjör för rörrätet (14).

Öhrström, K. O. A., tjl., tlf. Alrutz, E. Th. (se nedan); mottagningstid: 1—3 (lördagar och helgdagsaftnar 1—2).

Ingenjör, föreståndare vid Norrborg (14).

Åberg, E. M., tjl. (se ovan hamnavd.), tlf. Dahlöf, G. A.

Ingenjör, föreståndare för ritbyrå (14).

Dahlöf, G. A., tjl. (se ovan), tlf. Gripe, R. F. (se nedan).

Ingenjörer (12).

Alrutz, E. T., tjl. (se ovan), tlf. Forsman, F. A. (se nedan); Gripe, R. F., tjl. (se ovan), tlf. Helleday, W. H.

Föreståndare för laboratoriet

(600—2,000 kr.; ej å stat).

Sondén, K. G. A. (för kemiska avd.); Huss, H. A. (för bakteriologiska avd.).

Ingenjör, tillika registrator (11).

Isaksson, J. O.

Föreståndare för måtarverkstaden

(3,600 kr.; ej å stat).

Forsman, F. A., tillika tf. ingenjör (se ovan); arvlöning utgår endast för sistnämnda tjänst.

Bokhållare (12).

Berg, L. H.

Förrådsbokhållare (10).

Edwall, A.

Telefonist och bokhållare vid rörledningsavdelningen (6).

Enström, Augusta.

Kontorsbiträden (5).

Beckman, V. J. (Hanna); Larson, f. Hallin, Anna O.; Lindberg, f. Ericzén, Thyra S.

Ritbiträden (5).

Lilliehöök, Ebba E.; Törnvall, Majken A.

Skrivbiträde (4).

Vakant; tlf. Peterson, Ebba.

Extra skrivbiträde

(1,400 kr.; ej å stat).

Gustafsson, M. Elisabeth.

Kontorsbiträden

(1,400—2,850 kr.; ej å stat).

Flagstad, C. A. E.; Lundgren, C. A.; Billhart, F. O.

Ansvarsmaskinister (10).

Landmark, C. A.; Cederqvist, K. A.

Verkmästare

(10; Österberg kvarstår å övergångsstat som förste verkmästare).

Österberg, G. A. T.; Alm, O. A.

Verkmästare (9).

Lundin, J. H.

Vaktmästare (4).

Moberg, K. G. E.

Desutom tio maskinister, tre verkmästare (8), sex arbetsförmän och fjorton distriktsmän.

Vattenledningsentreprenörer.

För utförande och reparation av vatten- och avloppsledningar har drätselnämndens andra avdelning till entreprenörer antagit vissa personer och firmor, och äger icke någon annan att befatta sig med dylika ledningar, avsedda att förbindas med stadens rörrät. (Firmainnehavarna äro ej i egenskap av entreprenörer upptagna i kommunalkalenderns personalavdelning.)

Ahxner, Harald, Riddaregatan 17, Ö.; rt. och st. 46 84.

AB. Beskow & C:o; Högbergsgatan 30 A, Sö.; rt. 20 25; st. 37 77.

AB. Clausens gas- och vattenledningsaffär; Tunnelgatan 16, C.; rt. 25 98; st. 72 88.

AB. A. Conilton; Kungsgatan 84, C.; rt. 65 89; st. 61 75.

AB. Fahnehjelm & C:o; Klarabergsgatan 42, C.; rt. 2 38; st. 25.

AB. M. Færden; Kungstensgatan 10, Va.; rt. 34 14; st. 6 38.

AB. Gas, vatten och värme; Oxtorgsgatan 7, C.; rt. 26 81; st. 78 21.

AB. Installatör; Norrlandsgatan 9, C.; rt. 31 20; st. 62 88.

AB. Jurell & Nordstedt; Adolf Fredriks kyrkogata 2, C.; rt. och st. 57 44.

AB. J. M. Lundholm; Hornsgatan 74 A, Sö.; rt. 30 98; st. namnanrop.

AB. Naumburg, P., & C:o; Norrlandsgatan 24, C.; rt. 11 75; st. 46 68.

AB. Sjögren, P. A.; Mästersamuelsgatan 16, C.; rt. 5 26; st. namnanrop.

Berggrens, E. E., efterträdare, AB.; Sibyllegatan 41, Ö.; rt. 20 74; st. 42 20.

Billmans fabriks- och handels AB.; Regeringsgatan 88, C.; rt. 48 11; st. 44 80.

Brodd, L. J.; Granvägen 13, Gröndal, Liljeholmen (endast för Brännkyrka); st. Gröndal 20.

Carlssons söner, C. A.; Hornsgatan 35, Sö.; rt. 7 26; st. 34 96.

Hammarsten, W. A.; Karlshov, Örby, Älvsjö (endast för Brännkyrka); st. Örby 1 84.

Hansson, Carl, AB.; Rådmansgatan 73, Va.; rt. 125 07; st. 92 97.

Johansson, J. L., & C:o; Birgerjarlsgatan 119, Va.; rt. och st. 56 75.

Klingborg, Gunnar, rörledn. affär, Robertsberg, Älvsjö (endast för Brännkyrka); rt. Älvsjö 84; st. Långbrodal 4 11.

Lindqvists, C. B., rörledningsaffär; Kammakargatan 29, Va.; rt. 68 27; st. 95 43.

Ljungberg, J. A., & C:o; Skärgårdsgatan 9, St.; rt. 2 62; st. 27 19.

Rundquist, A., & C:o, AB.; Jakobsbergsgatan 23, C.; rt. 3 03; st. 46 09.

Rörledningsaktiebolaget Montör; Lästmakaregatan 12, C.; rt. och st. 54 52.

Sjögren, Axel, & C:o, AB.; Mästersamuelsgatan 34, C.; rt. 29 33; st. namnanrop.

Sylvan, Herman, ingenjörsfirma, entreprenör för gas- och vattenledningar; Dalagatan 2, C.; rt. 33 91; st. 95 26.

Undin & Gustafsson; Mästersamuelsgatan 27, C.; rt. 26 76; st. 42 18.

Widebergs, Sven, efterträdare, K. Elmén; Bryggaregatan 12, C.; rt. 50 46; st. 74 06.

Värmeledningsaktiebolaget Calor; Arbetaregatan 32, C.; rt. 66 80; st. 62 84.

Värmeledningsaktiebolaget Celsius; Tunnelgatan 19, C.; rt. 120 34; st. 214 85.

Förteckning över läkare för byggnadskontorets arbetare.

(Då dessa läkare, med vilka staden uppgjort visst ackord, icke i nedanstående egenskap äro att betrakta såsom stadens tjänstemän, har deras namn icke heller i berörda egenskap upptagits i personalavdelningen.)

Enligt avtal skola stadens arbetare erhålla kostnadsfri sjukvård samt medicin, som av stadens läkare föreskrives.

Drätselnämndens andra avdelning har tillsvare antagit följande läkare för byggnadskontorets arbetare.

Vid arkitektur-, hamm-, gatu-, park- och förrådsavdelningarna.

Ekelund, C. M.; Odengatan 39, Va. (hörnet av Luntmakaregatan); rt. 65; st. 212 51; mottagningstid: 8,30—9,30.

Olson, E.; Götgatan 69, Sö.; rt. 114 30; st. 308 00; mottagningstid: 9—10, 2—3.

Widstrand, C. A.; Bellmansgatan 6, Sö.; rt. 71 54; st. 133 38; mottagningstid: vardagar 10—11, 3,30—4, helgdagar 10—11.

Ljungström, V.; Hantverkaregatan 26, C.; rt. 85 80; st. 202 96; mottagningstid: sept.—maj alla dagar 9—10; juni—aug. vardagar 9,30—10,30, helgdagar 9—10.

Sundberg, L. G. T.; Grevturegatan 15, Ö.; rt. 29 85; st. 60 18; mottagningstid: vardagar 9—10; sön- och helgdagar 9,30—10,30.

Vid vattenledningsverket.

Ekelund, C. M.; Ljungström, V.; Sundberg, L. G. T. (mottagningstider m. m. se ovan).

Granström, K. A.; Götgatan 30, Sö.; rt. 3 64; st. Söder 3 34; mottagningstid: vardagar 1,30—3, helgdagar 9—10; juni—sept. alla dagar 9—10.

Leffler, J. K. F.; Söderby sjukhus (för Norsborg); rt. Tumba 1 42; st. Tumba 10; mottagningstid 12—1 samt tisdagar och fredagar 9—10.

Vid stenhuggerierna.

Berglund, F. E.; Svartsjö; rt. Svartsjö 3; st. Tappström 6 och Hillersjö 5; mottagningstid: 9,30—10 f. m. (för arbetarna vid Stenhamra).

Stockholms stads renhållningsverk.

Arvelningen i Stockholm: Brännkyrkagatan 2 A, Sö.; rt. 27 73, 127 73; st. 34 38, 38 66, 39 44; kontorstid: 9—4; expeditionstid: 10—2,30.

Arvelningen vid Lövsta, se nedan.

Renhållningen var i äldsta tider en fastighetsägarnas privatsak. Redan i medeltida författningar återfinnas emellertid straffbestämmelser för försummad renhållning och under Gustaf I:s regering utfärdades detaljerade bestämmelser, som sedan upprepades och skärptes av efterföljande regenter. Dessa föreskrifter synas dock mest hava avsett gaturenhållning, medan ringa uppmärksamhet ägnades gårds- och avträdesrenhållning. Det första steget till stadens övertagande av gaturenhållningen togs år 1661, då staden mot avgift började tillhandahålla hästar, kärror och prämar för bortförande av gatuorenlighet. År 1774 anställdes en entreprenör för all slags renhållning i den inre staden; betalningen utkrävdes av husägarna. Denna »tvångs-entreprenad» upphörde emellertid åter 1798 och ersattes efter hand av ett flertal olika entreprenörer utom beträffande avträdesrenhållningen, för vilken år 1792 utfärdades ett reglemente, som bland annat föreskrev inrättande av trenne »auvisningskontor», å vilka allmänheten hade att anmäla ombyte av avträdeskärl.

Systemet med entreprenörer visade sig emellertid mindre fördelaktigt, och renhållningsförhållandena i huvudstaden lämnade mycket övrigt att önska, vilket ledde tanken på kommunens övertagande av renhållningen, och skedde detta genom drätselkommissionens beslut om upprättande av ett renhållningsverk, som började sin verksamhet den 1 maj 1859.

Dn.

Renhållningsverket övertog nu avträdesrenhållningen, varemot gatu- och gårdsrenhållningen fortfarande utfördes genom entreprenörer. Till upplags- och omlastningsplats för såväl latrinerna som de vid lastningsstationerna av entreprenörerna avlämnade soporna användes till en början Fjäderholmarna, tills staden för ett ändamålsenligare utnyttjande av renhållningsprodukterna år 1885 inköpte Riddersvik och Lövsta i Järfälla socken (se vidare nedan sid. 64). För avträdesrenhållningen gälla föreskrifter, utfärdade den 31 mars 1892; för verkets hithörande skyldigheter är renhållningsverkets direktör ansvarig. Beträffande lokaler för mottagande av budning, deras antal och adress, tiden då de hållas öppna för allmänheten samt andra därmed sammanhängande anordningar utfärdar överståthållarämbetet på drätselnämndens andra avdelnings framställning särskilda kungörelser. Hämtning betalas enligt av stadsfullmäktige beslutad, av överståthållarämbetet fastställd taxa (se nedan).

Efter långvariga förhandlingar beslöt stadsfullmäktige i november 1895, att staden skulle övertaga även renhållningen av gator och allmänna platser, däri inbegripet även bortförande av snö och is m. m. Fastighetsägarna skulle befrias från detta bestyr på så sätt, att för varje fastighet årligen erlades en till beloppet en gång för alla bestämd avgift, därav 85 % användes till bestridande av årskostnaden för gaturenrenhållningen och 15 % avsattes till en fond för avlösning av husägarnas omförmålda gaturenrenhållningsskyldighet, tills denna fond uppgått till sådant belopp, att räntan motsvarade det belopp, som beräknats som stadens årskostnad för renhållningen, vid den tid, staden övertog densamma, dock att inbetalning ej skulle ske längre än 50 år. Detta stadsfullmäktiges beslut fastställdes den 22 januari 1898 av kungl. maj:t, som därvid föreskrev vissa villkor och förbehåll för sagda övertagande av renhållningen. Gaturenrenhållningsavgiften bestämdes av uppskattningsnämnder, en för varje territoriell församling. Allteftersom nya gator utläggas och öppnas för trafik, äger uppskattning av renhållningsavgift för vid dem belägna fastigheter rum. Den sålunda övertagna gaturenrenhållningen ombesörjdes till en början dels av renhållningsverket självt, dels av utav verket antagna entreprenörer. Renhållningsverket utför emellertid nu självt från den 1 oktober 1910 helt den från fastighetsägarna övertagna renhållningsskyldigheten. Genom avtal med kronan av den 4 oktober 1901 övertog staden även dess renhållningsskyldighet med undantag för gatorna vid kungl. slottet, Skepps- och Kastellholmarna, Veterinärinstitutet och vissa regementens kaserner. Kommunen ombesörjer, där fastighetsägare så önskar, även gårdsrenhållning efter särskild taxa (se nedan), men besörjes gårdsrenhållningen huvudsakligen av entreprenörer och av fastighetsägarna själva.

Tvenne viktiga förbättringar i huvudstadens renhållningsväsen hava genomförts under de

senare åren genom stadsfullmäktiges beslut angående tillåtelse att med vissa undantag använda vattenledningsvatten för spolning av vattenklosetter (enligt beslutet år 1904 för vattenklosetter med septic tank, enligt beslutet 1909 även för sådana utan septic tank) samt genom fullmäktiges beslut den 19 november 1906 angående tvädelning av hussoporna i gödselsopor och skräpsopor (beträffande uppsamling av köksavfall se sid. 174), varigenom blivit sörjt för att avfallet på ett naturligt sätt kan undanröjas dels genom försäljning till gödsel och dels genom förbränning. Den del, som kan användas som gödningsämne, försäljes genom huvudkontoret; angående fördelningen av skräpsoporna, se nedan under avdelningen vid Lövsta.

Renhållningsverket sorterar under drätselnämndens andra avdelning. I spetsen för verket står en direktör, som chef för de båda avdelningarna, den i Stockholm och den vid Lövsta. Under direktören står en inspektör som ledare av det tekniska och en kamrerare för ekonomin och räkenskapsväsendet samt en föreståndare för avdelningen vid Lövsta, se vidare nedan.

Kungörelser m. m. Ordningssadgan för rikets städer, fastställd av kungl. maj:t den 24 mars 1868. Särskilda ordningsföreskrifter för Stockholm utöver vad ordningssadgan för rikets städer innehåller, överståthållarämbetets kung. den 11 jan. 1869. Hälsovärdsstadgan för riket, fastställd av kungl. maj:t den 25 sept. 1874 och i sin helhet tillämplig på Stockholm fr. o. m. 1878 enligt kung. den 10 aug. 1877 (med undantag dock rörande föreskrifter om avträdesanordnande, enl. kungl. brev den 31 dec. 1886). Överståthållarämbetets kungörelse ang. särskilda föreskrifter om renhållningen inom egendomarna i huvudstaden den 31 mars 1892 (»renhållningsstadgan»). Taxa å avgift för hämtning av latrin, fastställd av överståthållarämbetet den 18 juni 1892. Kungl. brev ang. kommunens övertagande av fastighetsägarnas bestyr med gaturenrenhållningen den 22 jan. 1898. Kungl. brev ang. kommunens övertagande av kronans gaturenrenhållningsskyldighet för sina fastigheter den 4 okt. 1901. Överståthållarämbetets kungörelse den 22 april 1904, med ändrade bestämmelser i anledning av kommunens övertagande av gaturenrenhållningen. Överståthållarämbetets kungörelse angående sopstationerna den 20 juni 1904, angående transport av avträdesorenlighet den 5 april 1905 och angående fördelningen av soporna den 15 jan. 1907, 15 juli 1912, 23 dec. 1916 samt den 21 apr. och 22 dec. 1917. Taxa för gårdsrenhållning, fastställd av drätselnämndens andra avdelning den 25 maj 1910. Överståthållarämbetets kungörelse den 5 juli 1913 ang. huvudstadens indelning i budningsdistrikt. (Jfr karta i kalenderens statistiska avdelning).

Instruktion. Någon särskild instruktion finnes ej.

Stat år 1918. Utgifter: renhållningsverkets drift: 3,019,263: 93 kr.: avträdes-

renhållning: 277,700 kr.; gatu- och gårdsrenhållning: 2,079,000 kr.; avfallsets emottagande och vidare behandling: 662,563: 93 kr. *Inkomster: renhållningsverkets drift:* 1,820,975: 45 kr.: avträdesrenhållning: 251,000 kr.; gatu- och gårdsrenhållning: 1,285,000 kr.; avfallsets försäljning m. m. 284,975: 45 kr. För renhållningsväsendet beräknas sålunda en brist av 1,198,288: 48 kr., varav 26,700 kr. belöpa sig på avträdesrenhållning, 794,000 kr. på gatu- och gårdsrenhållning samt 377,588: 48 kr. på avfallsets emottagande och vidare behandling.

Renhållningsverkets avdelning i Stockholm.

Adress m. m., se ovan.

Direktör (0).

Tingsten, K. A. (förordnad t. o. m. 1920);
rt. 27 73; st. 34 38; mottagningstid: 11—1.

Kamrerare (15).

Nordwall, B. I. S., tjf. (se kammarkontoret),
tjf. **Odhner**, G. V. (se nedan); rt. 127 73; st.
34 38; mottagningstid: 10—12.

Inspektör (15).

Carell, E. A. H.; rt. 27 73; st. 39 44; mot-
tagningstid: 12—1.

Kontorsskrivare (9).

Reusznér, J. A. H.; **Odhner**, G. V., tjf. (se
ovan), *tjf.* **Lindvall**, E. L., (se nedan).

Kontorsbiträden.

Lindvall, E. L., tjf. (se ovan) (7); **Medin**, Anna
M., **Berglund**, f. **Blomquist**, **Sigrid** A., **Nilsson**,
Gerda N., en vakant (5).

Skrivbiträden (4).

Lundgren, **Helga** S. T. (se nedan, 4:de budn-
distr.); **Berglund**, **Judit** M. L.; en vakant.

**Renhållningsstationen för Östermalm
och Djurgården.**

Valhallavägen (i närheten av östra järnvägs-
stationen), *Va.*; rt. 128 23; st. 67 99, 86 76;
kontorstid: 9—4.

Distriktsföreståndare (9).

Björckebaum, O. W.

Kontorsskrivare (7).

Wetterholm, E. J.

Tillsyningsmän (8).

Nilsson, E.; **Hellberg**, K. P.; **Jönsson**, H. E.;
Lindahl, K. K.; **Thunberg**, A. W.

Tillsyningsman (7).

Andersson, E.

**Renhållningsstationen för Norrmalm
och Kungsholmen.**

Norrbackagatan 17, *Va.*; rt. 128 22; st.
82 01; kontorstid: 9—4.

Distriktsföreståndare (9).

Sandberg, A. M. J:son.

Kontorsskrivare (7).

Lundström, A. E.

Tillsyningsmän (8).

Rydberg, K. J.; **Hallqvist**, J.; **Lindblad**, E. G.;
Enström, N. E.; **Lundell**, W. E.

Tillsyningsman (7).

Hammarstedt, J. T.

**Renhållningsstationen för Södermalm
och Staden inom broarna.**

Åsögatan 2, *Sö.*; rt. 128 24; st. 15 43 och
38 19; kontorstid: 9—4.

Distriktsföreståndare (9).

Nilsson, J. O.

Kontorsskrivare (7).

Pehrsson, C. H.

Tillsyningsmän (8).

Dahlin, F. J.; en vakant.

Dessutom fyra *extra tillsyningsmän.*

1:a distriktets budningskontor

(för den del av Östermalm, som norrifrån räknat
i väster och söder begränsas av Sturegatan, Hum-
legårdsgatan, Skepparegatan samt den till Östers
församling hörande delen av Djurgården).

Linnégatan 42, *Ö.*; st. 9 61; 9—3.

Bokhållare (4).

Olsson, **Karin** D.

2:a distriktets budningskontor

(för den del av Östermalm och Norrmalm, som
österifrån räknat begränsas av Skepparegatan,
Humlegårdsgatan, Sturegatan, Karlavägen, Ru-
nebergsgatan, Roslagstorg, Tegnérsgatan, Svea-
vägen, Oxtorgsgatan, Malmskillnadsgatan, Malm-
torgsgatan fortsatt till Norrström, jämte Skepps-
och Kastellholmarna samt Helgeandsholmen).

Lästmakaregatan 20, *C.*; st. 9 33; 9—3.

Bokhållare (4).

Eckerström, **Bertha** M.

3:e distriktets budningskontor

(för den del av Norrmalm, som norrifrån räknat
i väster, söder och öster begränsas av Sveavägen,
Tegnérsgatan, Roslagstorg, Runebergsgatan, Karla-
vägen, Sturegatan samt den till Engelbrekts för-
samling hörande delen av Djurgården).

Surbrunnsgatan 27, *Va.*; st. 9 32; 9—3.

Bokhållare (4).

Widman, f. **Thalén**, **Sigrid** T.

Dn.

Dn. 4:e distriktets budningskontor

(för den del av Norrmalm, som norrifrån räknat i öster och söder begränsas av Sveavägen, Kungstensgatan, Dalagatan och Tegnérsgatan fortsatt till Klaraviken).

Hälsingegatan 1, Va.; st. 86 92; 9—3.

Bokhållare (4).

Vakant, *tj.f. Lundgren*, Helga S. T. (se ovan).

5:e distriktets budningskontor

(för den del av Norrmalm, som ligger söder om Tegnérsgatans fortsättning från järnvägslinjen till Klaraviken och väster om järnvägen samt hela Kungsholmen).

Bergsgatan 19, C.; st. 969; 9—3.

Bokhållare (4).

Johansson, J.

6:e distriktets budningskontor

(för den del av Norrmalm, som i norr och väster begränsas av Kungstensgatan, Dalagatan, Tegnérsgatan fortsatt till järnvägen, järnvägslinjen samt i öster och söder av Sveavägen, Oxtorgsgatan, Malmskillnadsgatan, Malmstorgsgatan fortsatt till Strömmen och Norrström).

Klara norra kyrkogata 30, C.; st. 908; 9—3.

Bokhållare (4).

Lindvall, Signhild A. M.

7:e distriktets budningskontor

(staden inom broarna samt den del av Södermalm, som norrifrån räknat begränsas av Bellmansgatan, S:t Paulsgatan, Björngårdsgatan fortsatt till Folkungagatan, Folkungagatan och Renstjärnasgatan fortsatt norrut).

Västra Slussgatan 18, Sö.; st. 32 21; 9—3.

Bokhållare (4).

Lundin, Agda A.

8:e distriktets budningskontor

(för den del av Södermalm, som norrifrån räknat ligger väster om Bellmansgatan, S:t Paulsgatan, Björngårdsgatan fortsatt till Folkungagatan och Helgagatan fortsatt söderut).

S:t Paulsgatan 37, Sö.; st. 32 47; 9—3.

Bokhållare (4).

Hallongren, Elin A.

9:e distriktets budningskontor

(för den del av Södermalm, som norrifrån räknat ligger öster och söder om Renstjärnasgatan, Folkungagatan och Helgagatan fortsatt söderut).

Renstjärnasgatan 28, Sö.; st. 32 39; 9—3.

Bokhållare (4).

Reuszner, f. Grewell, Alma A. L.

Renhållningsverkets avdelning vid Lövsta.

Hässelby villastad; rt. Hässelby 3; st. Hässelby 4; kontorstid: 9—4.

För att möjliggöra sopors och latrins snabba bortförande anlade staden under åren 1886—89 dels inom staden tre järnvägsstationer, vilka genom statens och Stockholm—Västerås—Bergslagens järnvägar stå i direkt förbindelse med Spånga station, dels och en 7 kilometer lång järnväg, som från sistnämnda station sträcker sig till den vid Mälaren belägna egendomen Lövsta, vilken samtidigt inköptes och på vilken anordnades en station för emottagande och utsklepning av avfallet samt för latrinkärlens rengöring. Under årens lopp hava här utförts betydande utvidgningar för att enligt moderna metoder behandla och utnyttja de olika slagen av avfall. Latrinet rensas först med maskinkraft, varefter det antingen försäljes såsom råvara eller fabrikmässigt uppländas med torv till torvmullspudrett. Soporna uppdelas — med vissa undantag, se sid. 174 — fr. o. m. den 1 juli 1907 i staden i gödselsopor och skräpsopor och anlända dessa i skilda vagnar. Gödselsoporna utskleppas under seglationstiden samma dag de emottagits, men läggas under vintern i upplag för att sedermera utskleppas under seglationstiden. Latrin, torvmullspudrett och gödselsopor äro starkt efterfrågade gödningsämnen och försäljas till lantbrukare, huvudsakligen i Mälardalen och Stockholms skärgård. Ur skräpsoporna utplockas säljbara beståndsdelar såsom papper, lump, järnskröt, glas m. m., och resten förbrännes i ugnar, varvid värmets tillgodogöres för verkets olika behov av drivkraft och elektriskt ljus. Antalet ugnar är sex, av vilka två uppförts år 1909. På detta sätt alstrad ånga och elektrisk kraft försäljes även till slakthus- och saluhallsstyrelsens därstädes belägna destruktionsanstalt (se sid. 173). Renhållningsverket använder för utsklepning av latrin, pudrett och sopor två bogserbåtar samt 40 öppna och 6 däckade pråmar om tillsammans 2,661 registerton. För pråmarnas reparation äger renhållningsverket därstädes ett mindre varv.

Instruktion. Instruktion för föreståndaren för renhållningsverkets station vid Lövsta, fastställd av drätselnämndens första avdelning den 6 sept. 1892.

Föreståndare (14).

Forssman, E. Hj.

Kontorsskrivare (11).

Ljungström, G. I. N.

Kontorsbiträde (5).

Smedin, Hj. I.

Ångbåtsbefälhavare

(2,400 kr., 10 % kaplake å influtna bogseringsavgifter; ej å stat).

Kilander, E. N.

Tillsyningsmän (8).

Dammberg, E. E.; Pettersson, J. G.

Förteckning över läkare för renhållningsverkets arbetare.

(Då dessa läkare, med vilka staden uppgjort visst ackord, icke i nedanstående egenskap äro att betrakta som stadens tjänstemän, har deras namn icke heller i berörda egenskap upptagits i personalavdelningen.)

På grund av överenskomna bestämmelser skola stadens arbetare erhålla kostnadsfri sjukvård samt medicin, som av stadens läkare föreskrives.

Till läkare för verkets arbetare hava t. v. angagits följande.

För de norra stadsdelarna.

Sundberg, L. G. T., Nybrogatan 11 A, Ö.; rt. 29 85; st. 60 18; mottagningstid: 9—10.

Lagergren, J. E., Upplandsgatan 33, Va.; rt. 21 05; st. 4 60; mottagningstid: 9—10.

Spangenberg, K. G. V., S:t Eriksgränd 25 B, C.; rt. 87 16; st. 183 00; mottagningstid: 9—10.

För de södra stadsdelarna.

Olson, E., Götgatan 69, Sö.; rt. 114 30; st. 308 00; mottagningstid: 9—10, 2—3.

För avdelningen vid Lövsta.

Karlén, O. A., posthuset, Sundbyberg; rt. Sundbyberg 68; st. Sundbyberg 2 68; mottagningstid: vardagar 8,30—11, söndagar 9—10.

Renhållningsverkets veterinär.

Dahlström, Hj., professor.

Stockholms stads brandväsen.

Johannes brandstation: *Malmstillnads-gatan 64, C.;* rt. och st.: *brandkåren*, växel för anmälan om eldsvådor, sjukdoms- och olycksfall samt för tjänstemeddelanden. **Katarina brandstation:** *Tjärhovsgatan 11, Sö.; Liljeholmens brandstation:* *Grönbrink n:r 3, Liljeholmen; Kungsholmens brandstation:* *Fleminggatan 24, C.; Östermalms brandstation:* *Skepparegatan 34, Ö.; Djurgårdens brandstation:* *Allmänna gränd, Ö.Dj.; Värtans brandstation:* *Värtahamnen.*

Av ovanstående brandstationer äro förutom Johannes brandstation endast Katarina och Liljeholmens brandstationer i förbindelse med brandkårens telefonväxel, övriga brandstationer hava endast brandkårens egna telefoner.

Redan de medeltida författningarna innehålla stadganden rörande fastighetsägares skyldighet att hålla viss brandredskap, förbud mot vårdslöst handskande med eld ävensom stadganden angående skyldighet att biträda med eldsläck-

ning. Till följd av dessa föreskrifters primitiva natur ävensom framför allt det eldfarliga byggnadsmaterialet, trähus med näver- och torvtak, härjades huvudstaden emellertid av många och omfattande eldsvådor, som stundom lade hela stadsdelar i aska. Enligt en den 10 maj 1661 utfärdad brandordning indelades Staden inom broarna i olika distrikt med var sin brandmästare; varje husvärd skulle hålla förutom annan brandattiralj en spruta, varjämte hela distriktet var skyldigt anskaffa en större spruta, som underhölls av staden; stadens äkare voro pliktiga köra vatten. Nya brandordningar utfärdades 1675 och 1728: den senare innehåller uppgift om olika signaler (flaggor, skott, klämtslog etc.), varmed eldsvådor i de olika stadsdelarna signalerades. Den 1 oktober 1828 fick Stockholm åter ett nytt brandreglemente. Staden delades nu i sexton distrikt; överstyrelsen över brandväsendet fördes av överståthållaren med biträde av polismästaren, och en särskild brandadjutant, avlönad av Stockholms stads brandförsäkringskontor, ställdes till överståthållarens förfogande. Detta reglemente gällde med några ändringar, till dess staden fick en brandkår.

Organisationen av huvudstadens nuvarande brandväsen tog sin början på hösten 1875, efter att frågan härom stått på dagordningen alltsedan 1858. Den 13 okt. 1874 hade nämligen beredningsutskottet avgivit utlåtande angående brandväsendets ordnande, vari hemställdes, att stadsfullmäktige, dels under förutsättning av anslag från Stockholms stads brandförsäkringskontor och Stockholms stads brandstodsbolag till försäkring av lösegendom och dels med beräkning av garnisonens och flottans biträde såsom reserv, bland annat måtte besluta, att 7 brandstationer, därav två huvudstationer, skulle upprättas, att högsta befälet vid eldsvådor skulle föras av en brandchef, att för elds dämpande under vanliga förhållanden och räddningsarbetets verkställande skulle bildas en särskild, under eget befäl ställd och för ändamålet övad kår, bestående av minst 100 man utom befäl, att för utryckning skulle begagnas hästar och en brandtelegraf anordnas, så att klämtning endast komme att äga rum vid utomordentliga tillfällen. Vidare hemställdes, att under alla förhållanden medel skulle beviljas till inköp av en ängspruta och 4 handkraftsprutor. Denna framställning godkändes av stadsfullmäktige den 1 december s. å., dock med den ändring, att brandkåren skulle bestå av, förutom brandchef, 2 löjtnanter, 4 underofficerare och 150 man. Av de båda huvudstationerna bestämdes, att den norra skulle förläggas till stadens egendom n:r 64 Malmstillnads-gatan och den södra till n:r 11 Tjärhovsgatan. Den nya brandordningen för Stockholm utfärdades den 30 okt. 1875.

Brandkårens personal utgjordes vid början av år 1918 av, förutom brandchefen, en brandkapten, en förste brandlöjtnant, två andre brandlöjtnanter, en överbrandmästare och verkstads-

Dn.

Dn.

föreståndare, tillika maskinist, en överbrandmästare och telegrafföreståndare, en överbrandmästare och redogörare, sju brandmästare, varav tre tillika äro maskinister, 38 brandförmän samt 176 brandmän; tillsammans 5 officerare, 10 underofficerare och 214 tillhörande manskapsskatten.

Brandchefen tillsättes av drätselnämndens första avdelning; där ej stadsfullmäktige annorledes besluta, sker tillsättningen å viss tid, fem eller tio år, alltefter avdelningens beprövande. Övrigt befäl vid brandkåren tillsättes av avdelningen efter brandchefens hörande medelst förordnande tills vidare. Underbefäl och manskap vid brandkåren antagas af brandchefen medelst kontrakt.

Brandchefen är i första hand ansvarig därför, att stadens brandväsen är i överensstämmelse med brandordningen till alla delar ändamålsenligt ordnat. Han är därjämte skyldig att iakttaga, vad brandstadgan för rikets städer rörande hans befattning innehåller. Brandchefen är brandkårens befälhavare och såsom sådan berättigad till ovillkorlig lydnad från övriga befälets och manskapets sida.

Brandkåren hade vid början af år 1918 manskap fördelat på sju stationer, nämligen Johannes, Katarina, Liljeholmen, Kungsholmen, Östermalm, Djurgården och Värtan. Härtill komma sjöängsprutorna S:t Erik och Phoenix.

På grund af Johannes och Katarina brandstationers förseende med automobilredskap indrogs rådstugans brandstation den 19 augusti 1914.

I enlighet med bestämmelserna i det mellan staden och Brännkyrka socken träffade inkorporeringsavtalet har under år 1914 redskapsskjul uppförts i Örby och Södertörns villastad, varjämte en brandförmän förlagts i vardera samhället. Under år 1916 har ett redskapsskjul uppförts inom Fridhems villasamhälle och en brandman förlagts till detta samhälle.

I och för uppförande af en brandstation i Liljeholmen å tomt Grönbrink nr 3 anslögs stadsfullmäktige år 1914 en summa af 182,000 kr.

Sedan densamma den 26 september 1916 tagits i bruk, indrogs Maria brandstation.

I det nyinkorporerade Bromma hava under år 1916 tvenne brandförmän förlagts i Kungsholms villastad. Med Sundbybergs kommun har avtal träffats om biträde vid eldsvåda inom Mariehålls och Bällsta samhällen varjämte å Stora Essingen uppförts ett redskapsskjul.

I och för uppförande af en brandstation inom Bromma i kvarteret 108 å stadsplaneområdet n:o 2 anslögs stadsfullmäktige år 1917 en summa af 241,300 kr.

Den af stadsfullmäktige den 21 sept. 1914 beslutade automobiliseringen af brandkårens redskap har under år 1916 genomförts och samtliga hästar utrangerats.

För övervakande af att vad i byggnads- och brandordningarna eller eljest till förekommande af eldfara eller till lättnad för elds släckande finnes föreskrivet vederbörligen iakttages ävensom att föreskriven brandredskap

finnes och i gott skick underhållas, förrättas årligen inom varje församling brandsyn af vederbörande poliskommissarie med biträde dels af vederbörande sotare, dels af två sakkunniga män, af vilka den ene skall vara byggmästare eller eljest en i husbyggnad fullt kunnig person och den andre kakelugnsmakare eller en i kakelugnsmakeriarbetet eljest fullt kunnig person. De sakkunniga tillsätts årligen i februari månad af drätselnämndens första avdelning och åtnjuta den ersättning nämnden bestämmer. Brandsynerna hållas i maj eller juni månad, och skola därvid anmälda bristfälligheter vara avhjälpta före af synmännen i september hälften efterbesiktning, vid risk att de annars avhjälpas genom polismyndighetens försorg på vederbörande husägares bekostnad.

Rörande sotning se ovan sid. 23.

Sjuk- och djurtransportväsendet utgör sedan i mars år 1902 en del af brandkårens verksamhet. För verkställande af sjuktransporter finnas numera 4 motordrivna sjukvagnar uppställda å Johannes, Katarina, Kungsholmens och Östermalms brandstationer. Det har visat sig, att dessa vagnar fyllt ett verkligt behov; deras användning har år från år ökat. För djurtransporter (sjuka och döda djur) finnas från och med år 1916 tvenne kombinerade djurtransport- och olycksfallsautomobiler uppställda å Johannes och Katarina brandstationer, å vilka stationer jämväl i och för uthyrning (utan dragare) äro placerade de tvenne, år 1905 till brandkåren överlämnade svenska allmänna djurskyddsföreningen tillhöriga vagnarna. (Se vidare under hälsovårdsnämnden sid. 101.)

Instruktioner m. m. K. brandstadgan för rikets städer den 8 maj 1874. Brandordning för Stockholm den 14 jan. 1918. Bestämmelser ang. pensionering af vid Stockholms brandkår anställda brandförmän och brandmän, antagna af stadsfullmäktige den 11 dec. 1913. Instruktion för manskapet vid Stockholms brandkår 1893. Bestämmelser för tillämpning af brandmanskapets avlöningsstat, fastställda af drätselnämndens första avdelning den 27 jan. 1914. Bestämmelser ang. uniformspersedlar för brandkåren, fastställda af drätselnämndens första avdelning den 7 dec. 1915. Överståthållarämbetets reglemente ang. sotningen i huvudstaden den 25 april 1871 med ändringar den 28 juli 1903, 31 maj 1904, 27 april 1908, 17 jan. och 14 dec. 1912, 31 dec. 1913 och 26 maj 1914 (nytt reglemente förberedes).

Avlöningar m. m. Rörande befälet se nedan. Brandman åtnjuter under de tre första åren en kontant avlöning af 1,200 kr. och är under denna tid skyldig bo i brandstationens logement, varest bostad, värme och lyse kostnadsfritt erhållas. Efter dessa tre år erhåller han fr. o. m. början af påföljande kalenderår en kontant avlöning af 1,500 kr. utan rätt till fri bostad, värme och lyse. Erhålles sådan bostad, avdrages härför af avlöningen 300 kr. för år. Här-

till kommer fem löneförhöjningar, var och en å 120 kr. efter resp. 3, 6, 9, 12 och 15 års tjänst. Brandman åtnjuter fri uniformsbeklädnad, dock ej underkläder, fri vård av brandkårens läkare, fria medikamenter och fri sjukhusvård å allmänt rum. Utgår kost, avdrages här för 300 kr. för år.

Brandman, som förordnas till brandförman, erhåller som sådan ett lönetillägg av 60 kr. om året, som efter tre år kan, efter brandchefens beprövande, höjas till 120 kr. för år. Personalen å brandkårens verkstäder ävensom linjepersonalen må efter ett års tjänst kunna tilläggas ett särskilt arvode av 100 kr. för år.

Stat år 1918. Utgifter: 734,900 kr.; inkomster: 62,800 kr.

Brandchef (0).

Svinhufvud, A. A. S. (förordnad t. o. m. ^{30/9} 1926); mottagningstid: 1—3 (utom tisdagar); rt. och st.: »brandkåren».

Brandkapten (16).

Borgenstierna, C. G. O. S.

Förste brandlöjtnant (14).

Gyllenhammar, C. A. M.

Andre brandlöjtnanter (13).

Kylberg, F. V., tjl.; Hamberg, A. G.

Överbrandmästare och verkstadsföreståndare (12).

Johansson, E. S.

Överbrandmästare och telegrafföreståndare (12)

(nuv. innehavaren kvarstår å övergångsstat som verkmästare och telegrafföreståndare).

Norell, C. G.

Överbrandmästare och redogörare (11).

Jonasson, A.

Brandmästare (9).

Gillsay, V. L. A.; Danielsson, C. M. D.; Magnusson, H. J. A.; Fryckberg, A.; Gedeberg, E. V.; Svenson, A. L.; Andersson, J. A.

Brandförmän

(avlöning se ovan).

Antal: 38.

Brandmän

(avlöning se ovan).

Antal: 176.

Stockholms stads arkiv och bibliotek.

Norra Riddarholmshamnen 7 (ingång även från Birgerjarlstorg 12), St.; rt. 53 99; tillgängligt för forskning vardagar 10—3.

Stockholms stads arkiv började år 1885 inrymmas i en del av den forna pantlåneinrättningens lokaler å Riddarholmen (Birgerjarlstorg 12), vilka förenas av ett stort, runt torn, en kvarleva av Riddarholmens forna befästningar. I arkivet, som fr. o. m. 1897 blev tillgängligt för allmänheten, förvaras bl. a. Stockholms stads räkenskaper med verifikationer alltifrån 1573 (i oavbruten årsföljd från 1641), skottböcker från 1500- och 1600-talen, saköreslängder (1534—1637, spridda år), utskeppnings- och vågböcker (1572—1666, spridda år), handlingar angående auktionsverket, inkvarteringsverket, brandvaktsinstitutionen, börs-, bro- och hamnbyggnadsfonden, skrävasendet, tomtöreshandlingar (alltifrån 1610), diverse planer och ritningar, tjänstemannamatriklar m. m. Ävenså förvaras där kronoräkenskaper och taxeringslängder för Stockholms stad (fr. o. m. 1699), mantalslängder (fr. o. m. 1600-talet; i början spridda år; fr. o. m. 1835 med mantalsuppgifter) samt handlingar rörande poliskammaren (fr. o. m. 1776). Likaledes inrymmas där bemedlingskommissionens och borgerskapets femtio äldstes arkiv.

Med biblioteket har 1915 införlivats den till staden år 1900 donerade Wernerska samlingen.

Instruktion. Instruktion för Stockholms stads arkiv och bibliotek, fastställd av drätsel-nämnden den 25 jan. 1916.

Stat år 1918. Utgifter: 25,200 kr.

Föreståndare för arkivet

(4,200 kr.; ej å stat).

Bolin, E. G.

Amanuens

(3,000 kr.; ej å stat).

Hellström, E. G.

Vaktmästare

(1,200 kr.; ej å stat).

Jerling, K. J. A.

Stockholms stads auktionsverk.

Birgerjarlstorg 12, St.

Direktörsexpeditionen: rt. 113 11; st. 23 83; expeditionstid: 9,30—3, lördagar 9,30—2,30 och helgdagsaftnar 9,30—2.

Kassakontoret: rt. 113 06; st. 25 23; expeditionstid: 9,30—3, lördagar 9,30—2,30 och helgdagsaftnar 9,30—2.

Expeditionen för inlämning av auktions-gods: rt. 113 46; st. 28 10.

Avgifter. Säljaren betalar till auktionsverket:

I. För lösegendom i allmänhet 6 % av inrops-summan, vare sig försäljningen sker å eller utom auktionsverket;

Dn.

för *handelsvaror*, som säljas i så stora lotter, att inropssumman för varje lott uppgår till minst 100 kr., nedsättes auktionsavgiften vid börsauktioner till 1 %, vid andra auktioner till 2 % av inropssumman;

för *aktier, obligationer och andra värdepapper*, när sammanlagda inropssumman å en försäljningsräkning ej överstiger 100 kr., 2 % av densamma; å vad härutöver belöper till och med 1,000 kr. $1\frac{1}{2}\%$; å vad häröver belöper till och med 10,000 kr. 1 %; å vad häröver belöper till och med 100,000 kr. $\frac{1}{2}\%$ samt vad häröver belöper $\frac{1}{4}\%$;

för *fastighets-, fartygs-, uthyrnings- eller arrende- samt entreprenad-auktioner* gälla särskilda bestämmelser (se auktionsreglementet § 13, I, a), d), h));

för *återrop* av lösegendom betalas samma avgift som för försäljning; för handelsvaror å börsauktion dock hälften så mycket.

II. För varje med klubbslag fastat anbud erlägges därjämte i *slagavgift* 15 öre.

III. För varje lott, som *innumrerats men återtagits* före försäljningen, erlägges en avgift av 5 öre.

Säljaren betalar dessutom *annonskostnaderna*.

För inrop å auktion åger auktionsvaktmästare av uppdragsgivaren erhålla 50 öre för varje uppdrag samt ytterligare 50 öre, om inropssumman överstiger 50 kr.

Redan i mitten av 1600-talet fanns i Stockholm ett av enskilda personer inrättat privilegierat auktionsverk. Det nuvarande auktionsverket räknar sitt ursprung från den år 1674 av trenne rådmän inrättade auktions- och adresse-kammaren i Stockholm, för vilken instruktion utfärdades den 27 februari 1674, upprättad av överståthållaren samt borgmästare och råd, under vars inspektion verket ställdes; direktionen av detsamma lämnades till de tre ovan nämnda rådmännen. År 1694 lades auktionsverket under magistratens direktion och förvaltning, men då stadens inkomst av detsamma blev ytterst ringa, lämnades detsamma åter till enskild person. Genom kungl. breven den 6 februari och 23 oktober 1733 kom auktionsverket åter under magistratens direktion; den närmaste tillsynen utövades av tvenne rådmän med titel direktörer. Det före 1907 gällande reglementet utfärdades den 13 april 1858. Genom kungl. brev den 4 mars 1864 överflyttades de alligandens, som tillhört auktionsdirektörerna, till stadens ombudsman.

Sedan beredningsutskottet efter av stadsfullmäktige erhållit bemyndigande den 3 mars 1898 tillsatt en kommitté med uppdrag att utarbete förslag till omorganisation av stadens auktions-

verk, och denna kommitté den 8 februari 1904 avgivit betänkande i ärendet, beslöto stadsfullmäktige den 27 november 1907 antaga nytt reglemente samt ny tjänste- och avlösningsstat för Stockholms stads auktionsverk. Verket, som, där ej annorlunda finnes stadgat, åger uteslutande rätt att inom staden besörja försäljning genom offentligt utrop av all slags enskild egendom, sorterar enligt dessa bestämmelser under drätselnämndens första avdelning, som utfärdar instruktioner för verkets tjänstemän; den närmaste tillsynen och kontrollen utövas dock av dess chef, auktionsdirektören.

Reglemente m. m. Reglemente för Stockholms stads auktionsverk, fastställt av överståthållarämbetet den 12 dec. 1907, med ändring den 20 sept. 1909 och 29 juni 1910; av drätselnämndens första avdelning fastställd instruktion för tjänstemännen den 12 maj 1908 med tillägg och ändringar den 2 april 1912 och 7 mars 1916.

Stat år 1918. Utgifter: 138,620 kr.; inkomster: 184,000 kr.

Direktör

(15, nuv. innehavaren kvarstår å övergångsstat).

Tengroth, B. M.; rt. 113 11; st. 23 83; mottagnings- tid: 1—2.

Kommissarier

(13, samtliga nuv. innehavare kvarstå å övergångsstat).

Alexisson, F. P.; **Lundholm, O. A.;** **Bauman, S. G.**

Kassör (13).

Strauss, G. B.

Bokhållare, tillika aktuarie (12).

Fridholm, T.

Notarier (9).

Alfheim, C. R. tjl., (se nedan, bokauktionskammaren), *tj.f. Holmin, S. E. N.* (se nedan); **Thalén, U. E.;** **Alfheim, B. R.;** **Ruus, E. H.;** **Westberg, E. T.**

Kassakontrollant (9).

Britton, S. A. H. P:son.

Kontorsskrivare (8).

Holmin, S. E. N., tjl. (se ovan), *tj.f. Rosell, N. E.* (se nedan).

E. o. notarier.

(Anslag 3,000 kr.)

Högner, E. F. R.; **Danielson, D. A.;** **Christensen, A. Chr.;** **Rosell, N. E., tjl.** (se ovan); **Palmgren, G. E.**

Förste vaktmästare

(6, jämte särskilt arvode 400 kr.).

Tiderman, P. A.; rt. 113 46; st. 28 10.

Utopare (6).

Bergwall, C. F.; Öfverstén, K. A. V.; Werner, C. O.

Vaktmästare (6).

Eriksson, C. E.; Eriksson, E. A.; Johansson, A. A.; Lundin, S. O.; Andersson, A.; Björnqvist, E. M.; Söderlund, K. E.; Lindberg, E.; Lundgren, O. Th.; Lindström, A. W.; Winborg, C. A.; Ahlberg, G. L.; Westholm, C. J. A.; Klasson, S. A.

Kontorsvaktmästare (4).

Rudbäck, G. T.

Dessutom *extra* vaktmästare.

Bokauktionskammaren.

Myntgatan 4, 1 tr., St.; rt. 115 13; expeditionstider: visning och lösning: tisdagar och fredagar 11—3; auktioner: onsdagar och lördagar från kl. 9,30 f. m. (lunchrast 12,30—1,30) samt, när så kräves, tisdagar och fredagar fr. kl. 5 e. m.

Avgifter. Säljaren betalar till bokauktionskammaren:

För böcker, kartor, musikalier och autografer 9 % av inropssumman.

För mynt 5 % av inropssumman.

Säljaren betalar dessutom annonskostnaderna samt bekostar katalogens upprättande och event. tryckning.

Den första kända bokauktionen i Stockholm förrättades 1668. Varken då eller under hela senare delen av 1600-talet fanns dock någon särskild bokauktionskammare utan böcker såldes genom »auktions- och adresse-kammaren» (jfr sid. 68). År 1702 klagade detta verk hos kansli-kollegium över Richard von der Hardts intrång »med sin upprättade bookauktion». Från den 14 februari 1703, då en förening ingicks emellan auktionskammaren och von der Hardt och ett kontrakt dem emellan upprättades, kan bokauktionskammaren räkna sin tillvaro. Denna förening fastställdes den 22 september samma år av kansli-kollegium. Von der Hardt erhöi den 6 november 1705 k. fullmakt att vara bokauktionator i Stockholm (och Uppsala), »aldeles afskilt och befrijat ifrån Stadsens Auction». Efter hans död lämnades alla bokauktioner enligt k. brev daterat Bender den 26 juli 1712 under deras förvaltning, som förde direktionen på »stadens auktions- och adresse-kammare». Bokauktionskammaren var sedan ända till 1816 en särskild avdelning av auktionsverket med egen kommissarie och notarie. I följd av drätselkommissionens och utsedda kommitterades sistnämnda år gjorda förslag har bokauktionsverket från och med år 1817 varit ställt på entreprenad och dess första reglemente är utfärdadt den 30 oktober 1817. Sedermera utfärdade reglementen äro av den 21 november 1821 och

den 9 februari 1831. Vid auktionsverkets omorganisation 1907 beslöto stadsfullmäktige, att bokauktionsverket fortfarande skulle lämnas på entreprenad.

Enligt det med drätselnämndens första avdelning upprättade kontraktet är entreprenören skyldig att förhyra den av avdelningen för auktionernas förrättande bestämda lokalen, vars inredning och möblering dock bekostas av avdelningen. Entreprenören har att bestrida alla med rörelsen förenade utgifter, med undantag av avlöning till notarie, som betalas av staden, var emot han ensam äger uppbära auktionsprovisionen; skulle dock bruttoinkomsten överstiga 8,000 kr. för år skall överskottet lika fördelas emellan staden och entreprenören. Under sommarmånaderna (juni—augusti) liksom under tiden omkring jul och nyår hållas inga auktioner.

Förslag om bokauktionskammarens omorganisation och förläggande under auktionsverket är under behandling hos drätselnämndens första avdelning.

Reglemente m. m. Reglemente för bokauktionskammaren den 9 februari 1831. Kontrakt den 13 juni 1911 emellan drätselnämndens första avdelning och entreprenören, med ändring den 23 juni 1916.

Entreprenör.

Afheim, C. R.; rt. 115 13; mottagningstid: måndagar, tisdagar, torsdagar, fredagar 2—4 (under sommarmånaderna å särskilda tider enligt anslag).

Notarie i bokauktionskammaren

(avlönad av staden med 2,500 kr.; ej å stat).

Kjellborg, G. R. O.

Dessutom en *mäklare*, två *vaktmästare* och fyra *kvinnliga biträden* (avlönade av entreprenören).

Inkvarteringar.

Kasernen Tjärhovsgatan 11, Sö.; rt. 13073; st. 16 34.

Staden har skyldighet att inkvartera trupper, som av en eller annan anledning, t. ex. för att befordras till lägerplats eller för att vara till hands vid befarat upplopp, tillfälligtvis uppehålla sig i staden. Här för är reserverad en del av den byggnad, Tjärhovsgatan 11, i vilken Katarina brandstation är inrymd. För övrigt fullgör staden större delen av sin inkvarterings-skyldighet genom avtal med garnisonsregementena, till vilka utgå inkvarteringsersättning.

Stat år 1918. Utgifter: 199,850:78 kr.; inkomster: 21,450 kr. (statsanslag).

Avlöning. Kasernmästare: Innehavaren av brandkaptenbefattningen har att utan särskild ersättning bestrida göromälen som kasernmästare.

Dn.

Kasernmästare.

Borgenstierna, C. G. O. S., brandkapten.

Friluftsmusik.

I anledning av väckt motion beslöt stadsfullmäktige den 17 maj 1906 dels att i vardera av parkerna Vanadislund, Kronoberget, Vita berget och Tantolunden uppföra musikpaviljonger, dels att ställa ett belopp till drätsel-nämndens första avdelnings förfogande till anordnande av friluftsmusik i nämnda parker. Den 18 december 1911 beslöt stadsfullmäktige, att musik skulle utföras även i Vasaparken; en paviljong är numera därstädes uppförd. Samtidigt ökades anslaget med 1,600 kr. för utvidgning av konserterna under söndagarna med musik av fullständig militärkorster. Friluftsmusiken utföres genom av drätselnämnden engagerade militärmusikkårer, vanligen två vardagar i veckan under månaderna juni—augusti i var och en av ovannämnda parker samt å söndagar omväxlande i Vasaparken och Humlegården samt å Adolf Fredriks torg, varjämte såväl vardags-som söndagskonserter utföras å olika platser (Enskede och Tellusborg) inom Brännkyrka församling. Vid Enskede har under år 1917 uppförts en musikpaviljong, och samma år hava vissa konserter förlagts jämväl till Bromma församling. Musikprogrammen granskas av kammarkontoret med tillhjälp av sakkunnigt biträde. Paviljongernas skötsel ombesörjes av byggnadskontoret.

Sedan under sommaren 1912 av Stockholms arbetarsångförening försök för utrönande av allmänhetens intresse gjorts med utförande av sångstycken av manskör i samband med instrumentalkonserterna, hava stadsfullmäktige, då

sångkonserterna livligt uppskattats, sedermera beviljat anslag även för anordnande av sångkonserter.

Anslag för år 1918: 24,000 kr.

Stockholms stads hundstall.

Cedersdal, Sveavägen 142 (f. d. 118), Va.; st. 208 48; expeditionstid: 9—3.

I samband med kontrollen över hundskattens erläggande har ett hundstall upprättats för vilsekomna, av polisen infångade hundars upptagande och vårdande. Skötseln av detta hundstall har drätsel-nämndens första avdelning genom kontrakt den 3 november 1908 uppdragit åt Svenska hundskyddsföreningen, som anställer och avlönar en av drätsel-nämnden och polismyndigheten godkänd vårdare samt uppbär ersättning av ägaren till i stallet intagen hund med en krona per dygn eller del av dygn jämte ersättning för annonskostnader. För hund, vilken icke av ägare avhämtas inom fem dagar, erlägger staden en krona per dygn för högst fem dygn, efter vilken tid djuret avlivas smärtfritt under kontroll av veterinär eller vid Johanna Hägs anstalt eller utlämnas till pålitlig djurvän enligt vissa av drätsel-nämnden fastställda villkor.

Stat år 1918. Utgifter för hundstallet jämte stämpling av skattemärken m. m.: 4,300 kr. Hundskatteuppbörden beräknas för år 1918 (utgår efter 15 kr. per hund) till 55,000 kr. Kungl. maj:t har den 11 november 1910 avslagit stadsfullmäktiges begäran om förhöjning av hundskatten.

Vårdare

(1,200 kr.; fri bostad).

Erikson, L. E.

Stockholms stads hälsovårdsnämnd och i samband därmed stående institutioner.

Hälsovårdsnämnden.

Vasagatan 4, C.; rt. 7 41, 74 38; st. 46 40, 52 61; sessionstid varannan eller var tredje fredag kl. 6,30.

I äldre tider fanns ingen offentlig hälso- och sjukvård i Stockholm. Medeltidens sjukvårdsanstalter, ett slags mellanting mellan sjukhus, fattighus och härbärgen, stodo i samband med munkväsendet. Först på 1600-talet började skolade läkare verka i huvudstaden och från början av samma århundrade finna vi där en stadsmedicus eller stadsphysicus med uppgift att tillhandagå stadens invånare med sjukvård; så småningom blev han emellertid huvudsakligen tjänsteman med skyldighet att besvara rättsmedicinska frågor och besörja fängelsesjukvård. Såsom medlem av det år 1663 bildade collegium medicum, som från att vara en huvudsakligen stadens hälsovårdsmyndighet utvidgades till ett statens ämbetsverk (nuv. medicinalstyrelsen) fick han en framskjuten ställning och tillades honom 1796 överinseendet över stadens övriga läkare. Från mitten av 1600-talet fanns i Stockholm även en stadskirurg eller stadsfältskär med skyldighet att biträda stadsmedicus med utvärtesfall samt tillhandagå med läkarhjälp vid olycksfall och därför hålla s. k. fältskärstugor. År 1827 ombildades stadsmedicus- och stadskirurgtjänsterna till förste och andre stadsläkaretjänster. Genom kungl. brev 1757 förordnades om antagande av tre avlönade fattigläkare, till en början tillsatta och avlönade av staten, men från 1796 sorterande under stadsmedicus och från 1812 avlönade av staden. Sedan fattigvården i början på 1800-talet ordnats och fått kommunal karaktär, sorterade hälsovården under fattigvårdsmyndigheten.

En systematiskt ordnad allmän hälsovård tillkom först i förra århundradet. Det var kolerans utpträdande i Europa år 1830, som verkade såsom en mäktig väckelse till organiserandet av hälsovården i huvudstaden, liksom i hela riket. Med hänsyn uteslutande till denna farsof påbjöd kungl. kungörelsen den 9 juli 1831 tillsättandet av sundhetsnämnder i orterna. I Stockholm kallades denna myndighet först allmänna sundhetskommittén, men fick snart namnet allmänna sundhetsnämnden. Vid kolerans förnyade vandring till Europa på 1840-talet tillsattes i Stockholm ånyo samma nämnd, som till följd av koleraperiodens långvarighet blev oavbrutet verksam under mer än halvtannat årtionde. I 1862 års kommunalförordning upptogs bland verkställande myndigheter sundhetsnämnden, som hade att handlägga alla frågor rörande all-

männa hälsotillståndet och sjukvården. Sundhetsnämnden fortröf med sin befattning till år 1878, då hälsovårdsnämnden jämlikt hälsovårdsstadgan för riket den 25 sept. 1874, som då trädde i kraft även för Stockholm, övertog dess bestyr med hälsovården och jämlikt k. instruktionen den 4 mars 1864 för Stockholms stads sundhetsnämnd samt stadsfullmäktiges beslut den 1 dec. 1877 jämväl med den allmänna sjukvården och stadens sjukhus.

Nämnden är överstyrelse och förordnar särskilda understyrelser (för ett år i sänder) för stadens permanenta sjukvårdsanstalter med undantag av den, som är avsedd för vård av epidemiska sjukdomar, vilken anstalt är ställd under nämndens omedelbara förvaltning samt de vårdanstalter för sinnessjuka, för vilka enahanda omedelbara förvaltning prövas erforderlig, och utfärdar för dem stadgar. Nämnden handhaver ock stadens polikliniker och anordningar för provisorisk sjukvård, desinfektionsanstalter och några andra anstalter, som inrättats för befordrande av nämndens verksamhet i hälsovårdens tjänst. Nämnden bestrider såväl de stadens åliggande utgifter för sinnessjukas vård på stadens hospital som ock kostnaderna för den stadens åliggande provisoriska vård av sådana sinnessjuka, som äro berättigade att intagas å dylik anstalt, med skyldighet för nämnden att tillse, att plats så snart som möjligt beredes dem å statsanstalt.

Hälsovårdsnämnden består av sju ledamöter och fem suppleanter. Ledamöterna äro dels självskrivna, dels valda. Självskrivna äro polismästaren och förste stadsläkaren. De övriga fem ledamöterna väljas för fyra år. Av dessa utse stadsfullmäktige fyra, magistraten en. Suppleanterna äro valda av stadsfullmäktige (fyra) och av magistraten (en) för fyra år.

Nuvarande ledamöter äro utsedda för tiden t. o. m. år 1921.

För revision av nämndens och underlydande styrelsers räkenskaper och förvaltning utse stadsfullmäktige enligt hälsovårdsnämndens instruktion årligen fem revisorer.

Instruktioner m. m. Instruktion för Stockholms stads hälsovårdsnämnd, antagen av stadsfullmäktige den 1 febr. 1896, med ändring den 5 maj 1902. Stadgar för Stockholms stads sjukhus, utfärdade av hälsovårdsnämnden den 26 mars 1904 med ändringar den 14 jan. 1910, 18 mars 1910, 27 jan. 1911, 13 dec. 1912 och 3 april 1914.

Stat år 1918. Utgifter: 8,358,500 kr.; inkomster: 1,082,700 kr.

Hn. Hälsöfördrnsnämndens ledamöter.

Ordförande.

Norström, Cl. G., civilingenjör (såsom led. vald av stadsfullm.).

Vice ordförande.

Friedholm, J. A., rådmän (såsom led. vald av magistraten).

Övriga ledamöter.

Härleman, G. R., polismästare (självskr.).

Andersson, L. I., förste stadsläkare (självskr.).

Andrén, J. C., specierhandlare, stadsfullm. (vald av stadsfullm.).

Forsner, J. Hj., professor (vald av stadsfullm.).

Lindqvist, F. L., snickare, stadsfullm. (vald av stadsfullm.).

Suppleanter.

Johansson, A. W., rådmän (vald av magistraten).

Bodin O. V. E., arkitekt (vald av stadsfullm.).

Vennerholm, J. G. H., professor (vald av stadsfullm.).

Lindhagen, Anna J. J., barnavårdsinspektör, stadsfullm. (vald av stadsfullm.).

Wellin, Bertha, sjuksköterska, stadsfullm. (vald av stadsfullm.).

Kassaförvaltare.

Friedholm, J. A.; Norström, Cl. G.

Hälsöfördrnsnämndens revisorer.

(Utsedda av stadsfullmäktige för granskning av 1917 års förvaltning.)

Folcker, J. P., löjtnant, ombudsman, stadsfullm.

Johansson, Anna S., kassörska, stadsfullm.

von Koch, G. H., redaktör, stadsfullm.

Lundström, C. J., ingenjör, stadsfullm.

Regnstrand, J. O., kamrerare.

Hälsöfördrnsnämndens byrå och expedition.

Vasagatan 4, C.; rt. 741, 74 38; st. 46 40, 52 61; expeditionstid: 10—12, 12,30—2,30.

Den dagliga ledningen av hälso- och sjukvårdsförvaltningen, för såvitt den tillhör hälsofördrnsnämndens handläggning, tillkommer förste stadsläkaren (ang. tillsättning, instruktion m. m. se nedan sid. 73), som varje söckendag å av nämnden bestämd tid är tillstädes å nämndens expedition, varest även sundhetsinspektören (se sid. 96), förste och andre stadsveterinärerna (se sid. 96) och bostadsinspektören (se sid. 100) träffas dagligen å vissa tider (se nedan).

Erforderliga tjänstemän och betjante vid expeditionen tillsättas för övrigt av nämnden medelst förordnande tillsvidare.

Instruktion. Instruktion för hälsofördrnsnämndens kamrerare, antagen av nämnden den 23 febr. 1906.

Stat år 1918. Utgifter: 208,945 kr. (däri ingår ersättning för till sjukhus upplåten tomtmark med 109,500 kr.); inkomster: 1,500 kr.

Förste stadsläkare.

(0, nuvarande innehavare kvarstår å övergångsstat.)

Andersson, L. I.; rt. 41 53; st. 52 63; mottagnings-
ningstid: 1—2.

Sundhetsinspektör (17).

Backlund, A. R.; rt. 741, 74 38; st. 46 40, 52 61; mottagnings-
ningstid: 1—2.

Förste stadsveterinär (16).

Nystedt, S. P., tjl., direktör hos livsmedelsnämnden, *tjf. Åfeldt*, N. O. E. (se nedan); rt. 741, 74 38; st. 52 61, 46 40; mottagnings-
tid: 1—2.

Andre stadsveterinär (15).

Åfeldt, N. O. E., tjl. (se ovan), *tjf. Jansson*, J. E.; rt. 754; st. 67 00; träffas å kontrollbyrån för anhållna eller inlämnade födoämnen 1—2.

Bostadsinspektör (16).

Herrlin, C. M.; rt. 74 38; st. 52 61; mottagnings-
ningstid: 1—2.

Sekreterare

(3,000 kr.; ej å stat).

Bohman, H. H.; mottagnings-
tid: måndagar, onsdagar, fredagar 1—1,30.

Ombudsman (15)

(gemensam med fattigvårdsnämnden; av avlöningen utgår 1,750 kr. från hälsofördrnsnämnden).

Tersmeden, E. G. B. G. (se vidare sid. 105).

Aktuarie för pensionsärenden (12)

(gemensam med fattigvårdsnämnden; av avlöningen utgår 1,200 kr. från hälsofördrnsnämnden).

Molin, A. (se vidare sid. 105).

Kamrerare (14).

Lundberg, I.; rt. 741, 74 38; st. 46 40, 52 61; mottagnings-
tid: 10—12, 12,30—2,30.

Registrator (7).

Holmer, E. Kerstin R.

Kontorsbiträde (7).

Sjögren, Marta.

Förrådsförvaltare

(400 kr.; ej å stat).

Johansson, A. G. (tillika syssloman vid Sabbatsbergs sjukhus).

Förste vaktmästare (6).

Åhrman, K. O.

Vaktmästare (4).

Hägerstolpe, K. G. A.

Hälsovårdsnämndens upphandlingskommitté.

Sedan stadens revisionskontor hos hälsovårdsnämnden framhållit, hursom en del för sjukhusen gemensamma artiklar såsom ved, kol, tvål, såpa möjligen kunde erhållas till billigare pris i händelse gemensamma anbud kunde infordras från de olika sjukhusen, beslöt hälsovårdsnämnden att under åren 1895 (delvis) och 1896 på försök genom en särskild upphandlingskommitté anordna gemensam upphandling för stadens sjukhus av ovannämnda artiklar ävensom kött och mjölk. Då detta upphandlingssätt visade sig fördelaktigt, fattades år 1897 definitivt beslut om dess användande, och bestyret härmed uppdrogs åt en särskild *upphandlingskommitté*, för vars verksamhet för närvarande följande föreskrifter äro gällande.

Ärligen före den 15 april utser hälsovårdsnämnden en för kommunens alla sjukhus gemensam kommitté med uppgift att upphandla följande års behov av sådana förnödenheter, varav större kvantiteter åtgå. Till ledamöter i upphandlingskommittén utses en bland hälsovårdsnämndens ledamöter såsom representant för epidemisjukhuset och en bland varje sjukhusstyrelsens ledamöter.

Föremål för upphandling äro företrädesvis tvål, såpa, kött, mjölk och vävnader samt bränsle (kol och koks) uppköpes dock av byggnadskontorets förrådsavdelning i sammanhang med uppköp för andra stadens inrättningar, men även andra artiklar kunna, om nämnden så prövar lämpligt, genom kommitténs försorg upphandlas.

Reglemente. Hälsovårdsnämndens stadgar för Stockholms stads sjukhus den 26 mars 1904 § 9, sådan denna lyder enligt hälsovårdsnämndens beslut den 18 mars 1910.

Ledamöter.

Andersson, L. I., förste stadsläkare, ordf.; Eidem, R., prakt. läkare; Larsson, G., byggmästare; Mathiasson, N. P., direktör; Nycander, O. J. T., direktör; Thiel, A. S., grosshandlare; Wetterdal, H., överläkare; Widtskiöld, J., kamrerare.

Sekreterare.

Hellsten, F. W., syssloman.

Hälsovårdsnämndens hushållskommitté.

För att råda bot på de svårigheter, som uppstått för sjukhusen att vid den under kristiden starkt minskade tillgången på vissa viktiga livsmedel anskaffa erforderliga kvantiteter därav, hemställde förste stadsläkaren, efter samråd med sjukhusens ledningar, hos hälsovårdsnämnden om tillsättande av en kommitté för samfällt handhavande av de kommunala sjukhusens provian-

tering m. m. Härigenom skulle även de särskilda sjukhusen befrias från de tidsödande förhandlingarna med ransoneringsmyndigheterna, vidare skulle den dittillsvarande oliformigheten i ransoneringsbestämmelsernas tillämpande på personalen kunna avhjälpas samt större möjligheter yppa sig att anskaffa ersättningsmedel för en del svåråtkomliga varor och bereda omväxling i utspisningen. Förslaget vann nämndens bifall, och en kommitté, benämnd *hälsovårdsnämndens hushållskommitté*, tillsattes den 30 nov. 1917 samt fick i uppdrag att med nämndens myndighet tills vidare besluta i ärenden rörande sjukhusens proviantering och utspisning samt i samband därmed stående frågor.

Med kommittén samarbetar en av nämnden särskilt tillsatt konsulent för sjukhusens utspisning.

Ordförande och verkställande ledamot

(200 kr. i mån.).

Andersson, L. I., förste stadsläkare.

Övriga ledamöter.

Carlson, A. G., ingenjör; Jakobsson, U. G. W., direktör; Wetterdal, H., överläkare; Virgin, O. Hj., kapten.

Kommissarie, tillika sekreterare

(250 kr. i mån.).

Mild, C. A.

Konsulent för sjukhusens utspisning

(3,000 kr.; ej å stat).

Enström, Ellen F.

Stads- och distriktsläkare m. fl.

(Ang. sjukhusläkarna se under de särskilda sjukhusen; ang. sundhetsinspektören, förste och andre stadsveterinären, bostadsinspektören m. fl. se under hälsopolisen och bostadsinspektionen.)

Förste stadsläkaren i Stockholm tillsättes av en valnämnd, bestående av överståthållaren, vilken i nämnden förer ordet, sex av och bland stadsfullmäktige särskilt för varje gång utsedda ledamöter samt hälsovårdsnämndens ledamöter utom förste stadsläkaren eller den, som i hans ställe tjänstgör i hälsovårdsnämnden. Vederbörandes kompetens prövas dessförinnan av medicinalstyrelsen; fullmakt för den utnämnde utfärdas av överståthållarämbetet. Förste stadsläkaren åligger att ägna sorgfälligt uppmärksamhet åt allt, som kan inverka på sundheten och allmänna hälsotillståndet i huvudstaden och särskilt i de fattigas bostäder samt i härstädes befintliga skolor, fabriker, verkstäder, välgörenhetsinrättningar och fängelser, och bör

Hn. han för sådant ändamål själmant eller på uppdrag av hälsovårdsnämnden vidtagna behöfliga undersökningar samt från distriktsläkarne förskaffa sig noggrann kännedom om hälsotillståndet i stadens olika delar och med dem samråda i sådana viktigare hälsovårdsfrågor, som ligga inom deras verksamhetsområde. Förste stadsläkaren är chef för personalen vid den hälsopolis, som lyder under hälsovårdsnämnden och skall hava tillsyn över stadens allmänna sjukvård och äger i följd härav att hålla sammanträden med distriktsläkarne, besöka stadens sjukvårdsinrättningar och öfvervara sammanträdena hos dessa inrättningars styrelser med rätt att deltaga i överläggningarna. Finner han därvid brister, vilka det icke ankommer på honom att afhjälpa, skall han hos hälsovårdsnämnden föreslå nödiga åtgärder. Han är förman för andre stadsläkaren och distriktsläkarne samt har insende över i staden praktiserande fältskärer, tandläkare och barnmorskor. Förste stadsläkaren åligger att bereda och införa hälsovårdsnämnden föredraga alla ärenden, som angå stadens allmänna hälsovård och sjukvård. Å tid, som hälsovårdsnämnden bestämmer, bör förste stadsläkaren i allmänhet varje söckendag vara tillstädes å nämndens byrå för att tillhandagå med erforderliga upplysningar. Förste stadsläkaren må icke innehava eller förestå annan tjänstbefattning.

Andre stadsläkaren tillsättes på enahanda sätt som förste stadsläkaren. Honom åligger bland annat, att på förordnande av överståthållarämbetet eller rådhusrätten verkställa inom staden och dess område förekommande rättsmedicinska besiktningar och liköppningar i enlighet med gällande föreskrifter, att meddela erforderligt läkarbetyg för inträde å arbets- eller försörjningsinrättning, att på begäran av enskild person afgiva utlåtande eller betyg över beskaffenheten av sjukdom och kroppsskada, att besörja sjukvården inom stadens fängelser, samt att hava närmaste tillsynen över fältskärstugor i staden. I öfrigt har andre stadsläkaren att ställa sig till efterrättelse överståthållarämbetets särskilda föreskrifter i tjänsten samt att lämna det tjänstebiträde, som hälso- och fattigvårdsnämnderna av honom äska till fullgörande av vad honom enligt instruktion åligger.

Distriktsläkarne tillsättes av hälsovårdsnämnden medelst förordnanden tillsvidare. Distriktsläkarens huvudsakliga åligganden äro: att utan särskild ersättning med läkarehjälptillhandagå alla i distriktet boende fattiga sjuka, vilkas medellöshet blivt behörigen styrkt, att utfärda betyg för sådana i distriktet boende sjuka, som söka fattigunderstöd eller skola intagas å fattighus, för person, som söker inträde å arbets- eller försörjningsinrättning och vilkens tillstånd icke tillåter honom att inställa sig å andre stadsläkarens tjänsterum, samt för barn, som skola intagas å allmänna barnhuset. Distriktsläkare bör hava sin bostad inom det honom anvisade distriktet.

Förlossningsläkare antagas av hälso-

vårdsnämnden för beredande av tillgång till erforderlig läkarbehandling i hemmet vid barnsbörd eller missfall samt för biträde vid tillsyn över barnmorskor. Åt medellösa lämnas biträde kostnadsfritt.

Barnmorskor äro av kommunen anställda i de inkorporerade Brännkyrka och Bromma församlingar; i övriga delar av staden hava obemedlade personer rätt till fri vård av barnmorskor, som staden betalar efter viss taxa för varje förlossning.

Instruktioner m. m. Kungl. brev till överståthållarämbetet angående förändrade bestämmelser för tillsättning av stadsläkare i Stockholm den 17 juni 1881. Instruktion för förste stadsläkaren i Stockholm den 3 dec. 1881. Instruktion för andre stadsläkaren i Stockholm den 3 dec. 1881. Hälsovårdsnämndens instruktion för distriktsläkarne i Stockholm den 19 mars 1883 med ändringar den 26 nov. 1897. Instruktion för förlossningsläkare, antagen av hälsovårdsnämnden den 11 feb. 1910. Instruktioner för läkarne inom förutvarande Brännkyrka socken, fastställda av hälsovårdsnämnden den 17 jan. 1913.

Förste stadsläkare (0)

(nuv. innehavare kvarstår å övergångsstat).

Andersson, L. I., hälsovårdsnämndens expedition, Vasagatan 4, *C.*; rt. 41 53; st. 52 63; mottagningstid: 1—2.

Andre stadsläkare (17).

Hultkvist, G. E.; Myntgatan 4, *St.*; rt. och st.: polisens växel; mottagningstid: 9,30—10,30.

Läkardistriktet.

(Jfr vidare statistiska avdelningen.)

Nikolai läkardistrikt

(omfattande Storkyrkoförsamlingen).

Distriktsläkare (11).

Dalén, K. L. E.; Jakobsbergsgatan 9, *C.*; rt. 39 24, 52 23; st. Brunkeb. 21 21, Vasa 111 15. Mottagning Myntgatan 4, *St.*; rt. och st.: Polisen, andre stadsläkarens expedition; mottagningstid: 9—10.

Klara och Jakobs läkardistrikt

(omfattande Klara och Jakobs församlingar, samt den del av Adolf Fredriks församling, som ligger söder om Kammakaregatan mellan Klaraviken och Upplandsgatan samt söder om Tegnérsgatan mellan Upplandsgatan och Döbelnsgatan).

Distriktsläkare (11).

Olander, K. O. N., tjl., *tjf.* **Heineman, I.**; Kungsgatan 3, *C.*; st. 65 50; st. 152 08; mottagningstid 10—11 f. m.

Kungsholms östra läkardistrikt

(omfattande Kungsholms församling öster om Polhemsgatan).

Distriktsläkare (11).

Ljungström, V.; Hantverkaregatan 26, C.; rt. 85 80; st. 202 96; mottagningstid: sept.—maj alla dagar 9—10; juni—augusti vardagar 9,30—10,30, helgdagar 9—10.

Kungsholms västra läkardistrikt

(omfattande Kungsholms församling väster om Polhemsgatan).

Distriktsläkare (11).

Spangenberg, K. G. V.; S:t Eriksgatan 25 B, C.; rt. 87 16; st. 183 00; mottagningstid: 9—10.

Adolf Fredriks västra läkardistrikt

(omfattande området mellan Hälsingegatan söderut till Frejgatan, denna gata till Upplandsgatan, denna gata till Kamnakaregatan samt denna gata fram till Klaraviken).

Distriktsläkare (12).

Lagergren, J. E.; Upplandsgatan 33, Va.; rt. 21 05; st. 4 60; mottagningstid: 9—10.

Adolf Fredriks östra läkardistrikt

(omfattande området mellan Hälsingegatan söderut till Frejgatan, denna gata till Upplandsgatan, denna gata till Tegnérsgatan, denna gata till Döbelnsgatan, denna gata till Odengatan, denna gata till Sveavägen och denna väg norrut till Brunnsviken).

Distriktsläkare (11).

Schmidt, F. W.; Odengatan 56, Va.; rt. 35 28; st. 118 03; mottagningstid: 9—10.

Johannes läkardistrikt

(omfattande Johannes församling samt den del av Engelbrekts församling, som ligger norr om Odengatan och väster om Stockholm—Rimbojärnvägen).

Distriktsläkare (12).

Ekelund, C. M.; Odengatan 39, Va.; rt. 65; st. 212 51; mottagningstid: 8,30—9,30.

Östermalms västra läkardistrikt

(omfattande den del av Engelbrekts församling, som ligger öster om Birgerjarls- och Odengatorna samt den del av Hedvig Eleonora församling, som ligger väster om Sibylle-, Stor- och Jungfrugatorna).

Distriktsläkare (11).

Sundberg, L. G. T.; Nybrogatan 11 A, Ö.; rt. 29 85; st. 60 18; mottagningstid: vardagar 9—10, sön- och helgdagar 9,30—10,30.

Östermalms östra läkardistrikt

(omfattande den del av Hedvig Eleonora församling, som ligger öster om Sibylle-, Stor- och Jungfrugatorna samt Oscars församling).

Distriktsläkare (11).

Nyström, E. J.; Storgatan 7 & 9, Ö.; rt. 27 15; st. 260 35; mottagningstid: 8,30—9,30.

Katarina norra läkardistrikt

(omfattande de delar av Katarina och Sofia församlingar, som begränsas av Södermalmstorg, Götgatan till Folkungagatan, denna gata till Renstjärnasgatan, denna gata till Tjärhovsgatan, denna gata till Erstagatan samt denna gata till Stadsgården).

Distriktsläkare (11).

Klingberg, A. F.; Folkungagatan 83, Sö.; rt. 25 33; st. 33 11; mottagningstid: 9—10.

Katarina östra läkardistrikt

(omfattande de delar av Katarina och Sofia församlingar, som begränsas av Erstagatan från Stadsgården till Tjärhovsgatan, denna gata till Renstjärnasgatan, denna gata till Folkungagatan, denna gata till Nytorpgatan, denna gata till Nytorget samt Värmdögatan).

Distriktsläkare (12).

Gahn, H. R. C.; Renstjärnasgatan 15, Sö.; rt. 95 68; st. 135 33; mottagningstid: 9—10.

Katarina västra läkardistrikt

(omfattande den del av Katarina församling, som begränsas av Blekingegatan, Nytorget, Nytorpgatan till Folkungagatan, denna gata till Götgatan, denna gata till Högbergsgatan samt församlingsgränsen västerut).

Distriktsläkare (12).

Olson, E.; Götgatan 69, Sö.; rt. 114 30; st. 308 00; mottagningstid: 9—10.

Katarina södra distrikt med Enskede

(omfattande de delar av Katarina och Sofia församlingar, som ligga söder om Blekinge- och Värmdögatorna, jämte det område, som å den på stadens bekostnad år 1913 utgivna karta över Brännkyrka församling finnes utmärkt såsom tillhörande egendomarna Enskede, Johanneshov och Kvarnängen).

Distriktsläkare (12).

Knaust, O. W.; Hornsgatan 58, Sö.; rt. 52 26; st. Söder 39 39; mottagning Blekingegatan 38, Sö.; st. 322 82; mottagningstid vardagar 10—11, helgdagar 9—10.

Maria östra läkardistrikt

(omfattande den del av Maria församling, som ligger öster om Skinnarviksgatan, Torkel Knutssonsgatan till Tavastgatan, denna gata till Timmermansgatan samt denna gata och församlingsgränsen söderut).

Hn.

Hn.

Distriktsläkare (11).

Edrén, F. G.; Hornsgatan 4, Sö.; rt. 48 50; st. Söder 81 80; mottagningstid: 9—10.

Maria västra läkardistrikt

(omfattande den del av Maria församling, som ligger väster om Skinnarviksgatan, Torkel Knutsongsgatan till Tavastgatan, denna gata till Timmermansgatan samt denna gata och församlingsgränsen söderut).

Distriktsläkare (12).

Ericsson, A. V.; Hornsgatan 54, Sö.; rt. 10 35; st. 36 63; mottagningstid: 9—10.

Liljeholmens distrikt

(omfattande den del av förutvarande Brännkyrka socken, som ligger norr och nordväst om stora landsvägen till Fittja och det vattenavlopp, som från trakten av Stensborg framgår till Årstaviken mellan Årsta och Sköntorp).

Distriktsläkare

(4,000 kr.; ej å stat).

Drougge, J. A.; kommunalhuset, Liljeholmen; rt. Liljeholmen 30; st. 30 03; mottagningstid: 10—11.

Älvsjö distrikt

(omfattande den övriga delen av förutvarande Brännkyrka socken, med undantag av den s. k. Enskedestaden).

Distriktsläkare (12).

Hulting, C. G.; villa Älvhem, Älvsjö; rt. Älvsjö 49; st. Långbrodal 1 65; mottagningstid: 9—10, 3,30—4,30 (sön- och helgdagar 10—11).

Läkare för Bromma.

(Ersättningen utgår enligt av hälsovårdsnämnden fastställd taxa.)

Olander, K. O. N.; Kungsbroplan 1, C.; rt. 37 51; st. 249 33; mottagningstid: 9—10.

Förlösningsläkare.

Ävlöningar m. m. Tre läkare: arvode 500 kr.

För Östermalm och Norrmalm.

Felländer, J.; Arsenalsgatan 8 B, C.; rt. 88 86; st. 151 71; mottagningstid: vardagar 2—3.

För Staden inom broarna och Södermalm.

Granström, K. A.; Götgatan 30, Sö.; rt. 3 64; st. Söder 3 34; mottagningstid: vardagar 2—3, helgdagar 10,30—11,30; 20 maj—1 okt. vardagar 9—10.

För Kungsholmen.

Gårdlund, C. H. W. A.; tjl., tlf. **Lindström, K. G. A.;** Drottninggatan 92, C.; rt. 30 34; st. 434; mottagningstid: vardagar 2—3, helgdagar 10—10,30 (juni—aug. vardagar 1—2).

Barnmorskor.

I Brännkyrka och Bromma församlingar äro för vardera församlingen anställda två barnmorskor. Beträffande den övriga staden se sid. 74.

Ävlöningar m. m. Till kommunalt anställda barnmorskor i Brännkyrka och Bromma församlingar respektive 2,410 och 1,800 kr. Till barnmorskor för fattigförlösnings i hemmen 8,000 kr.

Stockholms stads sjukhus.

(Adresser, telefoner, expeditionstider, se nedan under respektive sjukhus.)

Stadens under hälsovårdsnämnden lydande egentliga sjukhus äro följande: Sabbatsbergs sjukhus, sjukhuset St Görän, provisoriska sjukhuset, Katarina sjukhus, Maria sjukhus, södra barnbördshuset, epidemisjukhuset, Söderby sjukhus, barnsjukhuset Simon och Mathilda Sachs' minne samt sjukhuset vid Långbro.

Allmänna försörjningsinrättningens avdelningar för kroppssjuka och sinnessjuka lyda under fattigvårdsnämnden (se sid. 115).

Hälsovårdsnämnden utser årligen i december månad för det kommande året särskilda styrelser till förvaltning av huvudstadens sjukhus med undantag av det, som är avsett för vård av epidemiska sjukdomar, vilken anstalt är ställd under nämndens omedelbara förvaltning, samt de vårdanstalter för sinnessjuka, för vilka enahanda omedelbara förvaltning provas erforderlig. Varje sjukhusstyrelse består av fyra ledamöter jämte överläkaren eller, därest flera överläkare finnas, den av dem, som av nämnden blivit förordnad till sjukhusdirektör. Styrelse väljer inom sig ordförande, vice ordförande och kassadirektör. Styrelsen sammanträder så ofta göromåleens gång så fordrar, dock minst en gång i månaden.

Förste stadsläkaren åligger att övervaka sjukhusens verksamhet och förvaltning, och är berättigad att deltaga i överläggningarna vid styrelsernas sammanträden, till vilka han alltid skall erhålla kallelse. Överläkaren eller vid sjukhus med flera än en överläkare den av dem, som hälsovårdsnämnden vid det årliga styrelsevalet förordnar, är sjukhusets direktör och såsom sådan mellan styrelsens sammankomster sjukhusets inför styrelsen ansvarige styresman i den utsträckning och med den myndighet, som styrelsen bestämmer.

Överläkare tillsättes av hälsovårdsnämnden medelst förordnande på viss tid, fem eller tio

är. Överläkare är närmaste förman för å hans avdelning anställda underläkare.

Underläkare antages för högst tre år av hälsovårdsnämnden efter hörande av vederbörande direktör eller överläkare. Underläkare åligger att vara boende inom sjukhus, där han är anställd.

Sjukhusläkarne undantogs vid 1911 års lönereglering för stadens befattningshavare, men har efter kommittéutredning i frågan, en lönereglering våren 1914 beslutits, med retroaktiv tillämpning från sagda års början. I samband härmed borttogs den förutvarande skillnaden mellan underläkare och amanuenser, de senare förut tillsatta av sjukhustyrelserna.

För att å sjukhus intagas bör den sjuke själv eller genom ombud på den för varje sjukhus bestämda mottagningstiden anmäla sig å sjukhusets mottagningssal och därvid:

1:o) företä läkares intyg om sjukdomens beskaffenhet och om så påfordras prästbetyg;

2:o) avlämna ansvarsförbindelse av vederhäftig person eller annan säkerhet för all sjukvårdsävensom för begravningskostnad, ifall densamma skulle komma att av sjukhuset bestridas.

Likaså skall t. v. även medföras s. k. »flyttintyg» från kortbyrå.

För erhållande av kostnadsfri sjukvård skall rotemans intyg företas ang. bostad, fattigdom och fattigvårdshemort.

Personer, träffade av olyckshändelse eller sjukdomsfall, som fordrar hastig hjälp, intagas alla tider på dygnet, och böra i sådant fall ovan bestämda handlingar ofördröjligen anskaffas.

Stadgar. Hälsovårdsnämndens stadgar för Stockholms stads sjukhus den 26 mars 1904 med ändringar den 14 jan. och 18 mars 1910, 27 jan. 1911, 13 dec. 1912 och 3 april 1914. Spisordning och utspisningsstat för stadens sjukhus antagen av hälsovårdsnämnden den 19 febr. 1909 med ändringar den 28 nov. 1913.

Sabbatsbergs sjukhus.

Dalagatan 9 & 11, Va.; rt. »Sabbatsbergs sjukhus»; st. 66 19, 217 91.

Mottagningstid:

för utvårtes sjuka kl. 10—11 varje dag
» invårtes » » 11—12 » »
» kvinnosjukd. » 10,30—11 » »
» ögonsjukdomar » 9,30—10 » »
» öron-, näs- och
» halssjukdomar » 10,30—11 » »

Besökstid:

allmänt rum vardagar 2—3, sön- och helddagar 1—3;
isolerings- och tuberkulospaviljongerna onsdagar 2—3, sön- och helddagar 1—3.

Avgift för betalande sjuka pr dag:

i helenskit rum för stockholmsbo . . kr. 4,50
» » » » landsortsbo . . . » 7—

i halvenskit rum för stockholmsbo . . kr. 3 —
» » » » landsortsbo . . . » 5 —
» allmänt » » stockholmsbo . . » 1 —
» » » » landsortsbo . . . » 3 —

För vård av patient med extra kost å allmänt rum höjes dagavgiften med 1 kr.

Mer än 15 års förhandlingar mellan de kommunala myndigheterna föregingo beslutet om detta sjukhus byggnad. Dessa förhandlingar inleddes genom tillsättandet år 1858 av en kommitté och avslutades genom stadsfullmäktiges godkännande den 2 december 1872 av de framställda förslagen. Den nya sjukhusanläggningen, vilken i januari 1879 med 340 sängar kunde öppnas för sjukas emottagande, har tid efter annan kompletterats genom åtskilliga nya byggnader och även genom andra viktiga förbättringar. Den 22 april 1907 beslöt stadsfullmäktige att för en kostnad av 1,550,400 kr. uppföra trenne nya paviljonger, entré- och poliklinikbyggnad med operationsavdelning samt den 16 februari 1908 en tvättstuga till en kostnad av 79,600 kr. Den 18 december 1908 anslögs stadsfullmäktige 210,150 kr. till en särskild paviljong för öron- och ögonsjukdomar, som under hösten 1910 började beläggas. En röntgenavdelning öppnades under år 1910. Sjukhusets 813 sängar äro fördelade på sju avdelningar: två medicinska med 312 sängar, två kirurgiska med 259, en gynekologisk med 60, en ögonavdelning med 24, en öronavdelning med 24 eller tillsammans 679 platser samt dessutom en isoleringsbyggnad med 8, ett konvalescenthem (se nedan) med 60, en evakuationspaviljong med 48, en upptagningsanstalt (se sid. 91) med 14 och 4 celler. På den gynekologiska avdelningen meddelas klinisk undervisning, varför ord. professor i gynekologi och obstetrik vid Karolinska institutet där uppehåller sjukvården, biträdd av en amanuens. På den medicinska avdelningen äro anställda två överläkare och fyra underläkare, på den kirurgiska två överläkare och fyra underläkare. Läkarevården vid öronavdelningen bestrides av Karolinska institutets lärare i ämnet, som där handleder medicine kandidaters utbildning.

Inom sjukhusets område ligger Isidor Dannströms konvalescenthem. Genom testamente av direktör Isidor Dannström och hans hustru erhöi Sabbatsbergs sjukhustyrelse år 1898 en summa av 140,000 kr. »till upprättande av ett konvalescenthem för huvudsakligen konvalescenter från Sabbatsbergs sjukhus» att förvaltas som en särskild fond och redovisas på samma sätt som andra sjukhuset tillkommande medel. Av summan skulle emellertid 30,000 kr. reserveras, varå räntan skulle utbetalas till vissa personer under deras livstid, vadan 110,000 kr. voro disponibla för upprättande av konvalescenthemmet. Stadsfullmäktige upplåto år 1899 plats för hemmet, anslögs 12,000 kr. till inventarier och bestämde, att kommunen skulle åtaga sig konvalescenternas vård och underhåll å anstalten. Sedan ritningar år 1901 godkänkts

Hn.

Hn. av stadsfullmäktige, påbörjades arbetet omedelbart och i juli 1903 kunde de första konvalescenterna mottagas. Läkarevården bestrides av sjukhusets läkare och vid hemmet äro anställda blott en sköterska och en vaktkarl, tillika eldare.

Vid sjukhuset hålles kirurgisk poliklinik kl. 10—11, varvid kostnadsfritt behandlas personer, som styrka sig eller prövas vara medellösa. Mindre bemedlade betala en krona för varje besök.

Instruktioner m. m. Instruktioner och ordningsstadgar att gälla vid Sabbatsbergs sjukhus, antagna av dess styrelse den 28 juli 1904. Kontrakt mellan Karolinska institutet och Stockholms stads hälsovårdsnämnd ang. gynekologisk klinik den 22 aug. 1879. Kontrakt med Karolinska institutet ang. klinik för öronsjukdomar den 15 okt. 1910. Stadgar för Isidor Dannströms konvalescenthem, antagna av hälsovårdsnämnden den 13 nov. 1903.

Stat år 1918. Utgifter: 1,119,480 kr.; inkomster: 155,000 kr.

Styrelsens ledamöter.

Afzelius, A. N., med. d.r.; Kinander, C. E., direktör, riksgäldsfullm. ordf.; Lundbergh, G. H., grosshandlare; Thorén, T., rektor; Wetterdal, H., överläkare, direktör.

Protokollsförare

(500 kr.; ej å stat).

Hoppe, T. P., tf.

Direktör

(arvode 2,000 kr.).

Wetterdal, H. (se nedan).

Överläkare (0).

Perman, E. S. (förordn. t. o. m. $\frac{4}{6}$ 1919), Rissler, J. G. (förordn. t. o. m. $\frac{30}{4}$ 1924), å kirurgiska avd.; Wetterdal, H. (förordn. t. o. m. $\frac{4}{6}$ 1924), se ovan, Bruhn-Fähræus, E. G. M. (förordn. t. o. m. $\frac{4}{6}$ 1924), å medicinska avd.; Forsmark, E. (förordn. t. o. m. $\frac{4}{6}$ 1924), å ögonavd.

Överläkare

(avlönade av Karolinska institutet).

Westermarck, F. J. E. (å gynekologiska avd.); Holmgren, N. G. F:son (å öronavd.).

Läkare vid röntgenavdelningen

(3,000 kr.; ej å stat).

Simon, M. H. J.

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad, värme och städning; å extra stat).

Melin, K. Å., Lindblom, S. G., Rubenson, A., Sahlgren, E. J. A. (å medicinska avd.); Högman, F. G. W., Bolling, A. M., Freidenfelt, A., Sundberg, F. H. (å kirurgiska avd.); en vakant (å

ögonavd.); Bergstrand, K. J. H. (å patologiska avd.).

Amanuenser

(avlönade av Karolinska institutet).

Heyman, E. J. (å gynekologiska avd.); Nordlund, H. (å öronavd.).

Patolog och obducent

(4,000 kr.; ej å stat).

Hedrén, G.

Operationssköterskor (4).

Leijonhielm, Augusta; Malmqvist, Gerda; Johanson-Jute, Maria; Nordendahl, Kerstin; Bergh, Lydia E., poliklinisksköterska.

Sjuksköterskor (3).

Antal: 30.

Dessutom trettiofyra sjuksköterskebiträden (I. b.).

Predikant (12)

(tjänstgör även vid Sabbatsbergs ålderdomshem, varifrån hälften av avlöningen utgår).

Wolffbrandt, E. G.

Organist

(200 kr.; ej å stat).

Haglund, Alma R.

Syssloman (12).

Johansson, A. G.; rt. »Sabbatsbergs sjukhus»: st. 217 91; mottagningstid: 12—2.

Bokhållare (9).

Ramgren, E. G.

Kontorsbiträde (5).

Zettergren, Elvira E.

Husmoder (4).

Svinhufvud, A. Barbro M. L.

Köksförestånderska (4).

Lundberg, Anna A.

Tvättförestånderska (3).

Björklund, Maria T.

Maskinist (9).

Svedman, N. H.

Biträdande maskinist (7).

Olsson, O. B.

Vaktmästare (6).

Eriksson, A. W.; Söderberg, W. A.; Anderson, A.

Dessutom en biträdande husmoder (3), en snickare (4), sex eldare (III. b.), en förste dräng (3), sju drängar (III. a.), en portvakt (4), en nattvakt (3), två stüderskor å laboratoriet (2), en baderska (2), en kvinnlig portvakt (1), en överkokerska (II. c.), en biträdande tvättföreståndarinna (II. c.), två kokerskor (II. a.), en kallskänka (I. d.), fyra sömmerskor (I. d.), en första husa (I. c.),

fyra maskintvätterskor (I. c.), elva köksbiträden (I. b.), fyrtiosex städerskor (I. b.) och tretton tvätterskor (I. b.).

Sjukhuset S:t Göran.

Stadshagen, C.; rt. 21 69, 135 17 och 21 54 (kontoret); st. 90 64 (kontoret).

Mottagningstid:

för sjuka, lidande av veneriska och hudsjukdomar: varje söckendag kl. 12—2, varje helgdag kl. 9—10.

för sjuka, lidande av tuberkulos: lungtuberkulos varje söckendag kl. 10,30—11;

kirurgisk tuberkulos varje söckendag kl. 11,30; poliklinisk undersökning varje onsdag kl. 3—3,30.

Besökstider.

Å avd. för veneriska och hudsjukdomar: kvinnliga patienter: onsdagar kl. 10—11; manliga patienter: lördagar kl. 10—11; hudpatienter dessutom söndagar kl. 2—3.

Å tuberkulosavdelningen: lungtuberkulos: söndagar kl. 12,30—2 samt tisdagar och torsdagar kl. 10—11,30; kirurgisk: söndagar och torsdagar kl. 10—11,30;

övriga tider efter läkarens särskilda tillstånd.

Avgift för betalande sjuka pr dag:

i	helenskit	rum	för	stockholmsbo	. . .	kr. 4 —
>	>	>	landsortsbo	. . .	>	7 —
>	halvenskit	>	stockholmsbo	. . .	>	2,50
>	>	>	landsortsbo	. . .	>	5 —
>	allmänt	>	stockholmsbo	. . .	>	1 —
>	>	>	landsortsbo	. . .	>	3 —

För vård av patient med extra kost å allmänt rum höjes dagavgiften med 1 kr.

Den första plats i Stockholm, varest veneriskt sjuka vårdades i avskild lägenhet, lär hava varit Danviken. Där behandlades sedan början av 1700-talet de bland hjonen, som ledo av svårartad venerisk sjukdom, i en särskild sjukstuga, som sedermera började kallas kurhus. På 1730-talet började man översända dit veneriskt sjuka från staden. Sedan det nya sinnessjukhuset å Danviken blivit färdigt år 1788, utvidgades avdelningen för veneriskt sjuka till 50 platser, men på grund av de sinnessjukas växande mängd måste efter 1812 detta utrymme inskränkas. Den 1 april 1814 stängdes Danviken för de veneriskt sjuka, sedan ett provisoriskt kurhus på 20 sängar för stadens behov inrättats å Kungsholmen. År 1813 uppdrog överståthållaren åt särskilda kommitterade att undersöka beskaffenheten av redan befintliga sjukvårdsinrättningar och behovet av förbättrade och utvidgade anstalter till veneriskt sjukas botande samt avgiva betänkande om därtill tjänliga medel och utvägar. I utlåtande den 24 februari 1814 föreslogo dessa kommitterade, att ett kurhus å 100 sängar skulle inrättas samt att den å Kungsholmen befintliga kronobränneriegen-

domen skulle för detta ändamål förvärfvas från statsverket.

Sedan rikets ständer i anledning av kungl. proposition medgivit, att denna egendom finge upplåtas till begagnande för den gemensamma kurhusinrättningen för Stockholms stad och län, samt sedan nödiga reparationer och inredningsarbeten verkstälts, inflyttade såväl stadens som länets patienter i den nya anstalten i oktober 1816. Redan i slutet av 1820-talet började svårigheter att uppstå i fråga om utrymmet, varför tid efter annan provisoriska åtgärder måste vidtagas, och år 1844 beslöts en större tillbyggnad av kurhuset. Dels på grund av det ytterst bristfälliga skick, varuti kurhusets byggnader råkat, och dels emedan sjukhuset snart visade sig allt mera otillräckligt, blev frågan om nya lokaler allt mera trängande. Flera förslag uppgjordes och härtil, det första redan år 1860, men föllo huvudsakligen till följd av de betänkligheter, som stadens myndigheter hyste mot nedläggande av större kostnader på kurhusinrättningens tomt, så länge icke denna var med full äganderätt överläten av staten till staden och länet. Sedan flera framställningar härom blivit av riksdagen avslagna, gjorde sig den åsikten allt mera gällande, att ett nytt sjukhus för veneriska patienter borde uppbyggas för kommunens räkning på annan plats. Till byggnadsplats föreslogos olika ställen, tills man slutligen enades om det nya sjukhusets förläggande till sydligare delen av Stadshagen på Kungsholmen, där byggnadsarbetet påbörjades år 1886 och fullbordades 1888. Sjukhuset, som benämndes S:t Göran, skulle visserligen i första rummet användas för vård av veneriskt sjuka och av patienter med hudsjukdomar, men vid dess inrättande hade man dock blicken fäst på en framtida användning även för andra sjukdomar. Vid tider av större sjuklighet i Stockholm hava också på sjukhuset anordnats avdelningar för olika invärtes sjukdomar. I början av år 1902 öppnades vid sjukhuset i en nyuppförd paviljong en särskild avdelning med 108 sängar för sjuka med hemortsrätt i Stockholm lidande av lungtuberkulos i mera framskridet stadium, och år 1907 utökades denna avdelning med en andra sjukpaviljong. På hösten 1910 inrättades å sjukhuset en avdelning å 100 sängar för kirurgisk tuberkulos, varigenom sängplatsernas antal för lungtuberkulos minskades till 146.¹⁾ Sängantalet år 536, av vilka 290 komma på avdelningen för veneriska och hudsjukdomar samt 246 på avdelningen för tuberkulos. Avdelningen för hudsjukdomar tillökades i oktober 1902 med en finsenavdelning. Dennes verksamhet har år efter år utvidgats och omfattar nu även röntgen- och radiumbehandling.

Skolundervisning meddelas åt barnen på de olika avdelningarna.

Sjukhuset skall för medellösa och mindre bemedlade, lidande av veneriska eller hudsjuk-

¹⁾ Jfr Söderby sjukhus, sid. 85, not 1.

Hn. domar, hålla kostnadsfri poliklinik, vardagar 12—2, sön- och helgdagar 9—10.

Rörande vården av veneriskt sjuka inom Stockholm, jämför vidare under Eira sid. 231.

Instruktion. Instruktion för personalen vid sjukhuset St Görän, fastställd den 17 dec. 1913.

Stat år 1918. Utgifter: 747,270 kr.; inkomster: 49,000 kr.

Styrelsens ledamöter.

Berglund, J. E., kassör, stadsfullm.; **Enell, H. G. O.**, apotekare, ordf.; **Hafström, A. H. F.**, rådmän, vice ordf.; **Marcus, K. J.**, överläkare, direktör; **Nycander, O. J. T.**, direktör.

Protokollsförare

(500 kr.; ej å stat).

Gyllensvärd, G. V.

Direktör

(arvode 1,000 kr.).

Marcus, K. J. (se nedan).

Överläkare (0).

Marcus, K. J. (förordn. t. o. m. $\frac{30}{4}$ 1924), å avd. för köns- och hudsjukdomar; **Waldenström, J. H.** (förordn. t. o. m. $\frac{4}{6}$ 1924), å avd. för kirurgisk tuberkulos; **Lindhagen, F. B.**, å avd. för lungtuberkulos (förordn. t. o. m. $\frac{1}{10}$ 1924.)

Överläkare

(avlönad av Karolinska institutet).

Almkvist, J. R.

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad, värme och städning; å extra stat).

Lind, G. O.; **Salén, f. af Klintberg, S. A. M.** (Signe); **Hellsten, M. V. F.**; **Grönqvist, K. J. R.**

Läkare vid polikliniken

(2,400 kr.; ej å stat).

Birger, S.; **Strandberg, J. V.**

Läkare vid finsenavdelningen

(3,000 kr., ej å stat).

Schaumann, J.

Amanuenser å kliniken

(avlönade av Karolinska institutet med respektive 2,000 och 1,000 kr. vardera).

Norström-Lind, Signe A.; en vakant.

Översköterska vid finsenavdelningen (5).

Råhlén, Alfchild.

Operationssköterska (4).

Wessel, Astrid.

Sköterskor vid finsenavdelningen (4).

Antal: 5.

Sjuksköterskor (3).

Antal: 13.

Dessutom fyrtio sjuksköterskebiträden (I. b.) och ett sjuksköterskebiträde för späda barn (I. c.).

Predikant

(1,200 kr.; ej å stat).

Rosenius, P. J.

Sysselman (12).

Hellsten, F. W.; rt. 21 54; st. 90 64; mottagningsstid: 11—3.

Bokhållare (9).

Thorell, G. A. S.

Kontorsbiträde (5).

Knafve, Sally M.

Husmoder (4).

Jonson, Gunhild.

Köksförestånderska (4).

Albion, f. Pettersson, Pauline Ch.

Tvättförestånderska (3).

Hällström, Valborg H.

Maskinist (9).

Lundin, C. F.

Biträdande maskinist (7).

Karlsson, G. O.

Vaktmästare (6).

Wallin, E. J.; **Johansson, J. A.**

Dessutom sex *eldare* (III. b.), en *badare* (4), ett *biträde å operationsavdelningen* (2), *baderska* (2), två *kvinnliga portvakter* (1), sex *drängar* (III. a'), en *strykerska* (I. c.), en *överkokerska* (II. c.), en *första kokerska* (II. b.), en *ångkokerska* (II. a.), en *kallskänka* (I. d.), ett *spisbiträde* (I. d.), åtta *köksbiträden* (I. b.), aderton *städerskor* (I. b.), ett *första tvättbiträde* (II. a.), en *maskintvätterska* (I. c.), en *maskinmanglerska* (I. c.), tio *tvättbiträden* (I. b.), en *snickare*, fyra *sömmerskor* (I. d.) och en *nattvakt* (II. a.).

Provisoriska sjukhuset.

Åsögatan 97, Sö.; rt. 72 20; st. 31 90, 309 60 (kontoret).

Mottagningsstid:

varje dag kl. 9—11.

Besökstid:

vardagar kl. 2—3, sön- och helgdagar kl. 1—3.

Avgift för betalande sjuka pr dag:

i allmänt rum för stockholmsbo . . . kr. 1 —
> > > landsortsbo . . . > 3 —

För vård av patient med extra kost höjes dagavgiften med 1 kr.

Provisoriska sjukhuset upprättades 1902 såsom en ersättning för det förut för allmänna sjukvården använda Katarina sjukhus, vilket då måste fullständigt tagas i anspråk för beredande av rum för det ständigt växande antalet sinnessjuka, som nämnden måste lämna vård, intill dess plats å hospital kunde bli ledig. För ändamålet förhryrdes nybyggda egendomen nr 9 i kvarteret Oron med adressnummer 97 vid Åsögatan (egendomen numera inköpt av staden) och 32 vid Nytorpgatan. Den 13 februari 1903 kunde det nya sjukhuset, vars namn bestämts till Provisoriska sjukhuset, öppnas, sedan å Katarina sjukhus ännu kvarvarande sjuka, ävensom där anställda läkare och övrig personal med undantag av en del ekonomibetjäning dit överflyttats. Sjukhuset rymmer 100 platser, fördelade på en våning för manliga patienter med 33 sängar och två våningar för kvinnliga patienter med 67 sängar.

Stat år 1918. Utgifter: 149,345 kr.; inkomster: 6,400 kr.

Styrelsens ledamöter.

Hallgren, L. G., järnkramhandlare, stadsfullm.; Josefson, A. R., överläkare, dir.; Larsson, G., byggmästare; Lundwall, S. A., advokat, ordf.; Piehl, C. G. F., direktör.

Protokollsförare

(300 kr.; ej å stat).

Walín, C. Hj. (se nedan).

Direktör och överläkare

(0, dessutom direktörsarvode 500 kr.).

Josefson, A. R. (förordn. t. o. m. $\frac{30}{100}$ 1924).

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad, värme och städning; å extra stat).

Allander, E. G. B.

Obducent

(750 kr.; ej å stat).

Henschen, F.

Sjuksköterskor (3).

Antal: 4.

Dessutom nio sjuksköterskebiträden.

Predikant

(800 kr.; ej å stat).

Ahlfeldt, R. A.

Organist och försångare

(200 kr.; ej å stat).

Walín, C. Hj. (se ovan).

Syssloman (10).

Svenson, S. A., rt. 72 20; st. 309 60; mottagningsstid: 10—12.

Köksförestånderska (4).

Johansson, Jenny.

Trätfförestånderska (2).

Uppström, Wilhelmina.

Maskinist (6).

Andersson, A. H.

Vaktmästare (6).

Gazelius, A. H. L.

Dessutom ett kvinnligt skrivbiträde, en förste dräng (3), en baderska (2), en kvinnlig portvakt (1), en eldare (III. b.), tre drängar (III. a.), en kokerska (II. a.), en kokerska (II. c.), sju köksbiträden (I. b.) och en städerska (I. b.).

Maria sjukhus.

Volmar Yxkullsgatan 25, Sö.; rt. 15 80; st. 35 00.

Mottagningsstid:

för utvärtes sjuka vardagar kl. 12—1, sön- och helgdagar kl. 9—10;

för invärtes sjuka varje dag kl. 9—10;

samt dessutom å polikliniken alla vardagar kl. 10—11.

Besökstid:

allmänt rum alla dagar kl. 1—2 e. m.

Expeditionstid:

å sysslomanskontoret kl. 9—2.

Avgift för betalande sjuka pr dag:

i helenskit	rum för stockholmsbo . .	kr. 4,50
» » » »	landsortsbo . . . »	7 —
» halvenskit	» » stockholmsbo . . . »	3 —
» » » »	landsortsbo . . . »	5 —
» allmänt	» » stockholmsbo . . . »	1 —
» » » »	landsortsbo . . . »	3 —

För vård av patient med extra kost å allmänt rum höjes dagavgiften med 1 kr.

År 1874, då bristen på sjukhus i Stockholm var synnerligen stor, inköptes för stadens räkningshus bebyggd, 123,555 kv.-fot mätande tomt mellan Volmar Yxkulls- och Gamla Prästgårdsgatorna för att användas till sjukhus. För ändamålet apterades fabriksbyggnaden, var med ingången av 1876 ett sjukhus på 130 sängar öppnades, vilket från och med 1878 benämndes Maria sjukhus. Genom tillbyggnader 1885, 1896 och 1917 hava dels förbättrade bostadsförhållanden vunnits för tjänstepersonalen, dels lämplig lokal kunnat inredas för sjukhusets polikliniska verksamhet. Ny ekonomibyggnad uppfördes 1906, nytt gravkapell 1907. Vid sjukhuset, som förut i huvudsak avsetts för kirurgiska fall, upprättades våren 1918 även en medicinsk avdelning. Sängantalet är (fr. o. m. hösten 1918) 271, därav 136 å kirurgiska och 135 å medicinska avdelningen. På sjukhustomten ligger även en upptagningsanstalt (se sid. 91), avsedd för hastigt insjuknade, huvudsakligen för personer, som nattetid omhändertagas av polis och vilkas omedelbara inläggande på sjukhusen skulle verka

In.

störande för de övriga sjuka; den disponeras emellertid tills vidare av sjukhusets medicinska avdelning.

Den med sjukhuset förenade polikliniken, som är öppen alla vardagar 10—11 hålles kostnadsfri för medellösa; mindre bemedlade betala en krona för varje besök.

Instruktion. Instruktioner för kommissarien (numera sysslomannen) och predikanten vid Maria sjukhus, utfärdade av styrelsen den 3 febr. 1876.

Stat år 1918. Utgifter: 487,520; inkomster: 45,900 kr.

Styrelsens ledamöter.

Alin, E. F. E., med dr, professor (ärenden ang. barnbördshuset); **Blomdahl, P. A.**, bygmästare; **Key, E. S. H.**, överläkare, dir.; **Riben, K. A.**, vice häradshövding, ordf., kassadir.; **Widtskiöld, J.**, kamrerare, vice ordf.; **Winborg, J. Th.**, fabrikör.

Protokollsförare

(500 kr.; ej å stat).

Telander, A. R.

Direktör

(arvode 500 kr., se nedan).

Key, E. S. H. (se nedan).

Överläkare (0).

Key, E. S. H. (förordn. t. o. m. ³⁰/₄ 1924) å kirurgiska avd.; **Hedenius, P. A. I.** (förordn. t. o. m. ³¹/₃ 1928) å medicinska avd.

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad, värme och städning; å extra stat).

Gramén, K.; **Weltzien, J. A.**; **Kallin, A. H.**; en vakant.

Obducent

(1,250 kr.; ej å stat).

Pettersson, A.

Operationssköterska (4)

Albihn, K. V. (Vera.)

Sjuksköterskor (3).

Antal: 13.

Dessutom trettiosex sjuksköterskebiträden (I. b.) och en massös.

Predikant och organist

(700 kr.; ej å stat).

Ankar, G. A.

Syssloman (12).

Olsson, E. V.: rt. 23 30; st. 136 56; mottagningstid: 10—12.

Husmoder (4).

Dahlstrand, Sigrid E.

Köksförestånderska (4).

Göranson, Sigrid A. G.

Förestånderska för linneförråd och tvätt (3).

Wästberg, Bertha M.

Maskinist (9).

Rundblad, G. A. F.

Vaktmästare (6).

Öhman, J. E.; **Petersson, P. A.**

Dessutom tre *eldare* (III. b.), en *baderska* (2), tre *drängar* (III. a.), en *portvakt* (1), en *överkokerska* (II. c.), en *första kokerska* (II. b.), en *kokerska* (II. a.), en *manglerska* (II. a.), en *överhåsa* (I. d.), en *kallskänka* (I. d.), ett *spisbiträde* (I. d.), två *sömmerskor* (I. d.), en *håsa* (I. c.), en *strykerska* (I. c.), femton *städerskor* (I. b.), elva *tvättbiträden* (I. b.) och fem *köksbiträden* (I. b.).

Södra barnbördshuset.

Volmar Yxkullsgatan 27, Sö.; rt. 644; st. 13277.

Mottagningstid:

alla tider på dygnet.

Besökstid:

å allmänt rum varje dag kl. 1—2; å enskilt och halvenskilt rum kl. 10—2 och 6—8.

Argift för betalande sjuka pr dag:

i helenskilt rum för stockholmsbo . .	kr. 4,50
» » » » landsortsbo . . .	» 7 —
» halvenskilt » » stockholmsbo . .	» 3 —
» » » » landsortsbo . . .	» 5 —
» allmänt » » stockholmsbo . .	» 1 —
» » » » landsortsbo . . .	» 3 —

För vård av patient med extra kost å allmänt rum höjes dagavgiften med 1 kr.

Detta barnbördshus, som är Stockholms kommuns förlösningssanstalt, har uppkommit ur de provisoriska barnbördsanstalter, vilka stadens myndigheter sett sig nödsakade att inrätta. År 1864 inrymdes en dylik provisorisk anstalt i huset n:r 22 Volmar Yxkullsgatan. Samma lokal togs följande året ånyo för samma ändamål i anspråk, och från denna tid blev det »provisoriska barnbördshuset» bestående. Till 1871 var det inrymt i nysnämnda, för ändamålet förhyrda lokal, men flyttades då till huset n:r 27 vid samma gata. Detta förvärvades av staden år 1874 på samma gång som Maria sjukhusområde. Huset om- och tillbyggdes 1882, varefter namnet provisoriska barnbördshuset utbyttes mot södra barnbördshuset.

Den 14 januari 1898 uppdrog hälsovårdsnämnden åt särskilda kommitterade att uppgöra förslag till de åtgärder, som vore att vidtaga för avhjälpande av behovet av ökat utrymme för södra barnbördshuset. Sedan kommitterade i anledning härav uppgjort förslag till nytt barnbördshus å omkring 100 sängar, förlagt till det av stadsfullmäktige för sjukhusändamål

reserverade kvarteret Grimman, beslöto stadsfullmäktige med godkännande av det sålunda uppgjorda förslaget för arbetets utförande att anslå ett belopp av 625,000 kr. för ändamålet. Stadsfullmäktige hava ock förklarat sig villiga att låta uppföra och utrusta till bostäder och boshåll för barnmorskeeleverna, ävensom för undervisningen erforderliga lokaler, samt bekosta underhåll av desamma och deras inventarier jämte ljus och bränsle mot ett årligt bidrag från statsverkets sida av 5,000 kr., dock under villkor, att barnmorskeeleverna förpliktigas att vara boende inom anstalten ävensom att själva bestrida kostnaderna för sin utspisning. Erbjudandet har av staten mottagits. Stadsfullmäktige hava även år 1904 förklarat sig medgiva, att de personer, som framdeles antagas till lärare och biträdande lärare vid statens undervisningsanstalt för barnmorskor i Stockholm i och med detsamma ansåges förordnade att vara överläkare och amanuens eller biträdande läkare vid södra barnbördshuset under villkor att hälsovårdsnämnden finge yttra sig om sökandenas lämplighet.

De nya lokalerna togos i anspråk den 19 februari 1907.

Stat år 1918. Utgifter: 214,160 kr.; inkomster: 50,100 kr.

Styrelse.

Styrelsen är densamma som för Maria sjukhus (se sid. 82), dock äger direktören för barnbördshuset i frågor rörande detta att deltaga i styrelsens överläggningar och beslut.

Direktör och överläkare

(som barnmorskelärare avlönad av staten, direktörsarvode 500 kr.).

Alin, E. F. E.

Biträdande läkare

(avlönad av staten).

Bovin, K. E.

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad, värme och städning; å extra stat).

Smedberg, Eva M.

Obducent

(500 kr.; ej å stat).

Pettersson, A.

Operationssköterska (4).

Borg, Karin E.

Barnmorskor (4).

Riben, Hildur Ch. U. (instruktionsbarnmorska); Landelius, Alma K.; Gedeberg, Tora U. N.; Larsson, Helena E.

Sköterskor (3).

Antal: 5.

Prästerligt biträde

(1,000 kr.; ej å stat).

Ankar, G. A.

Sysselman (12).

Se Maria sjukhus.

Bokhållare (9).

Johansson, K. E.

Kontorsbiträde (5).

Zettergren, E. R.

Husmoder (4).

Wickström, Anna V.

Köksförestånderska (4).

Se Maria sjukhus.

Förestånderska för linneförråd och tvätt (3).

Se Maria sjukhus.

Maskinist (9).

Se Maria sjukhus.

Biträdande maskinist (7).

Johansson, J. P.

Vaktmästare (6).

Wallin, N. G.

Dessutom en eldare (III. b.), en dräng (III. a.), två sömmerskor (I. d.) och åtta städerskor (I. b.).

Epidemisjukhuset.

Valhallavägen, nära Roslagsgatan, uppfartsväg från Ingemarsgatan. Va.; rt. 12 89, 13 99 och 60 89 (växel).

Mottagningstid:

sjuka intagas alla tider på dygnet.

Besökstid:

varje dag kl 12,30—1.

Avgift för betalande sjuka pr dag:

i helensskilt rum för stockholmsbo . . .	kr. 4 —
» » » » landsortsbo . . . »	7 —
» » » » militär . . . »	5,50
» halvenskilt » » stockholmsbo . . . »	2,50
» » » » landsortsbo . . . »	5 —
» » » » militär . . . »	4 —
» allmänt » » stockholmsbo . avgiftsfritt	
» » » » landsortsbo . . . »	kr. 3 —
för vårdarinna	2,50

För patient med extra kost å allmänt rum höjes dagavgiften med 1 kr.

En av kungl. maj:t tillsatt kommitté med uppgift att avgiva förslag till sjukvårdens förbättrande i huvudstaden hemställde i ett 1827 avgivet betänkande bland annat, att ett provisoriskt sjukhus skulle inrättas för att vid inträffande epidemier eller mera utbredd sjuklighet mottaga sådana sjuka, som icke kunde eller

Hn.

borde på andra sjukvårdsanstalter vinna inträde. Detta blev också kungl. maj:ts beslut, och för ändamålet uppläts Katarina f. d. kronobränerieegendom vid Nya Sandbergsgatan på Södermalm. Verkställigheten för övrigt överläts åt stadens myndigheter, vilka sedan alltjämt bestritt utgifterna för och förvaltat anstalten, som togs i bruk den 22 juli 1831. Detta provisoriska sjukhus, såsom det ända till år 1878 kallades, var således Stockholms första epidemisjukhus.

Den ifrågavarande anstalten omorganiserades vid denna tidpunkt till ett vanligt sjukhus under namn av Katarina sjukhus, ehuru vården av smittsamma sjukdomar fortfarande blev en av dess viktigaste uppgifter.

Genom 1874 års hälsovårdslagstiftning (i sin helhet gällande för Stockholm fr. o. m. 1878) ställdes på kommunerna fordran på särskilda sjukhus för vård av smittsamma sjukdomar.

Uppförandet av ett sådant sjukhus blev i Stockholm länge uppskjutet på grund av svårigheten att finna en tjänlig byggnadsplats. I avvaktan härpå användes egendomen nr 82 vid Hornsgatan jämte en del av Katarina sjukhus såsom epidemisjukhus. Sedan staden i slutet av år 1888 förvärvat äganderätten till en vidsträckt, obebyggd bergplåt i den nordligaste, intill Djurgårdsområdet gränsande delen av staden, reserverades därav omkring 60,000 kv.-meter till plats för ett nytt epidemisjukhus, och i början av 1890 anslogo stadsfullmäktige 680,000 kr. för ett sjukhus på 170 sängar. Det nya sjukhuset kunde tagas i användning den 18 sept. 1893. Åtskilliga utvidgningar ha sedan dess ägt rum, så att sjukhuset för närvarande har utrymme för 560 patienter (inberäknat kolerabarackerna).

Enligt beslut år 1905 ha vid epidemisjukhuset uppförts tre kolerabaracker (100 pl.). De sjukdomar, som å epidemisjukhuset särskilt behandlas, äro förnämligast scharlakansfeber, difteri, fläcktyfus, smittkoppor, rödsot och asiatisk kolera.

För anhöriga finnes tillfälle att efter erhållit tillstånd i besöksrummen kl. 12,30 e. m. samtala med de patienter, vilkas tillstånd det medgiver. Upplysningar om patienternas tillstånd meddelas till anhöriga varje dag kl. 12,30 e. m. av sjukhusets överläkare å mottagningssalen. Telefonupplysningar angående patienterna lämnas kl. 9—10 och 6—7 (rikstelefon).

Instruktion. Instruktion för kommissarien (numera sysslomannen) vid epidemisjukhuset, fastställd av hälsovårdsnämnden den 11 maj 1894.

Stat år 1918. Utgifter: 529,860 kr.; inkomster: 30,200 kr.

Styrelse.

Hälsovårdsnämnden.

Direktör och överläkare

(0, dessutom direktörsarvode 1,000 kr.).

Hellström, T. G. (förordn. t. o. m. 4/6 1924).

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad, värme och städning; å extra stat).

Lundberg, N. E.; Warfvinge, E. W.

Öronläkare

(1,800 kr.; ej å stat).

Arnoldson, N. J.

Sjuksköterskor (4).

Antal: 8.

Dessutom trettiofem sjuksköterskebiträden (I. d.) samt ett växlande antal extra personal, f. n. en extra läkare, två extra sköterskor och tjugutre extra sköterskebiträden.

Predikant

(900 kr.; ej å stat).

Hansson, O. A.

Syssloman (12).

Åhlin, A. Hj. D.; rt. sjukhusets växel; st. 48 01; mottagningstid: 9—1.

Bokhållare (9).

Marchander, T. K. V.

Husmoder (4).

Hamilton, E. M. Aloisia B.

Köksförestånderska (4).

Almgren, Konstance W.

Tvättförestånderska (3).

Jonson, Amalia Ch.

Maskinist och desinfektör (9).

Halling, J. L.

Biträdande maskinist (6).

Andersson, O. E.

Vaktmästare (6).

Löfqvist, C. A.

Dessutom två förste drängar (3), en nattvakt (3), en kvinnlig portvakt (1), sex eldare (III. b.), fyra drängar (III. a.), en överkokerska (II. c.), en första kokerska (II. b.), en kokerska (II. a.), en kallskänka (I. d.), ett spisbiträde (I. d.), sex köksbiträden (I. b.), en första tvätterska (II. a.), en strykerska (I. c.), två maskintvätterskor (I. c.), tre tvätterskor (I. b.) och fyra städerskor (I. b.).

Söderby sjukhus.

Söderby, Uttran; rt. och st. Tumba.

Mottagningstid:

vardagar kl. 12—1.

Avgift för betalande sjuka pr dag:

i helenskiit	rum för stockholmsbo	. . .	kr. 4,50
> halvenskiit	> > >	. . .	> 3 —
> allmänt	> > >	. . .	> 1 —

Tuberkulossjuka vårdades ursprungligen å de olika sjukhusen (vid Sabbatsberg i en särskild paviljong sedan 1899) och å försörjningsinrättningens avdelning för kroppssjuka. Först med öppnandet av St Görans tuberkulospaviljong år 1902 fick staden ett särskilt tuberkulossjukhus, som emellertid var otillräckligt att samla all tuberkulovård, varför stadsfullmäktige genom beslut den 17 maj 1906 anslog 1,966,000 kr. till uppförande av en anstalt för tillgodoseende av tuberkulossjukvården i Stockholm å stadens egendom Söderby i Salems socken.¹⁾ Sjukhuset är avsett att mottaga medellösa med hemortsrätt i Stockholm men även, om sådant utan men för sjukhusets egentliga uppgift låter sig göra, mindre bemedlade lungotsjuka i alla stadier å 412 platser i allmänt rum samt 40 platser i enskilda och halvenskilda rum.

Förarbeten för sjukhusets uppförande började år 1906, då 200,000 kr. anslogos till ändamålet, och började sjukhuset beläggas den 1 nov. 1910.

Reglementen m. m. Bestämmelser ang. förvaltningen av Söderby sjukhus, antagna av hälsovårdsnämnden den 18 mars 1910.

Stat år 1918. Utgifter: 827,100 kr.; inkomster: 42,900 kr.

Styrelsens ledamöter.

Edem, R., prakt. läkare; Friberg, P. G., kommerseråd, ordf. och kassadirektör; Gullbring, A. G., överläkare, dir.; Hagström, G. T., arkitekt; Lindqvist, F. L., snickare, stadsfullm., vice ordf.

Protokollsförare

(500 kr.; ej å stat).

Cygnæus, A. W.

Överläkare och direktör

(0, dessutom direktörsarvode 1,000 kr.).

Gullbring, A. G. (förordn. t. o. m. ¹/₁₀ 1926); rt. Tumba 142; mottagningstid: 12—1.

Biträdande överläkare (16).

Leffler, J. K. F.

Underläkare

(2,800 kr.²⁾, möblerad bostad, värme, städning, kost eller ersättning därför, högst 300 kr. pr år; å extra stat).

Naucière, R.; Zandrén, S. A.; Görander, G. E. F.; Magnell-Naucière, Valborg.

¹⁾ Hälsovårdsnämnden har den 11 maj 1917 tillsatt en kommitté med uppdrag att utarbeta förslag till en enhetlig plan för tuberkulossjukvårdens ordnande i huvudstaden.

²⁾ Med rätt för hälsovårdsnämnden att bereda underläkare löneförbättring med 500 kr. pr år.

Läkare å röntgenavdelningen

(1,000 kr.; ej å stat).

Överläkaren och biträdande överläkaren.

Sjuksköterskor (3).

Antal: 14.

Dessutom en *sköterska* å röntgenavdelningen, tillika *laboratoriebiträde* (3), trettiotre *sjuksköterskebiträden* (I. b.) samt en *arbetsförestånderska*, tillika *lärlarinna* för barnen.

Predikant och organist

(1,000 kr.; ej å stat).

Uddin, K. J. R.

Sysselman (12).

Östergren, P. A.; rt. Tumba 141; st. Tumba 14; mottagningstid: 12—2.

Bokhållare (9).

Mathson, E. C. A. F.

Husmoder (4).

Deneus, Ebba A.

Köksförestånderska (4).

Karlsson, Hulda Ch.

Tvättförestånderska (3).

Larsson, Ida L.

Maskinist (9).

Malmberg, K. L.

Biträdande maskinist (7).

Söderholm, C. G.

Vaktmästare (6).

Österlund, G. Fr. T.; Holmberg, H. A.

Dessutom en *kusk* (3), en *nattvakt* (3), en *trädgårdsmästare* (3), en *kvinnlig portvakt* (1), två *baderskor* (2), sju *eldare* (III. b.), sju *drängar* (III. a.), en *överkokerska* (II. c.), en *första kokerska* (II. b.), en *andra kokerska* (I. b.), en *kallskänka* (I. d.), fyra *spisbiträden* (I. d.), nio *köksbiträden* (I. b.), sju *tvättbiträden* (I. b.), en *maskintvätterska* (I. c.), två *manglerskor* (I. c.), två *strykerskor* (I. c.), fem *sömmerskor* (I. d.) och tjugufyra *städerskor* (I. b.).

**Barnsjukhuset Simon och Mathilda
Sachs' minne.**

Årstalunden, Sö.; rt. 80 64; st. 314 14.

Mottagningstid:

vardagar kl. 10—11.

Besökstid:

söndagar och onsdagar kl. 12,30—1,30.

Avgifter för betalande sjuka pr dag:

I allmän sal för barn tillhörande Stockholms kommun . . . kr. 1 —

Hn.

Redogörare

(800 kr.; ej å stat).

Lundberg, I.

Direktör.

Andersson, L. I. (se ovan).

Läkare

(3,000 kr.; ej å stat).

Stoije, C. W.; rt. Säter 43; mottagningstid: tisdagar och fredagar 4—6,30.

Föreståndarinna

(870 kr., fritt vivre; ej å stat).

Hammer, Anna S.

Lärlarinna

(620 kr., fritt vivre; ej å stat).

Eklöf, Alexandra M.

Befallningsman.

(1,200 kr.; ej å stat).

Jansson, K. R.

Dessutom en *snickare*.

Sjukhuset Eira, Stockholms stads och läns sjukhus.

Rörande detta för vård av veneriska sjuka från staden och Stockholms län avsedda sjukhus, som icke är upptaget på stadens stat och icke sorterar under hälsovårdsnämnden, se sid. 231.

Stockholms stads vårdanstalter för sinnessjuka.

För vård av sinnessjuka, som voro i trängande behov av vård å hospital, men av brist på plats icke kunde därstädes omedelbart emottagas, inrättades 1882 en särskild avdelning med 4 platser vid Maria sjukasyl (jfr sid. 91, Maria upptagningsanstalt). Då detta utrymme snart visade sig för knappt, anordnades 1886 i stadens egendom Jakobsberg vid Hornstull en provisorisk vårdanstalt för sinnessjuka med 26 platser.

Den 20 juni 1893 beslöt stadsfullmäktige att utvidga försörjningsinrättningens avdelning för obotligt sinnessjuka och bestämde i sammanhang därmed, att å denna anstalt även skulle få intagas under någon kortare tid kommunen tillhörande sinnessjuka, vilka voro i trängande behov av vård å hospital men ej genast kunde där bli intagna. Denna byggnad skulle även inrymma den sjukstuga för provisorisk vård av patienter, som avvaktade att bli på hospitalet intagna, vilken hälsovårdsnämnden låtit inrätta

vid Jakobsberg. Då emellertid utrymmet även i det nya sjukhuset å försörjningsinrättningen visade sig otillräckligt, inreddes 1898 lokaler för ca 30 sinnessjuka i egendomen nr 71 vid Brännkyrkagatan (nu 82 Hornsgatan), och då även denna sjukavdelning blev fullt belagd, uppläts den 1 okt. 1902 en del av Katarina sjukhus och i maj 1903 (i samband med inrättandet av Provisoriska sjukhuset) hela sagda anstalt till vård av sådana sinnessjuka, varigenom bereddes plats för 106 patienter. Efter vidtagande av denna åtgärd utrymdes hälsovårdsnämndens avdelning för sinnessjuka vid försörjningsinrättningen.

För att fylla det behov av ytterligare ökat utrymme för sinnessjukvården, som i slutet av år 1904 åter började göra sig gällande, gick hälsovårdsnämnden i författning om inredande till sjuklokaler av ytterligare trene byggnader inom egendomen nr 13 vid Södermannagatan. Denna avdelning togs i bruk den 27 jan. 1905.

Då inom kort trängsel ånyo uppstod, förhyrdes egendomen nr 34 vid Bondegatan, och efter nödiga inrednings- och reparationsarbeten öppnades här den 21 dec. 1905 en ny provisorisk avdelning för sinnessjuka å tillsammans 50 platser, vilka dock sedan kunnat något ökas.

Efter långvariga förhandlingar blev frågan om anordnande av ett särskilt sjukhus för den staden åliggande provisoriska sinnessjukvården slutgiltigt avgjord år 1905, i det stadsfullmäktige för tillgodosende av denna sjukvård den 15 juni 1905 fattade beslut om uppförande av en vårdanstalt för detta ändamål, inrymmande 460 platser och förlagd till lägenheten Långbro inom Brännkyrka socken, samt härför anvisade ett belopp av 1,710,000 kr. Den 19 juni 1907 anslog stadsfullmäktige ytterligare 573,500 kr. till utvidgning (för mottagande av å allmänna försörjningsinrättningen vårdade sinnessjuka) och den 13 april 1908 45,000 kr. utöver förut anvisade medel.

Sedan sjukhuset vid Långbro i sin helhet blivit färdigt med 640 platser och i slutet av år 1909 tagits i anspråk, upphörde verksamheten vid de provisoriska sinnessjukhusen, men måste sjukhuset Hornsgatan 82 under år 1912, anstalten vid Bondegatan år 1914 och anstalten vid Södermannagatan år 1917 åter beläggas, då utrymmet vid Långbro ej räckte till, varjämte Katarina sjukhus åter börjat användas huvudsakligen för sinnessjukvård.

Sjukhuset vid Långbro.

Långbro, Älvsjö; rt. 32 10, 34 12, 34 16; st. 15 06.

Mottagningstid: för vinnande av upplysning ang. sjukas intagning kl. 12,30—1,30. I öfrigt intagas patienter alla tider på dygnet.

Exportionstid: å sysslomanskontoret kl. 10—2.

Hn.

Hn. *Avgifter för betalande sjuka pr dag:*

i helenskiilt	rum för stockholmsbo	. kr. 5 —
> >	> > landsortsbo	. > 7 —
i halvenskiilt	> > stockholmsbo	> 3,50
> >	> > landsortsbo	. > 5 —
> allmänt	> > stockholmsbo	. > 1,25
> >	> > landsortsbo	. > 3 —

För vård av patient med extra kost å allmänt rum höjes dagavgiften med 1 kr.

Reglementen m. m. Ordningsregler för sjukhuset, fastställda av sjukhusets styrelse den 15 dec. 1910. Brandordning för sjukhuset, fastställd av sjukhusets styrelse den 15 dec. 1910. Instruktion för sysslomannen vid sjukhuset, fastställd av sjukhusets styrelse den 18 maj 1911. Instruktioner för ekonomi- och sjukvårdspersonal vid sjukhuset, fastställda av sjukhusets styrelse den 3 aug. 1911.

Stat år 1918. Utgifter: 1,409,370 kr. (däruv 422,200 kr. till sjukhusets utvidgning, att täckas med läne-medel); inkomster: 561,500 kr., däruv från fattigvårdsnämnden 420,000 kr.

Styrelsens ledamöter.

Andersson, P., folkskollärare, stadsfullm.; **Bodin, O. V. E.**, arkitekt, vice ordf.; **Kinberg, O. W.**, överläkare, direktör; **Mathiason, N. P.**, direktör; **Wawrinsky, R. A.**, f. d. medicinalråd, ordf.

Protokollsförare

(500 kr.; ej å stat).

Masreliez, K. V.

Direktör och överläkare

(0, dessutom arvode 1,000 kr.).

Kinberg, O. W. (förordn. t. o. m. $\frac{4}{5}$ 1924); rt. 32 10; st. 15 06; mottagningstid: 12,30—1,30.

Biträdande överläkare (16).

Åhman, G. H.; rt. 34 12; st. 15 06; mottagningstid: 12,30—1,30.

Biträdande läkare (14)

(rt. 34 12).

Almroth, Fr. A.; **Eneström, Hj. E.**

Underläkare

(rt. 34 12)

(2,800 kr.¹), möblerad bostad, värme och städning samt kost eller ersättning därför, högst 300 kr. pr år; å extra stat).

Hubert, B. T. H.; **Holm, E. G. A.**

Föreståndarinnor (5).

Fridström, G. O.; **Hellberg, S. M.**; **Olander, A. M. E.**

Uppsyningsman (7).

Lindhe, C. J.

Biträdande uppsyningsman (4).

Vakant.

Översköterskor å oroliga avdelningar (4).

Holmgren, T. W.; **Janson, E.**; **Lundkvist, E. L.**; **Johanson, A. E.**

Översköterskor (3).

Gründahl, A. A. U.; **Berglöf, G.**; **Paulsson, E. W.**; **Petersson, J. K.**; **Barck, G. R. E.**; **Renhagen, A. A. H. J:son**; **Jonsson, E. E.**; **Lagerström, M. E.**; **Lundell, E. A.**; **Frölich, G. K. R.**; **Le-moine, K. S.**; **Sandgren, S. M.**; **Henriksson, A. A. F.**; **Eriksson, H. L.**; **Brattberg, A. A. M.**; **Källman, H. K.**; **Hellberg, J. A.**; en vakant;

Dessutom sex första skötare (lön 750 kr. jämte tre löneförhöjningar å 60, 60 och 120 kr.). tjuguåtta skötare (lön 600 kr., dessutom löneförhöjningar i likhet med första skötare) samt fyra skötareelever, aderton första sköterskor (lön 436 kr. jämte tre löneförhöjningar å 33,60, 33,60 och 67,20 kr.), sextiosex sköterskor (lön 336 kr. jämte löneförhöjningar i likhet med första sköterska) samt tre sköterskeelever. Samtliga åtnjuta bostad, värme och kost samt fria tjänstekläder. Skötare och sköterskor å oroliga avdelningar uppbära ett årligt löneställag å 50 kr. Till gift skötare utgår ersättning för bostad med 400 kr. och för kost med 300 kr. pr år.

Predikant

(800 kr.; ej å stat).

Lindstam, N. A.

Organist

(200 kr.; ej å stat).

Mild, f. Lundgren, Jenny M. C. F.

Syssloman (13).

Mild, C. A.; rt. 34 16; st. 15 06; mottagnings-tid: 12—2.

Bokhållare (9).

Alström, H.

Kontorsbiträde (5).

Herrman, N. V. A.

Biträde å överläkare- och sysslomansexpeditioner

(900 kr., bostad och kost; ej å stat).

Olsson, Annie P. M.

Arbetsförestånderska (4).

Fischer, Hildur.

Köksförestånderska (4).

Åkerberg, Sigrid E.

¹) Se not 2 sid. 85.

Twätförestånderska (3).

Arenander, Hanna.

Maskinist (9).

Bohman, G. A.

Biträdande maskinist (7).

Weiter, A. F. L.

Vaktmästare (6).

Tingström, Hj. K. O.

Dessutom en *trädgårdsmästare* (6), en *snickare* (6), en *skomakare* (6), en *målare* (6), en *skräddare* (6), en *kusk* (4), en *reparatör* (4), ett *trädgårdsbiträde* (4), en *förste dräng* (3), en *nattvakt* (3), två *portvakter* (2), en *biträdande snickare* (750 kr. jämte ersättning för bostad och kost med 700 kr.), en *biträdande målare* (750 kr. jämte ersättning för bostad och kost med 700 kr.), sju *eldare* (III. b.), sex *drängar* (III. a.), en *överkokerska* (II. c.), en *kokerska* (II. b.), ett *spisbiträde* (I. d.), en *kallskänka* (II. a.), nio *köksbiträden* (I. b.), en *biträdande twätförestånderska* (II. c.), tre *strykerskor* (I. c.), en *manglerska* (I. c.), en *maskintvätterska* (I. c.), nio *tvätterskor* (I. b.) och tretton *städerskor* (I. b.).

Katarina sjukhus.

Nya Sandbergsgatan 1, Sö.; rt. 26 00, 94 09 (läkareexpeditionen); st. 33 20, Söder 2 95 (kontoret 10—3).

Besökstid:

söndagar, tisdagar och torsdagar kl. 1,30—2,30; telefonförfrågningar om patienter alla dagar endast kl. 1,30—2,30.

Avgifter för betalande sjuka pr dag.

För delirium tremens-patienter.

Se under Provisoriska sjukhuset.

För sinnessjuka patienter:

stockholmsbo 1,25
landsortsbo 3—.

För vård av patient med extra kost å allmänt rum höjes avgiften med 1 kr. pr dag.

Detta sjukhus tillkom 1831 och kallades då provisoriska sjukhuset men erhöll 1877 namnet Katarina sjukhus. Staten byggde sjukhuset, som överlämnades till kommunens förvaltning och till en början användes till epidemivård, efter 1878 till vanlig sjukvård och sedermera togs i anspråk som sinnessjukanstalt. Efter öppnandet av sjukhuset vid Långbro var Katarina sjukhus en tid kroppssjukhus men mottagas nu å anstalten, som rymmer 131 platser, personer lidande av delirium tremens (41 pl.) och sinnessjukdomar (90 pl.).

Stat år 1918. Utgifter: 154,712 kr.; inkomster: 6,650 kr.

Styrelse.

Styrelsen är densamma som för Provisoriska sjukhuset (se sid. 81).

Direktör och överläkare

(4,000 kr.; ej å stat).

Olander, K. O. N., *tf.*

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad, värme och lyse; ej å stat).

Halldén, G. A. L.

Predikant

(400 kr.; ej å stat).

Ahlfeldt, R. A.

Sysselman

(1,000 kr.; ej å stat).

Svenson, S. A.; rt. 26 00; st. Söder 2 95; mottagningstid: 1—3.

Husmoder

(660 kr., bostad och kost; ej å stat).

Bergstrand, Ester.

Översköterska å orolig avdelning

(500 kr., bostad och kost; ej å stat).

Nilsson, Valborg B.

Skötare

(600 kr. jämte tre ålderstillägg å 60, 60 och 120 kr., ävensom bostad; ej å stat).

Antal: 6.

Sköterskor

(336 kr. jämte tre ålderstillägg å 33,60, 33,60 samt 67,20 kr., ävensom bostad och kost; ej å stat).

Antal: 20.

Dessutom ett *kontorsbiträde*, en *portvakt* (kvinnl.) en *eldare* (III. b.) och en *städerska* (I. b.).

Provisoriska sinnessjukhuset vid Hornsgatan.

Hornsgatan 82 B, Sö.; rt. 21 70; st. 39 75.

Besökstid:

söndagar, tisdagar och torsdagar kl. 1,30—2,30.

Då utrymmet å sjukhuset vid Långbro visat sig otillräckligt, började detta provisoriska sjukhus (se ovan) hösten 1912 ånyo beläggas. Sjukhuset har 32 platser.

Styrelse.

Sjukhuset sorterar under samma styrelse som Provisoriska sjukhuset (se sid. 81).

Överläkare

(1,000 kr.; ej å stat).

Olander, K. O. N. (se Katarina sjukhus).

Underläkare

(2,000 kr., möblerad bostad och kost; ej å stat).

Rosenström, E. V.

Hn.

Hn.

Redogörare

(400 kr.; ej å stat).

Svenson, S. A. (se ovan).

Föreståndarinna

(860 kr., bostad och kost; ej å stat).

Löfgren, Maria.

Sköterskor

(samma avlöning som å Katarina sjukhus, se ovan).

Antal: 11.

Dessutom en *portvakt* (manlig), en *kokerska* (II. a.), en *städerska* (I. b.) och två *köksbiträden* (I. b.).

Provisoriska sinnessjukhuset vid Bondegatan.

Bondegatan 56 (f. d. 34), Sö.; rt. 89 17; st. 138 80.

Besökstid:

söndagar, tisdagar och torsdagar kl. 1,30—2,30.

Då utrymmet å sjukhuset vid Långbro visat sig otillräckligt, började detta provisoriska sjukhus (se ovan) att åter beläggas den 12 jan. 1914. Sjukhuset har 66 platser.

Styrelse.

Sjukhuset sorterar under samma styrelse som Provisoriska sjukhuset (se sid. 81).

Överläkare och direktör

(1,000 kr.; ej å stat).

Olander, K. O. N. (se Katarina sjukhus).

Underläkare

(600 kr.; ej å stat).

Rosenström, E. V. (se ovan).

Redogörare

(300 kr.; ej å stat).

Svensson, S. A. (se ovan).

Föreståndarinna

(860 kr., bostad och kost; ej å stat).

Lydecker, Elisabeth.

Sköterskor

(samma avlöning som å Katarina sjukhus, se ovan).

Antal: 11.

Dessutom en *kokerska* (II. a.) och tre *köksbiträden* (I. b.).

Provisoriska sinnessjukhuset vid Södermannagatan.

Södermannagatan 13, Sö.; rt. 212 64.

Besökstid:

söndagar, tisdagar och torsdagar kl. 1,30—2,30.

Då utrymmet å sjukhuset vid Långbro visat sig allt mera otillräckligt, började detta provi-

isoriska sjukhus (se ovan) åter att beläggas i april 1917. Sjukhuset har t. v. 25 platser.

Styrelse.

Sjukhuset sorterar under samma styrelse som Provisoriska sjukhuset (se sid. 81).

Överläkare och direktör

(500 kr.; ej å stat).

Olander, K. O. N. (se Katarina sjukhus).

Underläkare

(400 kr.; ej å stat).

Rosenström, E. V. (se ovan).

Redogörare

(300 kr.; ej å stat).

Svenson, S. A. (se ovan).

Föreståndarinna

(660 kr., bostad och kost; ej å stat).

Häggroth, Helmy.

Sköterskor

(samma avlöning som å Katarina sjukhus, se ovan).

Antal: 5.

Dessutom en *kokerska* (II. a.).

Stockholms stads uptagningsanstalter för hastigt insjuknade.

Uptagningsanstalterna äro avsedda för tillfällig vård av sjuka personer, som av en eller annan orsak äro i behov av att snarast möjligt intagas å sjukvårdsanstalt men på grund av de i stadgar för Stockholms stads sjukhus gällande bestämmelser eller till äventyrs av brist på plats icke kunna till vård av dessa sjukhus omedelbart emottagas. Sjuk, som är försedd med remiss till försörjningsinrättning eller av läkare utfärdat intyg om behov av vård å dylik inrättning, må dock icke å anstalterna emottagas, så framt icke sjukdom tillstött, som kräver ofördröjlig vård. För att å uptagningsanstalterna intagas skall den sjuka vara dit införd av polisman eller dit remitterad av förste stadsläkaren eller fattigvårdsinspektören, och skall dylik sjuk emottagas alla tider på dygnet. Styrelsen för det sjukhus, varvid uptagningsanstalten är belägen, äger att förordna en av sjukhusets assistentläkare att under inseende av vederbörande överläkare bestrida läkarevården vid anstalten. Uptagningsanstalterna äro för närvarande förlagda, en vid Sabbatsbergs sjukhus och en vid Maria sjukhus. Den sistnämnda disponeras emellertid tillsvidare av Maria sjukhus' medicinska avdelning.

Reglemente. Hälsovårdsnämndens reglemente för uptagningsanstalterna för hastigt insjuknade den 28 sept. 1901.

Stat år 1918. Utgifter: 22,640 kr.

**Sabbatsbergs upptagningsanstalt
för hastigt insjuknade.**

Dalagatan 9 & 11, Va.; rt. 258 41.

Anstalten öppnades för mottagande av sjuka den 14 okt. 1901. Byggnaden, som är uppförd till en vånings höjd, innehåller ett större sjukrum för män med 8 platser, tre mindre sjukrum för kvinnor med 6 platser, 4 isoleringsrum för oroliga patienter, jämte badrum, tekök, sköterskerum m. m.

Styrelse.

Samma som för Sabbatsbergs sjukhus (se sid. 78).

Läkare.

Se Sabbatsbergs sjukhus (sid. 78).

Sköterska (3).

Blomqvist, f. Jansson, Sofia W.

Dessutom en *städerska* (l. b.).

Syssloman.

Se Sabbatsbergs sjukhus.

**Maria upptagningsanstalt för
hastigt insjuknade.**

Prästgårdsgatan 32, Sö.; rt. 70 06.

En upptagningsanstalt vid Maria sjukhus — eller, som den förr kallades, sjukasyl — öppnades den 1 juli 1880 för mottagande av hastigt insjuknade personer. För detta ändamål uppfördes 1902 å Maria sjukhusomt en särskild byggnad, som inrymmer 10 sängplatser, 6 för män och 4 för kvinnor, samt 4 isoleringsrum.

Anstalten disponeras emellertid tillsvidare av Maria sjukhus' medicinska afdelning.

Styrelse.

Samma som för Maria sjukhus (se sid. 82).

Läkare.

Se Maria sjukhus (sid. 82).

Sköterska (3).

Vakant.

Dessutom två *sköterskebiträden* (l. b.).

Räkenskapsförare.

Se sysslomannen vid Maria sjukhus.

**Albert och Hulda Pålsons
konvalescenthem.**

Vällinge i Salems socken av Stockholms län; adr. Vällinge, Stockholm 2; rt. Nors-

borg 6; st. Norsborg 12; expeditionstid: 11—1. Hn.

Hemmet har till ändamål att bereda underhåll och vård åt kvinnor, som efter genomgången sjukdom härav äro i behov och icke kunna i eget hem eller hos anhöriga på tillfredsställande sätt vårdas. Hemmet har tillkommit genom en av godsägaren Albert Pålson och hans hustru Hulda Pålson, född Hjertröm, till Stockholms stad överlämnad donation å 200,000 kr. Årliga avkastningen av donationens kapital, som förvaltas av Stockholms stads hälsovårdsnämnd och icke får till sitt belopp förminsas, skall enligt donationsbrevets bestämmelser användas till bestridande av utgifter för å hemmet intagna personers underhåll och vård. I sammanhang med mottagande av denna donation hava stadsfullmäktige genom beslut den 24 jan. 1905 åtagit sig att tillhandahålla lokal för hemmet, bekosta dess inredning och uppsättning samt bestrida de ytterligare utgifter för detsamma, som ej betäckas av denna donation och möjligen tillkommande donationers avkastning. Enligt donationsbrevet hava lasarettsläkare i Kalmar läns norra landstingsområde rättighet att ständigt få vid hemmet disponera över två platser.

Hemmet förvaltas av en styrelse, bestående av förste stadsläkaren, fattigvårdsinspektören och två ledamöter, utsedda en av fattigvårdsnämnden och en av hälsovårdsnämnden, samt godsägaren Albert Pålson, så länge han själv är därtill villig. De valda ledamöterna utses varje år i december månad för det kommande året. Stadgar för hemmets verksamhet fastställas av hälsovårdsnämnden på förslag av styrelsen. Styrelsen förvaltar under hälsovårdsnämnden såsom överstyrelse hemmets angelägenheter. Vistelsen å hemmet, som har platser för 30 patienter, är kostnadsfri och får i regel ej överskrida fyra veckor. Remiss till intagning sker genom fattigvårdsinspektören.

Reglemente. Hälsovårdsnämndens stadgar för Albert och Hulda Pålsons konvalescenthem den 24 aug. 1906.

Stat år 1918. Utgifter 21,300 kr.; inkomster 11,000 kr. (ränta å donationsmedlen).

Styrelsens ledamöter.

Andersson, L. I., förste stadsläkare (självskr.); Lindblom, F. G. A., fattigvårdsinspektör (självskr.); Bohman, f. Rüffel, Kerstin M. E., justitierådinna (vald av hälsovårdsnämnden), ordf.; Rogh, f. Fähræus, Jenny M., fru (vald av fattigvårdsnämnden); Pålson, S. A., godsägare (donator).

Föreståndarinna

(avlönas enl. lönegrupp 4; ej å stat).

Wallengren, Gerda N.

Dessutom en *kokerska*, tre *tjänarinnor* och en *gårdsdräng*.

Hn. Jacques och Galathée Lamms konvalescenthem för tuberkulossjuka.

Stora Gungan, Enskede; st. Enskede 250.

I enlighet med bestämmelserna i äukefru Galathée Lamms testamente den 23 juli 1913 överlämnades till staden ett belopp av 100,000 kr. till ett konvalescenthem för behövande personer, som vid något av stadens sjukhus behandlats för tuberkulos mot villkor, att staden uppläte för ändamålet lämplig lokal och omhändertog bestyret med förvaltningens av såväl penningmedlen som hemmet. Stadsfullmäktige uppdrogo den 18 okt. 1915 åt hälsovårdsnämnden att vidtaga åtgärder i testamentets syfte. Sedan nämnden låtit inreda lokaler å en staden tillhörig lägenhet i Brännkyrka och den 19 jan. 1917 utsett styrelse för hemmet, öppnades detta den 6 därpå följande februari.

Stat år 1918. Utgifter: 6,200 kr.; inkomster: 5,000 kr. (ränta å donationsmedlen).

Styrelsens ledamöter.

Andersson, L. I., förste stadsläkare; **Sundell, C.**, prakt. läkare.

Föreståndarinna

(500 kr., bostad och kost; ej å stat).

Andersson, Anna A.

Polikliniker.

För vård av fattiga sjuka underhåller staden sedan 1886 en poliklinik å Södermalm samt lämnar bidrag till underhållskostnaderna till tvenne fristående polikliniker, en å Östermalm och en å Norrmalm.

För dessa trenne, som avgiva berättelser till hälsovårdsnämnden, redogöres här nedan. Staden lämnar även bidrag till andra polikliniker (se sid. 257): Serafimerlasarettets, Diakonissjukhusets, Kronprinsessan Lovisas vårdanstalts, Karolinska institutets poliklinik (vid Kungsgatan), Gymnastiska centralinstitutet (för sjukgymnastisk poliklinik), Tandläkareinstitutets, ävensom Vanförestaltens poliklinik. Dessutom har staden egna polikliniker i förening med vissa sjukhus, nämligen Maria, Sabbatsbergs och sjukhuset St Göran. — Å dessa polikliniker lämna specialister i ögon-, öron-, kvinno- och barnsjukdomar etc. kostnadsfri behandling åt personer, vilkas medellöshet blivit styrkt.

Stat år 1918. Utgifter: 64,050 kr.

Stadens poliklinik å Södermalm.

Folkungagatan 69, Sö.; st. 30252.

Föreståndare

(avlönad se nedan).

Widstrand, C. A.

Barnsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 12—1.

Läkare

(1,500 kr.; ej å stat).

Nordenson, A. G.; en vakant.

Hudsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar och lördagar 9—10.

Läkare

(900 kr.; ej å stat).

Moberg, W. L.

Kvinnosjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 9—9,30.

Läkare

(900 kr.; ej å stat).

Nilsson, Ada K.

Lungsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar och torsdagar 2—2,30.

Läkare

(1,100 kr., därav som föreståndare 200 kr.; ej å stat).

Widstrand, C. A.

Tandsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 8,30—9,30 f. m.

Tandläkare

(900 kr.; ej å stat).

Wessler, J. A.

Dessutom 2 sköterskor (4).

Urinvägarnas och könsorganens sjukdomar (kvinnliga patienter).

Mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 6—7,30 e. m.

Läkare

(1,500 kr.; ej å stat).

Paykull, S. S. E. (Lilly).

Urinvägarnas och könsorganens sjukdomar (manliga patienter).

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 7—8 e. m.

Läkare

(1,500 kr.; ej å stat).

Liljenroth, G.

Ögonsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 5—6 samt torsdagar 5,30—6.

Läkare

(2,000 kr.; ej å stat).

Lönborg, F. U.

Öron-, näs- och halssjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar och fredagar 11—11,30.

Läkare

(900 kr.; ej å stat).

Flodqvist, L. G.; en vakant.

Polikliniken å Östermalm (Allmänna polikliniken).

(Understödd av staden.)

Riddaregatan 3, Ö.; st. Österm. 15 85.

Avlöningar m. m. (av stadens medel). Två läkare å avd. för urinvägarnas och könsorganens sjukdomar: arvode 1,500 kr. vardera. Stadens bidrag härutöver: årsbidrag 4,500 kr., behandling med Tallermans apparat 1,500 kr.

Föreståndare.

Lundberg, K. A. R. (se nedan, barnsjukdomar och reumatiska åkommor).

Barnsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar och torsdagar 11,30—12.

Läkare.

Lundberg, K. A. R.

Hudsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar och lördagar 11—11,30.

Läkare.

Schaumann, J.

Lungsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar och fredagar 1—1,30.

Läkare.

Odqvist, K. A.

Mag- och tarmsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar och fredagar 5—6.

Läkare.

Rosengren, J. A.

Nervsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 8,30—9,30 f. m.

Läkare.

Kinberg von Sneidern, f. Rosenbaum, Julia.

Reumatiska åkommor.

»Tallermans friinstitut.»

Mottagningstid: måndagar och torsdagar 11,30—12.

Läkare.

Lundberg, K. A. R.

Urinvägarnas och könsorganens sjukdomar.

Mottagningstid: se nedan.

Läkare.

Santesson, B. H. (mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 6,30—7,30 e. m.); Sundqvist, Alma M. K. (mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 6,30—7,30 e. m.).

Ögonsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 4—5; måndagar och onsdagar 1—1,45.

Läkare.

Uddgren, Gerda S.

Öron-, näs- och halssjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 9—10.

Läkare.

Klingspor, S. W.

Polikliniken å Norrmalm.

(Understödd av staden.)

Sveavägen 98, Va.; st. 330 34.

Avlöningar m. m. Staden bidrager med 1,500 kr. till avlöning åt läkaren för hud- och könssjukdomar hos kvinnor samt med 2,450 kr. till diverse utgifter.

Föreståndare.

Bergvall, J. F. (se nedan, könssjukdomar).

Barnsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar och torsdagar 11—12.

Läkare.

Dalén, K. L. E.

Hn.

Hn.

Hjärt- och lungsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar och fredagar 10—11.

Läkare.

Möller, N. B.

Hud- och könssjukdomar hos kvinnor.

Mottagningstid: tisdagar, torsdagar, lördagar 6,30—7,30 e. m.

Läkare.

Sjöquist-Rhodin, Tyra M

Invärtres, mag- och tarmsjukdomar.

Mottagningstid: onsdagar och lördagar 12—1.

Läkare.

Sandberg, O. G.

Kirurgiska sjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 5,30—6,30.

Läkare.

Heijl, C. F.

Kvinnosjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar och fredagar 1—2.

Läkare.

Forssell, O. H:son.

Könssjukdomar.

Mottagningstid: måndagar och fredagar 7—8 e. m.

Läkare.

Bergvall, J. F.

Nervsjukdomar.

Läkare.

Vakant.

Ögonsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar och fredagar 9—10.

Läkare.

Lamm, G. A.

Öron-, näs- och halssjukdomar.

Läkare.

Vakant.

Stockholms stads upplysnings- och understödsbyråer för tuberkulossjuka.

Byråerna, som öppnades, den södra i december 1906 och den norra i maj 1909, hava till uppgift att åt lungotssjuka meddela råd och upplysningar till sjukdomens bekämpande och förekommande av smittas spridande och att, om den sjuke är medellös eller mindre bemedlad, lämna nödigt understöd. Byråerna stå under hälsovårdsnämndens förvaltning och överinseende, och utövar förste stadsläkaren närmaste tillsynen över deras verksamhet. Vardera byrån står under ledning av en föreståndare, som skall vara en legitimerad och i tuberkulossjukdomens diagnos, behandling och profylaxi kunnig läkare. Föreståndare ävensom assistentläkare antagas av hälsovårdsnämnden; övrig personal antages av förste stadsläkaren på förslag av föreståndaren till det antal, hälsovårdsnämnden bestämmer.

Understöd åt sjuka, som anlita byråernas hjälp, bestämmas av ett förtroenderåd, bestående av byråns föreståndare och två personer, av vilka hälsovårdsnämnden utser en och fattigvårdsnämnden en, med iakttagande, att upplysning inhämtas från fattigvårdsnämnden, innan understöd utdelas, och att anmälan göres, då utdelning av understöd ägt rum. Ej må understöd lämnas åt sjuk, som icke äger hemortsrätt i Stockholm.

Den södra byrån har sin verksamhet förlagd till Södermalm, Staden inom broarna och Brännkyrka, den norra till Norrmalm och Bromma.

Reglemente. Hälsovårdsnämndens reglemente för Stockholms stads upplysnings- och understödsbyrå för tuberkulossjuka den 7 sept. 1906.

Förtroenderådets ledamöter.

Netzel, Laura, fröken, stadsfullm. (utsedd av hälsovårdsnämnden); **Lindblom**, F. G. A., fattigvårdsinspektör (utsedd av fattigvårdsnämnden); **Sundell**, C. (se nedan); **Kjellin**, G. V. (se nedan).

Suppleanter.

Blomberg, A. W., grosshandlare, **Chatillon-Winbergh**, f. Linroth, Anna, fru, **Kullberg**, Elisabeth M. Ch., fröken, **Winbergh**, f. Dahl, Fanny H. M., fru (utsedda av hälsovårdsnämnden); **Flensburg**, f. Bredberg, Anna Ch., doktorinna, **Törnelli**, f. Weber, Gertrud, fru, stadsfullm., **Wijnblad**, Hanna S. Ch., fröken (utsedda av fattigvårdsnämnden).

Södra byrån.

Repslagaregatan 14, Sö.; rt. 75 54; st. 309 29; expeditionstid: helgfria tisdagar och fredagar 9—10 samt måndagar och torsdagar 6—7. Understöd utdelas tisdagar 11,30.

Stat år 1917. Utgifter: 46,000 kr.

Föreståndare

(5,000 kr.; ej å stat).

Sundell, C.

Biträdande läkare

(4,500 kr.; ej å stat).

Lindvall, A. H.

Sköterskor

(en 1,440 kr., bostad, ved och lyse, en 1,500 kr.; befattningarna ej å stat).

Poitzel, Anna M.; Gejrot, Hanna K.

Bokförare

(1,200 kr.; ej å stat).

Runqvist, Maja K.

Norra byrån.

Hantverkaregatan 23 C, C.; rt. 130 76; st. 226 24; expeditionstid: helgfria tisdagar och fredagar 9—10 samt måndagar och torsdagar 6—7. Understöd utdelas tisdagar 11,30 f. m.

Stat år 1917. Utgifter: 54,550 kr.

Föreståndare

(5,000 kr.; ej å stat).

Kjellin, G. V.

Biträdande läkare

(4,500 kr.; ej å stat).

Holmin, N. G.

Sköterskor

(en 1,860 kr., en 1,620 kr., en 1,500 kr.; ej å stat).

Göranson, Anna; Ahlberg, Klara V.; Sandberg, V. E. (Frida).

Bokförare

(1,200 kr.; ej å stat).

Erasmie, f. Nordström, Mimmi.

Stockholms stads ympningsväsen.

En »koppningsanstalt» öppnades i Stockholm år 1776, men kom skyddskoppymplingen till någon allmänare användning först efter 1816 års kungl. reglemente för vaccinationen i riket, som ålade de olika församlingarna skyldighet att antaga vaccinatorer. År 1855 överflyttades ansvaret för skyddskoppymplingen i Stockholm på statens därvarande vaccindepåföreståndare, men blev vaccinationsväsendets handhavande på 1880-talet överflyttat på hälsovårdsnämnden.

Grundvalen för stadens nuvarande ympningsväsen bildar lagen den 2 juni 1916, som stadgar, att varje barn skall ympas, senast under det kalenderår, då det fyller sex år. Staden indelas i fem ympningsdistrikt. För vart och ett av dessa är anställd en ympare, som under den blidare årstiden en gång i veckan på av hälsovårdsnämnden upplåtna lokaler i de skilda stadsdelarna går allmänheten till handa med kostnadsfri skyddskoppympling. Ympare skall göra anteckning om varje av honom utförd ympning i en ymp-

ningsjournal. Utdrag av denna journal skall enligt lagen före den 10 januari varje år för näst föregående år insändas till vederbörande pastorsämbete för anteckningar i församlingsboken. Enligt medicinalstyrelsens medgivande insändas emellertid i Stockholm samtliga utdragen enligt särskilda formulär till förste stadsläkaren och överlämnas sedermera till rotemännen för anteckning i mantalsböckerna.

Ympare förordnas av hälsovårdsnämnden och erhåller ersättning av statsmedel.

Lagar. Lag den 2 juni 1916 angående skyddskoppympling.

1. ympningsdistriktet

(omfattande Storkyrkoförsamlingen, Kungsholmens och Bromma förs.).

Ympare.

Dalén, K. L. E.

2. ympningsdistriktet

(omfattande Klara, Adolf Fredriks, Gustav Vasa och Matteus församlingar).

Ympare.

Schmidt, F. W.

3. ympningsdistriktet

(omfattande Jakobs, Johannes, Engelbrekts, Hedvig Eleonora och Oscars församlingar).

Ympare.

Nyström, E. J.

4. ympningsdistriktet

(omfattande Maria, Katarina och Sofia församlingar).

Ympare.

Olson, E.

5. ympningsdistriktet

(omfattande Brännkyrka församling).

Ympare.

Hulting, C. G.

Anm. Hälsovårdsnämnden bestämmer under våren tider och lokaler för de under maj—juli månader pågående offentliga ympningsmötena. Ympning sker å andra tider å vederbörande läkares mottagningar i egenskap av distriktsläkare (se ovan).

Stockholms stads besiktningsbyrå för prostituerade kvinnor.

Trädgårdsgatan 3, St.; rt. och st.: polisens växel; expeditionstid: 7—3, 6—8.

Byrån leder sitt ursprung från år 1859, då en dylik byrå upprättades och ställdes under kurhusöverläkarens inscende.

Stat år 1918. Utgifter: 11,200 kr.

Hn.

Föreståndare
(2,000 kr.).

Aspelin, J. M.

Läkare
(2,000 kr.).

Schlasberg, H. I.; Sandman, F.

Bakteriolog

(2,000 kr.; ej å stat).

Bergvall, J. F.

Kommissarie

(800 kr., se vidare sid. 8).

Vakant, t. j. f. Schön, J. F., föreståndare för polisens prostitutionsavdelning.

Allmän hälsovård.

Under rubriken allmän hälsovård i kommunens stat ingå: hälsopolisen, anstalter för födoämneskontroll, hälsovårdsnämndens laboratorier, ympningsväsendet, bostadsinspektionen, upplysnings- och understödsbyråer för tuberkulos-sjuka, desinfektionsanstalten, isoleringsanstalten, karantänsanstalten Skottland, karantänsstallarna på kungl. Djurgården, desinfektionen i bostäder, utrotande av råttor, tjänsteresor och diverse utgifter.

Stockholms stads hälsopolis.

Vasagatan 4, C.; rt. 7 41, 74 38; st. 46 40 5261; expeditionstid: 9—7.

Hälsopolisinrättningen avser att bereda hälsovårdsnämnden biträde vid tillsynen över ordningen i staden, vad hälsovården angår. Hälsopolisens chef närmast förste stadsläkaren är sundhetsinspektören, som antages av hälsovårdsnämnden och skall vara en i allmän hälsovård kunnig läkare. Till hälsopolisen räknas också förste och andre stadsveterinären samt föreståndaren för kontrollbyrån för importerade födoämnen, vilka hava sin huvudsakliga verksamhet vid födoämneskontrollen (se sid. 97).

Sundhetsinspektören åligger huvudsakligen: att åt hälsopolisens personal lämna nödig undervisning i allmän hälsovårdslära och annat, som till dess yrke hör, att själv eller genom den övriga personalen såväl under systematiskt anordnade som tillfälliga besök i stadens olika delar undersöka de sanitära förhållandena, att särskilt ägna sin uppmärksamhet åt infektionssjukdomarnas förhållanden i staden, att varje helgfri dag på bestämd tid infinna sig å hälsovårdsnämndens byrå och på kallelse inställa sig vid nämndens sammankomster, till vilka han även därförutan må äga tillträde. Vid förfall för förste stadsläkaren skall sundhetsinspektören vara skyldig att hans tjänsteåligganden bestrida, såvida han därtill förordnas.

Förste och andre stadsveterinären antagas av hälsovårdsnämnden och må ej idka enskild praktik inom veterinärfacket.

Förste stadsveterinärens huvudsakligaste åligganden äro: att i enlighet med gällande författningar övertaka smittsamma sjukdomar och farsoter bland husdjuren, att ägna sorgfälligt uppmärksamhet åt sådana förhållanden inom staden, som kunna menligt inverka på husdjurens sundhet, att på allt sätt söka beforda stadens förseende med sunda livsmedel samt hålla tillsyn över till salu hållna födoämners beskaffenhet, att förestå Stockholms stads karantänsanstalter för från utrikes orter sjöledes införda djur, att lämna hälsopolispersonalen nödig undervisning i stall- och födoämneshygien samt att varje helgfri dag på bestämd tid vara tillstädes å hälsovårdsnämndens byrå, på kallelse närvara vid nämndens sammanträden och bevista slakthus- och saluhallsstyrelsens sammanträden.

Andre stadsveterinären åligger huvudsakligen: att förestå nämndens kontrollbyrå för av hälsopolisen anhängna eller av allmänheten till undersökning inlämnade, mistänkta födoämnen, att genom systematiskt ordnade eller tillfälliga inspektioner biträda vid tillsynen över till salu hållna födoämnen och över lokaler och platser, där födoämnen försälas eller till försäljning förarbetas eller förvaras, att utöva tillsyn över slakterier och korvfabriker i omgivande landskommuner, att övertaka födoämnes transporter inom staden samt att kontrollera matvaruleveranser till sjukhusen och andra stadens allmänna inrättningar.

Föreståndaren för hälsovårdsnämndens kontrollbyrå för importerade födoämnen, vilken skall vara legitimerad veterinär, antages av hälsovårdsnämnden och må ej idka enskild praktik inom veterinärfacket. Honom åligger huvudsakligen: att å nämnda byrå utföra erforderliga veterinära undersökningar, att inom tullområdet och å tullnederlag verkställa undersökning av importerade födoämnen samt att biträda förste stadsveterinären i hans verksamhet.

I övrigt utgöres hälsopolisen även kommissarie, en underinspektör, 7 förste tillsyningsmän och 22 tillsyningsmän.

Kommissarijen utövar det närmaste förmanskapet över tillsyningsmännen och vägleder dessa vid deras arbete, övertakar, att hälsovårdsnämndens uppgifter angående avhjäljande av sanitära olägenheter efterkommas, samt är efter förordnande åklagare i sundhetsmål.

Underinspektören är anställd som förman vid den år 1908 tillkomna *rörinspektionen* för tillsyn över rörlednings- och s. k. sanitära installationsarbeten. Tjänsten uppfördes 1917 på stat.

Av förste tillsyningsmännen tjänstgöra två vid rörinspektionen (se ovan) och en fullgör, under förste stadsläkarens överinseende, vad som åligger kommunen med avseende å tillsynen å efterlevnaden av lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd.

Tillsyningsmännen åligger huvudsakli-

gen: att vaksamt efterspana befintliga sanitära olägenheter samt att även hava uppmärksamheten fäst på efterlevnaden av de föreskrifter rörande sundheten och snyggheten i staden, vilkas övervakande författningsenligt tillhör allmänna polisen samt, om de finna något i detta avseende att anmärka, därom till kommissarien avgiva rapport.

Instruktioner. Hälsovårdsnämndens instruktion för Stockholms hälsopolis den 8 okt. 1880. Hälsovårdsnämndens instruktioner för förste och andre stadsveterinären i Stockholm den 1 dec. 1911 och för föreståndaren för kontrollbyrå för importerade födoämnen i Stockholm den 1 dec. 1911. Hälsovårdsföreskrifter för Stockholm ang. dels slakterier, dels handel med vissa livsfrönödenheter, deras förarbetande, förvaring m. m., överståthållarämbetets kung. den 29 aug. 1908 (»matvarustadgan»), med ändring den 27 dec. 1910 (ang. mjölkhandeln). Särskilda bestämmelser ang. butikshandel med matvaror samt bestämmelser ang. transport av köttvaror, fastställda av hälsovårdsnämnden den 27 jan. 1911.

Sundhetsinspektör (17).

Backlund, A. R.; hälsovårdsnämndens expedition; rt. 7 41, 74 38; st. 46 40, 52 61; mottagnings-tid: 1—2.

Förste stadsveterinär (16).

Nystedt, S. P., tjl. (se livsmedelsnämnden), *tj.f.*
Åfeldt, N. O. E. (se nedan, hälsovårdsnämndens expedition); rt. 7 41, 74 38; st. 46 40, 52 61; mottagningstid: 1—2.

Andre stadsveterinär (15).

Åfeldt, N. O. E., tjl. (se ovan), *tj.f.* **Jansson, J. E.** (se nedan, hälsovårdsnämndens kontrollbyrå för anhållna eller inlämnade födoämnen).

Föreståndare för hälsovårdsnämndens kontrollbyrå för importerade födoämnen.

Jansson, J. E.

Kommissarie (12).

Österberg, B. A.; rt. 7 41, 74 38; st. 46 40, 52 61; mottagningstid: 1—2.

Underinspektör (10).

Magnusson, R. E.; rt. 7 41, 74 38; st. 46 40, 52 61; mottagningstid: 2—4.

Förste tillsyningsmän (8).

Regnér, C. O. F.; **Lagerman, A. F.**; **Rune, F.**; **Wahl, J. A.**; **Dahl, G. E.** (för rörspektionen); **Andersson, A.** (för rörspektionen); **Johannesson, C. J. E.** (för kommunala yrkesinspektionen).

Tillsyningsmän (8).

Fryklund, E.; **Boström, E. G.**; **Ternell, E. E.**, tjl.; **Wedin, E. W.**; **Ekbergh, C. G.**; **Lilienberg, J.**

G.; Rosén, G. A.; **Widstrand, O. M. V.**; **Wiik, E. A.**; **Lindén, A. G.**; **Eklund, P. F.**; **Carlbon, B. O.**; **Larsson, J. H.**; **Tell, E. G.**; **Holmér, C. E.**; **Heilsén, J. A.**; **Ek, O. E.**; **Johannesson, C. E.**; **Hultgren, E. R.**; **Sandblom, J.**; **Andersson, O. H.**; **Hansson, A. Th.**

Dessutom *extra tillsyningsmän* i mån av behov.

Anstalter för födoämneskontroll.

I enlighet med hälsovårdsstadgan samt andra författningar och hälsovårdsföreskrifter åligger det hälsovårdsnämnden förutom att hålla tillsyn över alla i staden till salu hållna födoämnen, såsom kött och charkuterivaror, mjölk och mejeriprodukter, bröd, vilt, fisk och andra matvaror, även att övervaka, det endast vederbörligen här eller annorstädes besiktigt och stämplat, färskt kött till salu hålles, och att dylikt kött ej efter undersökningen blivit skämt eller på annat sätt skadat.

Dessutom skall nämnden handhava såväl den direkta undersökningen av som kontrollen över från utlandet till eller över Stockholm importerat färskt, salt eller på annat sätt konserverat kött samt andra födoämnen.

Nämnden har sålunda att övervaka *dels* beskaffenheten i sanitärt hänseende av födoämnen, som till salu hållas eller till försäljning förarbetas eller förvaras i saluhallar, å torg, i kött-, mjölk- och matvarubutiker, i korvfabriker, charkuterier, mejerier, margarifabriker, serveringsställen och med dem jämförliga lägenheter, *dels* att allmänna saluplatser och lägenheter för sådana födoämnen förvaring, beredning, försäljning och servering med till samma lägenheter hörande upplagsrum, av vad slag de vara må, äro så inredda och underhållna, att de motsvara bestämmelserna i för Stockholm gällande särskilda hälsovårdsföreskrifter.

Därjämte har nämnden att utöva inspektion av slakterier och korvfabriker i omgivande landskommuner.

För denna sin verksamhet har nämnden inrättat kontrollbyråer, så väl för av hälsopolisen anhållna eller av allmänheten inlämnade födoämnen som för importerade dylika.

Kontrollbyrån för anhållna eller inlämnade födoämnen.

Olovsgatan 6, C.; rt. 7 54; st. 67 00; expeditionstid: 8—3.

Föreståndare.

Åfeldt, N. O. E., andre stadsveterinär, tjl. (se ovan), *tj.f.* **Jansson, J. E.** (se nedan samt ovan under Stockholms stads hälsopolis); mottagningstid: 1—2.

Vaktmästare

(1,200 kr.; ej å stat).

Johansson, K. V.

Hn. Kontrollbyrån för importerade födoämnen.

Söder Mälarstrand 4, Sö.; rt. 7 55; st. 36 29; expeditionstid: 9—3.

Undersökningen av importerade födoämnen verkställs under ordinarie tulltid, och skall anmälan därom göras mellan kl. 9 och 10 f. m.

Föreståndare

(6,800 kr.; ej å stat).

Jansson, J. E., veterinär (se ovan).

Biträdande veterinär

(arvode 5,700 kr.¹); ej å stat).

Tinnerstedt, O. A. S.; mottagningstid: 9—10.

Kemist

(3,600 kr.; ej å stat).

Sundberg, Th. (se nedan).

Assistenter

(1,400—1,760 kr.; ej å stat).

Högdahl, Anna Ch. K.; Åfeldt, Paula A. G.; Westin, Maria Ch.

Vaktmästare

(1,200 kr.; ej å stat).

Boström, W. J. W.

Dessutom ett extra *arbetsbiträde*.

Anm. I anslutning till denna byrå har år 1912 anordnats ett *mjölk-hygieniskt laboratorium* i och för undersökningar av beskaftenheten av i staden salubjuden mjölk.

Kontroll av ladugårdar, från vilka försäljes »kontrollerad mjölk».

Utan hälsovårdsnämndens tillstånd får mjölk icke säljas under benämning »barnmjölk», »kontrollmjölk» eller annan beteckning, som angiver antingen en särskilt stund beskaftenhet hos mjölken eller ock att den varit föremål för särskild kontroll. Sådant tillstånd meddelas endast under villkor, dels att läkare och veterinär, som av hälsovårdsnämnden antagits för utövande av tillsyn å produktionen av kontrollerad mjölk, efter verkställd besiktning av ladugården intygat, att de sanitära förhållandena inom och omkring ladugården med därtill hörande inrättningar samt hälsotillståndet hos den med mjölken sysselsatta personal och de hygieniska förhållanden, under vilka densamma lever, äro fullt tillfredsställande, ävensom att ladugården med avseende på såväl inredning som skötsel tillfredsställer hygienens fordringar och att samtliga de i ladugården uppställda djur äro friska, och dels att anordningar, som av hälsovårdsnämnden kunna godkännas, äro vidtagna för mjölkens behandling inom Stockholm.

Har dylikt tillstånd meddelats, skall ladugården stå under tillsyn av läkare och veterinär, som av hälsovårdsnämnden för detta ändamål antagits.

¹) Arvodet utgår av medel förste stadsveterinären avstår under tjänstledighet (jfr ovan).

För tillstånd att sälja mjölk såsom barnmjölk erfordras dessutom, att ladugårdsbesättningen icke visat tecken till tuberkulos.

Kostnaden för kontrollen skall av ladugårdens ägare eller innehavare gäldas enligt av hälsovårdsnämnden fastställd taxa.

Instruktioner m. m. Instruktion för kontrollläkare och kontrollveterinär för ladugårdar, från vilka försäljning sker av kontrollerad mjölk, fastställd av hälsovårdsnämnden den 30 juni 1905. Program för ladugårdar, från vilka försäljes kontrollerad mjölk, av hälsovårdsnämnden fastställt den 30 juni 1905. Taxa för kontrollläkare och kontrollveterinär för ladugårdar, från vilka försäljning sker av kontrollerad mjölk, av hälsovårdsnämnden fastställd den 30 juni 1905 med ändring den 2 februari 1906.

Kontrollläkare.

Andersson, L. I.

Kontrollveterinär.

Stenström, O. E.

Hälsovårdsnämndens laboratorium.

Stat år 1918. Utgifter: 42,380 kr.; inkomster 5,000 kr.

Fysikalisk-kemiska avdelningen.

Oxtorgsgatan 18 (ing. fr. gården), C.; rt. 15 38; st. 87 72; expeditionstid: 1—3.

Hälsovårdsnämndens fysikalisk-kemiska laboratorium började sin verksamhet år 1883. Anstalten förestås av hälsovårdsnämndens ingenjör. Av ingenjören utföras tekniskt-hygieniska undersökningar i samband med nämndens verksamhet, såsom beträffande vattenavlopp, bostäder och samlingslokaler, fabriker och näringar m. m., kemiska undersökningar angående till salu hållna födoämnen, dryckesvaror och njutningsmedel samt i övrigt analyser och tekniska undersökningar, som påkallas särskilt genom hälsopolisens verksamhet.

Den 1 juli 1910 inrättades en underavdelning för kemisk undersökning av importerade födoämnen.

Instruktion. Hälsovårdsnämndens instruktion för hälsovårdsnämndens ingenjör den 16 febr. 1894.

Ingenjör

(13; nuv. innehavaren kvarstår å övergångsstat).

Sonden, K. G. A.

Biträdande kemist

(avlönning se ovan; ej å stat).

Sundberg, Th. (se ovan).

Dessutom en *laboratoriestüderska* (2) samt *tillfälliga biträden* i mån av behov.

Bakteriologiska avdelningen.

Hötorget 14, C.; rt. 15 02; st. 52 62; laboratoriet öppet: vardagar 9—3, 5—7, söndagar 9—12.

Hälsovårdsnämndens bakteriologiska laboratorium började sin verksamhet 1901. Å laboratoriet utföras bakteriologiska undersökningar rörande till nämndens verksamhet hörande frågor ävensom utredningar i hälsovårdsärenden, för vilkas bedömande bakteriologisk sakkunskap erfordras, samt undersökningar i diagnostiskt syfte (för medellösa i Stockholm kostnadsfritt, eljest enligt taxa) av de prov, som för dylikt ändamål från de praktiserande läkarna i staden (eller landsorten) till laboratoriet insändas.

Instruktion. Hälsovårdsnämndens instruktion för föreståndaren vid nämndens bakteriologiska laboratorium den 12 april 1901.

Bakteriolog (13).

Levin, E. I.

Vaktmästare (4).

Wahlström, S. L.

Dessutom en laboratoriestäderska (2) samt tillfälliga biträden i mån av behov.

Botaniska avdelningen.

Oxtorgsgatan 18 (ing. fr. gården, C.; rt. 301 29; st. 87 72; öppen måndagar, tisdagar, torsdagar och fredagar 9—4.

Hälsovårdsnämndens laboratoriums botaniska avdelning trädde i verksamhet den 1 juli 1907 och omfattar mikroskopisk undersökning av födoämnen, njutningsmedel, vatten m. m.

Botanist och mikroskopiker

(3,200 kr.; ej å stat).

Huss, H. A.

Stockholms stads desinfektionsanstalt.

Gottlandsgatan 52, Sö. (intagning för desinfektering); Östgötagatan 56, Sö. (avhämtning av kläder); rt. 7 56; expeditionstid: 8—7.

Desinfektionsanstalten grundades år 1882 och inrymdes i lokal vid Hornsgatan 82. Den hade till en början allenast en desinfektionsugn och fyra rum för härbärgerande av friska personer, vilkas bostäder med anledning av där inträffade fall av smittsamma sjukdomar undergingo desinfektion. På sommaren 1906 flyttades desinfektionsanstalten till sin nuvarande lokal, där trenne ugnar och en gryta finnas uppsatta.

Stat år 1918. Utgifter: 21,400 kr.

Redogörare

(300 kr.; ej å stat).

Olsson, E. V.

Vaktmästare (4).

Strömberg, S. A.; Pettersson, C. A. E.

Desinfektion i bostäder.

Hn.

Stockholms hälsopolis, Vasagatan 4, C.; rt. 7 41, 7 43 8; st. 46 40, 52 61; expeditionstid: 9—7.

Desinfektion i bostäder verkställas av hälsopolisen jämlikt kungl. förordningen den 19 mars 1875 ang. åtgärder mot införande och utbredning av smittsamma sjukdomar bland rikets invånare samt lagen den 4 sept. 1914 angående vissa åtgärder mot utbredning av lungsjuka, ävensom i andra fall på begäran av enskilda eller där särskilda omständigheter anses påkalla en dylik åtgärd.

Reglemente m. m. Se ovan.

Stat år 1918. Utgifter: 5,000 kr.

Desinfektörer.

Hälsopolisens tillsyningsmän.

Stockholms stads isoleringsanstalt.

Brännkyrkagatan 62, Sö.; rt. 97 79; expeditionstid: hela dygnet.

Isoleringsanstaltens ändamål är att härbärgera och ställa under observation personer från smittade hem. Den inrymdes till en början (1882) i samma lokal som desinfektionsanstalten, Hornsgatan 82, såsom en särskild isoleringsavdelning. Den nuvarande isoleringsanstalten är (sedan år 1905) inrymd i egendomen nr 62 vid Brännkyrkagatan. Anstalten rymmer i nedre våningen, förutom kök och bostad för förestånderskan, expeditjonsrum samt tvenne badavdelningar, en för män och en för kvinnor. En trappa upp finnas fyra rum med olika ingångar samt inom särskild tambur, en avdelning på tre sovrar och matrum, avsedd att vid utrymmande av någon större lägenhet bereda tillflykt även åt en större familj. Två trappor upp äro inredda sju isoleringsrum, flertalet med skilda ingångar, samt förrådsrum. Å hela anstalten kan samtidigt intagas ett fyrtiotal personer.

Tillsynen över hela anstalten utövas av sundhetsinspektören.

Stat år 1918. Utgifter: 9,520 kr.

Redogörare.

(Se ovan under desinfektionsanstalten.)

Olsson, E. V.

Förestånderska (2).

Strömberg, Ch. (Lotten).

Stockholms stads karantänsanstalt.

Skottland, Norra Fjäderholmen; rt. 15 65.

En karantänsanstalt ingick redan i den 1884 uppgjorda planen för ordnandet av huvudstadens

Hn. epidemiskvård, men den anlades först 1892 under trycket av då hotande kolerafara. Till plats därför valdes den till Fjäderholmsgruppen hörande lilla ön Skottland. Anstalten har till ändamål att betjäna fartyg, ombord å vilka sjukdomsfall i kolera eller pest förekommit och som därför måste undergå desinfektion. Anstalten är ordnad efter samma principer som desinfektionsanstalten i staden, ehuru i mindre skala. Huvudbyggnaden innehåller dels en mindre sjukavdelning på sex å åtta sängar, dels en därifrån fullständigt skild desinfektions- och tvättavdelning. Härforutom finnas en mindre logementsbyggnad för fartygsbesättning, bostadshus för anstaltens egen personal samt skjul och andra nödiga uthus. Anstalten har blott få gånger behövt tagas i bruk.

Stat år 1918. Utgifter: 1,700 kr.

Tillsyningsman

(900 kr.; ej å stat).

Karlsson, C. A.

Stockholms stads karantänsstallar.

F. d. järnvägen å Djurgården, Ö.Dj.

Sedan k. kungörelsen den 1 maj 1885 föreskrivit, att införsel sjöledes av nötskap och andra kreatur icke finge ske annorstädes än i de städer, som ha för djuren inrättade karantänslokaler, gick överståthållarämbetet i författning om anordnande av dylik lokal. Denna ersattes på våren 1893 med ett på stadens bekostnad efter rationella principer inrättat mindre karantänsstall, som fick sin plats inom f. d. järnvägen på Djurgården. Stallet har plats för tolv större djur. Sedan genom k. kungörelsen den 18 maj 1894 skärpta karantänsbestämmelser införts, uppfördes på hälsovårdsnämndens initiativ ännu ett dylikt stall under våren 1896, beläget icke långt från det förra. Huvudstadens karantänsanstalter för kreatur stå enligt stadsfullmäktiges beslut den 16 sept. 1898 under hälsovårdsnämndens överinseende och förvaltning. Närmaste inseende över dessa anstalter tillkommer den av medicinalstyrelsen förordnade karantänsveterinären eller vid förfall för honom en karantänsveterinärs-suppleant. Vid anstalten finnas dessutom särskild skötare.

Reglemente m. m. Hälsovårdsnämndens ordningsregler för karantänsanstalter för sjöledes från utrikes ort införda djur den 9 jan. 1899 med ändring av den 9 nov. 1906.

Stat år 1918. Utgifter: 2,400 kr.

Avlöningar m. m. Djurimportörerna betala efter taxa.

Karantänsveterinär.

Nystedt, S. P., förste stadsveterinär, tj.

Karantänsveterinärssuppleanter.

Åfeldt, N. O. E., andre stadsveterinär; Jansson, J. E., föreståndare för kontrollbyrå för importerade födoämnen.

Dessutom skötare.

Stockholms stads bostadsinspektion.

Vasagatan 4, C.; rt. 7 41, 74 38; st. 46 40, 52 61; expeditionstid: 1—2.

År 1906 beslöt stadsfullmäktige på initiativ av en utav stadsfullmäktige år 1903 tillsatt bostadskommitté, att en bostadsinspektion skulle inrättas i huvudstaden under hälsovårdsnämndens inseende.

Bostadsinspektionen avser att bereda hälsovårdsnämnden biträde vid tillsynen över bostäderna i staden i vad hälsovården angår. Det åligger i sådant avseende bostadsinspektionens personal att övervaka, att uthyrda bostäder och till desamma hörande utrymmen, såsom kök, avträden, förstugor, trappor, kallare, vindar samt andra i nära förbindelse med bostaden stående utrymmen, befinna sig i ett sunt och snyggt skick, ävensom att verka för att bostäderna av invånarna användas på ett sätt, som överensstämmer med sundhetens fordringar. Bostadsinspektionens personal har därvid särskilt att övervaka efterlevnaden av föreskrifterna i hälsovårdsstadgan och andra gällande författningar eller ordningsföreskrifter rörande bostädernas i huvudstadens sundhet och snygghet, såvida icke deras övervakande enligt lag tillkommer annan myndighet. Dock skall det även i sistnämnda fall vara bostadsinspektionens skyldighet att söka uppmärksamma förhandenvarande brister och därom meddela vederbörande myndighet underrättelse. Bostadsinspektionens personal utgöres av en bostadsinspektör och nödigt antal assistenter. Denna personal antages och entledigas av hälsovårdsnämnden.

Bostadsinspektionen avsynar, ur sundhetssynpunkt, nyuppförda byggnader och större ombyggnader, upptager och företager utredning över klagomål i fråga om dåliga lägenheter samt undersöker såväl under systematiskt anordnade som tillfälliga besök i stadens olika delar bostädernas sanitära förhållanden och tillser därvid, att bostäder icke till följd av olämpligt byggnadssätt, bristande underhåll, överbefolkning eller dålig kötsel äro hälsovådliga. Finnes något att i detta hänseende anmärka söker bostadsinspektionen genom råd och anvisningar ernå nödig rättelse eller anmälér förhållandet genom förste stadsläkaren till hälsovårdsnämnden.

Instruktion. Hälsovårdsnämndens instruktion för bostadsinspektionen den 25 febr. 1910.

Stat år 1918. Utgifter: 22,810 kr.

Bostadsinspektör (16).

Herrlin, C. M. (se sid. 72).

Assistent, manlig (9).

Thedin, C. A.

Assistenter, kvinnliga (7).

Julin, Kjerstin; Hökerberg, Manda E.; Flodin, E. J. O. (Elsa); Danielsen, Helene, tjl., tff. Malmsten, Margit; Österberg, A. K. (Karin).

Stockholms stads fosterbarnsinspektion.

Hälsovårdsnämndens expedition, Vasagatan 4, C.; rt. 741, 7438; st. 46 40, 52 61; expeditionstid: 1—3.

Enligt lagen den 6 juni 1902 om fosterbarns vård åligger det hälsovårdsnämnden att inom sitt verksamhetsområde ägna särskild omsorg åt fosterbarn till skydd för deras hälsa, att för detta ändamål dels tillse, att icke fosterbarns vård utövas av personer eller på ställen, som äro olämpliga därför, dels och övervaka fosterbarnens behandling. Åt en fosterbarnsinspektör har årligen sedan 1903 lämnats i uppdrag att i de fall, då nämndens eget ingripande icke fordrades, fullgöra de enligt lagen nämnden åliggande skyldigheter i avseende å denna vård med åliggande för honom att mottaga anmälningar från barnuppföstrare och fullgöra den undersökning, sådan anmälan förutsätter, att övervaka och handleda de biträden, som kunde bliva ytterligare anställda för tillsynen av barnen. För utövande av sagda tillsyn äro numera anställda fem inspektorer. Distrikten äro nu: 1. Maria förs., 2. Katarina, Sofia och Nikolai förs., 3. Kungsholmen och de delar av Gustav Vasa och Matteus förs., som ligga norr om Odengatan och väster om Norrtullsgatan från Odengatan norrut räknat, 4. återstoden av Norrmalm samt Östermalm, 5. Brännkyrka förs. Provisoriskt har en del av första distriktet sammanslagits med Bromma (se nedan). Inspektisen för 1. distr. sköter dessutom expeditionen.

Stat år 1918. Utgifter: 17,960 kr.

Fosterbarnsinspektör

(1,200 kr.; ej å stat).

Herrlin, C. M., bostadsinspektör.

Fosterbarnsinspektorer.

(Inspektisen i 1. distr.: lönegrupp 7, övriga: lönegrupp 6.)

Harling, Eva L. M. (1. distr., se dock nedan); Ellstam, f. Harling, Ester R. (2. distr.); Swartz, Ida E. Ch. (3. distr.); de la Croix, A. K. (Karin) (4. distr.); Johansson, A. K. (Stina) (5. distr.).

Extra biträde

(1,200 kr.; ej å stat).

Norén, Jaue (för Bromma församling och del av Maria församling samt 29 roten i Kungsholmen).

Stockholms stads sjuk- och djurtransportväsen. Hn.

Till slutet av år 1913 verkställde brandkåren huvudsakligen transporten till sjukhus av personer utsatta för olycksfall och hyrverksaktiebolaget Frey av sjuka personer i övrigt. Fr. o. m. år 1914 övertog brandkåren både dessa slag av transporter och förförar för detta ändamål över fyra sjuktransportautomobiler. Ehuru en del av här nedan omnämnd attiralj ej står under inseende av hälsovårdsnämnden, har emellertid för överskådlighetens skull på ett ställe sammanförts uppgifter om samtliga i huvudstaden befintliga fortskaffningsmedel för sjuka personer eller för sjuka eller döda djur.

1) *Sjukvagnar*, avsedda för transport av personer, som på grund av häftig blödning, till följd av olyckshändelse eller av annan orsak äro i *synnerligt* behov av *skyndsam* behandling å sjukhus, eller vilkas transporterande i vanligt åkdon prövas medföra skada eller väsentligt ökat lidande.

Sådan vagn kan med här nedan angivna undantag kostnadsfritt erhållas alla tider av dygnet antingen genom anmälan på telefon rt. och st. namnanrop: Brandkåren eller genom bud till närmaste brand- eller polisstation samt genom patrullerande poliskonstapel.

Ersättning för sjuktransport erlägges: med 20 kronor:

vid transport från plats utom Stockholm till sjukhus inom staden,

med 5 kronor:

vid transport från sjukhus till järnvägsstation eller bostad inom staden och vid transport av å plats inom staden hastigt insjuknad eller skadad person till hemmet — dock att transport för medellös person är kostnadsfri — samt vid transport från kaj eller järnvägsstation av sjuk eller skadad, utom Stockholm mantalsskriven person, som båtledes eller med bantåg anländer till staden.

Vid rekvisition skall om möjligt uppgivas:

a) den rekvirerandes namn och yrke; b) den sjukas eller skadades namn; c) sjukdomens eller skadans beskaffenhet; d) lägenheten eller platsen, varifrån transporten skall ske; samt e) det sjukhus, vartill transporten skall ske.

Sjukvagn må icke anlitas utan att *verkligt* behov föreligger; missbruk härav kan medföra, att det ändamål, för vilket den är avsedd, icke kan uppfyllas.

2) *Epidemivagnar*, avsedda att användas för transport av sjuka, som lida av eller misstänkas lida av kolera, smittkoppor, fläckfeber, scharlakansfeber, difteri (och croup) samt mässling, då sjukdomen är med difteri (croup) komplicerad. — Endast om sistnämnda förhållande är å sjukhusremissen angivet, utlämnas vagn för mässlingsjukas transporterande.

Epidemivagn kan rekvireras alla tider på dygnet antingen genom närmaste polisstation,

Hn. om tydligt skriven sjukshusremiss där företes, innehållande uppgift på den sjukas namn och sjukdom (svensk benämning), eller av läkare personligen genom telefonbud till epidemisjukhuset (endast rt. 12 89 — vaktmästaren).

I senare fallet skall läkaren uppgiva: a) sitt eget namn; b) den sjukas namn; c) dennes bostad; och d) dennes sjukdom.

Sjukshusremissen åtföljer i varje fall den sjuka till sjukhuset. Transporten är kostnadsfri.

3) *Djurtransportvagnar.* På framställning av Svenska allmänna djurskyddsföreningen medgav drätselnämnden i januari 1901, att tvenne av den nämnda föreningen till allmänt begagnande upplåtna vagnar, särskilt konstruerade för transport av döda eller sjuka hästar och andra större djur, skulle få uppställas i Stockholms renhållningsverks kaserner samt kunna genom bud eller telefon rekvireras enligt närmare fastställda föreskrifter. Då det emellertid visade sig, att vagnarna vid flera tillfällen icke kunnat inställas med önskvärd snabbhet samt att vid telefonisk rekvisition icke alltid vakt kunde finnas tillstädes å renhållningsverkets kaserner för att mottaga densamma, överflyttades, efter framställning från överståthållarämbetet till drätselnämnden, uppdraget i fråga fr. o. m. år 1905 till brandkåren, som förfogade över ständig vaktpersonal och lämpligare hästar. Vagnarna uppställdes den ena å Johannes, den andra å Katarina brandstation. Sedan brandkårens automobilisering under år 1916 genomförts och samtliga hästar uttrangerats, uthyras numera dessa vagnar till enskilda personer för körning med egna hästar. Under år 1915 har en kombinerad djurtransport- och olycksfallsautomobil anskaffats och uppställts å Katarina brandstation och under år 1916 en å Johannes brandstation och kunna rekquireras på samma sätt som sjukvagn (se ovan).

Kungörelse om dessa transporter utfärdades av överståthållarämbetet den 31 dec. 1904 och den 12 januari 1917 med i huvudsak samma föreskrifter som förut lämnats, nämligen följande:

Vagnarna få användas:

1:o) för transport av hästar eller andra större djur, som nedfallit döda å allmän plats eller på grund av sjukdom eller av annan anledning icke kunna från sådan plats bortledas, därvid rekvisition härom göres av polisman och transporten verkställas till Veterinärhögskolan eller, på begäran av djurets ägare eller innehavare, till enskilt stall eller förvaringsrum, därest detsamma är beläget inom huvudstadens område;

2:o) för transport av *sjuka* hästar eller andra större djur från och till enskild plats, som är belägen inom huvudstadens område, därvid rekvisition kan ske omedelbart till brandkåren (rt. och st. namnanrop: *Brandkåren*) eller ock genom polistation eller patrullerande poliskonstapel; samt

3:o) för transport av hästar eller andra större djur vare sig sjuka eller friska i andra fall än ovan nämnda, då överenskommelse därom träffas för varje särskilt fall med brandchefen.

Det åligger ägare eller innehavare av djur, som, på sätt i det föregående nämnts, blivit transporterade, att härför utgiva ersättning:

a) vid det i 1:o) omnämnda fall med 6 kr.,

b) vid det i 2:o) omnämnda fall:

1) då transporten sker mellan kl. 6 f. m. och kl. 10 e. m. med 10 kr.

2) då transporten sker under övriga delen av dygnet med 15 kr.;

c) vid de i 3:o) avsedda fall efter överenskommelse med brandchefen.

För upptagning av djur ur vattendrag, byggnadsgrunder, gropar o. d. erlägges, utöver gottgörelsen för förekommande transport, särskild ersättning efter överenskommelse med brandchef.

Betalning för transport m. m. uppbäres av brandkåren.

Reglementen m. m. Överståthållarämbetets order den 24 sept. 1903 ang. sjukbårar å polisstationerna. Hälsovårdsnämndens tillkännagivande ang. transport av sjuka och skadade inom huvudstaden den 12 dec. 1913. Överståthållarämbetets kungörelse ang. transport av djur den 12 jan. 1917.

Utrotandet av råttor.

Hälsopolisen, Vasagatan 4, C.; rt. 741, 74 38, st. 46 40, 52 61; expeditioner 9—7.

I syfte att motverka smittospridning och skadegörelse genom råttor i huvudstaden hava sedan 1901 anslag ställts till hälsovårdsnämndens förfogande för åtgärder till utrotande av dessa djur. Under åren 1901—1907 användes anslaget till premier för inom staden dödade råttor (febr.—juli 1901 10 öre, sedan 5 öre per djur). Då emellertid antalet inlämnade råttor efterhand avtog, så att den åsyftade effekten i viss mån förfelades, övergick man i stället, fr. o. m. april 1908, till systematisk utläggning av det bakteriella rätt dödningsmedlet ratin. Genom hälsovårdsnämndens tillsyningsmän utlågges detta i egendomar inom staden kvartersvis, så att hela staden efter hand genomgås. Allmänheten äger ock att vända sig till sundhetsinspektören med begäran om utläggande av ratin inom egendomar, som äro i högre grad hemsökta av råttor. Även detta medel synes dock ha minskat i effektivitet (sannolikt genom en småningom skeende immunisering av rättstammen mot ifrågasvarande bakterier), varför det ifrågasatts att upphöra därmed.

Under nuvarande starkt minskade födoämnestillgång har man ansett lämpligt att ånyo pröva premieringssystemet, vilket efter därtill beviljat anslag av stadsfullmäktige återupptogs på hösten 1917. För 1918 har för detta ändamål anslagits 30,000 kr. Premierna utgå med 10 öre för varje dödad råtta, som enligt avgiven förklaring fångats i Stockholm. Inlämning kan ske vid hälsovårdsnämndens kontrollbyråer för födoämnen (se sid. 97) samt vid de tre renhållningsstationerna (se sid. 63).